Ketabton.com

Download fr

(c) ketabton.com: The Digital Library

آسانه فقه

عربي ليکنه

شيخ شفيق الرحمن ندوي رحمة الله عليه

پښتو ژباړه

مولوي احمدالله ابوالبدر مرتاض

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب ټول حقوق په خپرندوی اړه لري!

د کتاب پېژندنه

❁ د کتاب نوم	: آسانه فقه
❁ مصنف	: شیخ شفیق الرحمن ندوي رحمه الله علیه
❁ ژباړن	: مولوي احمدالله ابوالبدر مرتاض
❁ خپرندوی	: صداقت خپرندویه ټولنه/ کندهار
❁ کمپوز/ ډیزاین	: صداقت د کتاب چاپولو اداره
❁ د پښتۍ طرحه	: محمدعمر
❁ چاپ کال	: ۱۳۹۰ ش - ۲۰۱۰ ع
❁ دوهم چاپ	:۱۳۹۲ ش - ۲۰۱۳ ع.
❁ د چاپ شمېر	: ۱۰۰۰ ټوکه
❁ کچه	: ۲۱×۱۲/۵۰ سانتي متره

د تر لاسه کولو پته:

صداقت خپرندویه ټولنه

ارگ بازار، منیر مارکېټ، کندهار - افغانستان

تلیفون: ۰۷۰۰۳۰۹۲۴۴ - ۰۷۰۰۳۰۵٤۰۷

ایمیل: sadaqat.books@gmail.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

۱. پیلامه ۱
۲. **د پاکۍ کتاب** ۲
۳. د اوبو هغه ډولونه چې د پاکۍ لپاره کارېږي ۳
۴. د اوبو ډولونه او حکمونه ۳
۵. د هغو اوبو حکم چې پاک شی ورسره ګډ سوي وي ۵
۶. د پاتهه شوني احکام ۶
۷. د څاهانو د اوبو احکام ۷
۸. د انساني حاجت د پر ځای کولو اداب ۹
۹. د استنجاء احکام ۱۲
۱۰. د مرداریو ډولونه او احکام ۱۳
۱۱. د سختي مردارۍ حکم ۱۵
۱۲. سپکه مرداري لاندي ډولونه لري ۱۵
۱۳. د سپکي مرداري حکم ۱۵
۱۴. مرداري په څو ډوله له منځه وړل کېږي ۱۶
۱۵. د اودس کولو حکم ۱۸
۱۶. د اودس رکنونه ۱۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷. د اودس د سهي کېدلو شرطونه ۱۹
۱۸. د اوداسه د واجب کېدلو شرطونه ۱۹
۱۹. هغه احکام چي په اوداسه پوري اړه لري ۲۰
۲۰. د اوداسه سنتونه ۲۱
۲۱. د اوداسه ادبونه ۲۲
۲۲. د اوداسه مکروهات ۲۳
۲۳. د اوداسه ړولونه ۲۴
۲۴. اودس څه مهال فرضېږي؟ ۲۴
۲۵. اودس څه مهال واجبېږي ۲۴
۲۶. اودس څه مهال مستحب دئ ۲۵
۲۷. اودس ماتوونکي شیان ۲۶
۲۸. هغه شیان چي اودس نه ماتوي ۲۷
۲۹. د لمبېدلو فرضونه ۲۸
۳۰. د لمبېدلو سنتونه ۲۸
۳۱. د لمبېدلو ړولونه ۲۹
۳۲. لمبېدل څه مهال فضېږئ؟ ۲۹
۳۳. څه مهال غسل سنت دئ؟ ۲۹
۳۴. غسل څه مهال مستحب دئ؟ ۳۰
۳۵. د تیمم وهلو مشروعیت ۳۱
۳۶. د تیمم د سهي کېدو شرطونه ۳۲
۳۷. د تیمم رکنونه ۳۴
۳۸. د تیمم سنتونه ۳۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۹. د تیمم کولو ډول	۳۵
۴۰. د تیمم ماتوونکي	۳۵
۴۱. هغه څه چي په تیمم پوري اړه لري	۲۶
۴۲. پر موزو مسح کول	۳۷
۴۳. د مسح د روایښت شرطونه	۳۷
۴۴. د مسح فرضونه او سنتونه	۳۸
۴۵. پر موزو د مسح کولو موده	۳۸
۴۶. د موزې د مسح ماتوونکي شیان	۳۹
۴۷. پر پټۍ او تړل سوي ځای مسح کول	۳۹
۴۸. **د لمانځه کتاب**	۴۱
۴۹. د لمانځه ډولونه	۴۲
۵۰. د لمانځه د سهي کېدو شرطونه	۴۲
۵۱. د لمانځه وختونه	۴۳
۵۲. هغه څه چي د لمانځه په وختونو پوري اړه لري	۴۴
۵۳. هغه وختونه چي لمونځ پکښي روا نه دئ	۴۵
۵۴. هغه وختونه چي نفلي لمونځ پکښي مکروه دئ	۴۶
۵۵. د اذان او اقامت حکم	۴۷
۵۶. د اذان مستحبات	۴۸
۵۷. هغه څه چي په اذان کي مکروه دي	۵۰
۵۸. د لمانځه د سهي کېدو شرطونه	۵۱
۵۹. هغه څه چي د لمانځه په شرطو پوري اړه لري	۵۳
۶۰. د لمانځه رکنونه	۵۴
۶۱. د لمانځه واجبونه	۵۵
۶۲. د لمانځه سنتونه	۵۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶۳. د لمانځه مستحبات ۶۰

۶۴. د لمانځه فاسدوونکي ۶۱

۶۵. هغه څه چي لمونځ نه فاسدوي ۶۴

۶۶. هغه څه چي په لمانځه کي مکروه دي ۶۴

۶۷. هغه څه چي په لمانځه کي مکروه نه دي ۶۷

۶۸. د لمانځه د ادا کولو ډول ۶۸

۶۹. د جماعت د لمانځه فضیلت ۷۱

۷۰. د جماعت د لمانځه حکم ۷۳

۷۱. جماعت د چا لپاره سنت دئ؟ ۷۳

۷۲. د جماعت لمونځ څه مهال له ذمې اوړي ۷۴

۷۳. د امامت د سهي کېدو شرطونه ۷۵

۷۴. د امامت لپاره تر ټولو ډېر څوک حقدار دئ؟ ۷۶

۷۵. هغه کسان چي امامت ئې مکروه دئ ۷۷

۷۶. د مقتدي د درېدو ځای او د صفونو ترتیب ۷۷

۷۷. د اقتدا د سهي کېدو شرطونه ۷۸

۷۸. مقتدی به څه مهال د امام متابعت کوي؟ ۷۹

۷۹. د سترې احکام ۸۰

۸۰. د لمونځ کوونکي مخ ته د تېرېدو احکام ۸۱

۸۱. څه مهال واجب څه مهال روا ده چي لمونځ پرېښودل سي ۸۲

۸۲. د وتر لمونځ ۸۲

۸۳. سنت لمونځونه ۸۵

۸۴. هغه لمونځونه چي مؤکد سنت دي ۸۶

۸۵. هغه لونځونه چي غیر مؤکد سنت دي ۸۶

۸۶. مستحب لمونځونه او شپه په ویښه تېرول ۸۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸۷. د لمانځه جدول ۸۸
۸۸. لمونځ په ناسته کول ۸۹
۸۹. د سپرتیا پر مهال لمونځ کول ۸۹
۹۰. په کښتۍ کې لمونځ کول ۹۰
۹۱. په ریل ګاډي کې لمونځ کول ۹۰
۹۲. د تراویح لمونځ ۹۱
۹۳. د مسافر لمونځ ۹۲
۹۴. د سفر د نیت د سهي کېدو شرطونه ۹۳
۹۵. څه مهال لمونځ لنډېږي؟ ۹۴
۹۶. د لنډولو موده ۹۴
۹۷. په مقیم پسې د مسافر اقتداء کول ۹۵
۹۸. د وطن ډولونه او احکام ۹۵
۹۹. د ناروغ لمونځ ۹۶
۱۰۰. د قضايي لمونځونو قضا راوړل ۹۷
۱۰۱. فرضي لمونځ په جماعت سره نیول ۹۹
۱۰۲. د روژې او لمانځه فدیه ۱۰۱
۱۰۳. د سهوي د سجدې احکام ۱۰۲
۱۰۴. هغه څه چې د سهوي په سجده پوري اړه لري ۱۰۴
۱۰۵. د سهوي سجدې د کولو ډول ۱۰۵
۱۰۶. د سهوي سجده څه مهال له منځه ځي ۱۰۶
۱۰۷. په شک سره څه مهال لمونځ له منځه ځي؟ ۱۰۶
۱۰۸. د تلاوت د سجدې احکام ۱۰۷
۱۰۹. هغه څه چې د تلاوت په سجده پوري اړه لري ۱۰۸
۱۱۰. د تلاوت سجدې د کولو ډول ۱۱۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱۱. د جمعې لمونځ.............................. ۱۱۱
۱۱۲. د جمعې د لمانځه د سهي کېدو شرطونه ۱۱۲
۱۱۳. د جمعې د لمانځه د فرضېدو شرطونه ۱۱۳
۱۱۴. د خطبې سنتونه ۱۱۳
۱۱۵. هغه څه چي د جمعې په لمانځه پوري اړه لري ۱۱۴
۱۱۶. د اخترونو احکام............................ ۱۱۵
۱۱۷. د اختر لمونځ پر چا واجب دئ؟ ۱۱۶
۱۱۸. د اختر د لمانځه د روا کېدو شرطونه ۱۱۶
۱۱۹. د کوچني اختر د ورځي غوره کارونه ۱۱۷
۱۲۰. د اختر د لمانځه د ادا کولو ډول ۱۱۸
۱۲۱. د لوی اختر د ورځي احکام........................ ۱۱۹
۱۲۲. د لمر او سپوږمۍ د تورېدو لمنځونه ۱۲۰
۱۲۳. د استسقا لمونځ........................... ۱۲۱
۱۲۴. **د جنازې کتاب** ۱۲۳
۱۲۵. تر غسل مخکي به په مړي څه کوي؟ ۱۲۴
۱۲۶. مړي ته د غسل ورکولو حکم ۱۲۵
۱۲۷. د غسل ورکولو ډول ۱۲۵
۱۲۸. مړي ته د کفن ورکولو احکام ۱۲۶
۱۲۹. د کفن ډولونه ۱۲۷
۱۳۰. نارینه ته د کفن ورکولو ډول ۱۲۷
۱۳۱. ښځي ته د کفن ورکولو ډول ۱۲۸
۱۳۲. د جنازې د لمانځه احکام........................ ۱۲۸
۱۳۳. د جنازې د لمانځه شرطونه ۱۲۹
۱۳۴. د جنازې د لمانځه سنتونه........................ ۱۲۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۳۵. هغه څه چي د جنازې په لمانځه پوري اړه لري ۱۳۱
۱۳۶. د جنازې د لمانځه ډول ۱۳۲
۱۳۷. د جنازې د وړلو احکام ۱۳۳
۱۳۸. د مړي د ښخولو احکام ۱۳۳
۱۳۹. د قبرو د زیارت کولو احکام ۱۳۵
۱۴۰. د شهید احکام ۱۳۵
۱۴۱. **د روژې کتاب** ۱۳۸
۱۴۲. روژه پر چا فرض ده ۱۳۹
۱۴۳. د روژې ادا پر چا فرض ده ۱۳۹
۱۴۴. د لاندي شرطو پر مهال ادا سهي کېږي ۱۴۰
۱۴۵. د روژې ډولونه ۱۴۰
۱۴۶. د روژې د نیت وخت ۱۴۲
۱۴۷. د میاشتي لیدل څنګه ثابتېږي؟ ۱۴۳
۱۴۸. د شک په ورځ روژه نیول ۱۴۴
۱۴۹. هغه شیان چي روژه نه ماتوي ۱۴۴
۱۵۰. څه مهال قضا او کفاره دواړه لازمېږي؟ ۱۴۶
۱۵۱. د کفارې د وجوب شرطونه ۱۴۶
۱۵۲. د کفارې بیان ۱۴۷
۱۵۳. څه مهال قضا بیله کفارې لازمېږي؟ ۱۴۸
۱۵۴. هغه څه چي د روژاتي لپاره مکروه دي ۱۴۹
۱۵۵. هغه څه چي د روژاتي لپاره مکروه نه دي ۱۵۰
۱۵۶. هغه څه چي د روژاتي لپاره مستحب دي ۱۵۰
۱۵۷. هغه عذرونه چي د روژې ماتول روا کوي ۱۵۱
۱۵۸. څه وخت په نظر وفا کول واجب ده ۱۵۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۵۹. اعتکاف ۱۵۳
۱۶۰. د اعتکاف موده ۱۵۳
۱۶۱. د اعتکاف فاسدونکي شیان ۱۵۴
۱۶۲. هغه عذرونه چي له مسجد څخه د وتلو لپاره روا دي........ ۱۵۴
۱۶۳. هغه څه چي د معتکف لپاره مکروه دي........................ ۱۵۵
۱۶۴. د اعتکاف کولو اداب ۱۵۵
۱۶۵. سرسایه ۱۵۶
۱۶۶. سرسایه پر چا واجب ده........................ ۱۵۶
۱۶۷. لاندي شیان په ضروري او اصلي اړتیاوو کي داخل........ ۱۵۷
۱۶۸. د کوم چا له خوا سرسایه ادا کېږي........................ ۱۵۸
۱۶۹. د سرسایې اندازه........................ ۱۵۸
۱۷۰. **د زکات کتاب** ۱۵۹
۱۷۱. د زکات د فرض کېدو شرطونه........................ ۱۶۱
۱۷۲. زکات څه مهال ادا کېږي ۱۶۲
۱۷۳. د زکات ورکړه څه مهال سهي کېږي........................ ۱۶۲
۱۷۴. د سرو او سپینو زرو زکات ۱۶۳
۱۷۵. د سامان زکات ۱۶۴
۱۷۶. د پور زکات........................ ۱۶۵
۱۷۷. د ضمار مال زکات........................ ۱۶۶
۱۷۸. هغه څوک چي زکات ورکول کېږي ۱۶۷
۱۷۹. هغه څوک چي زکات نه ورکول کېږي........................ ۱۶۹
۱۸۰. **د حج کتاب** ۱۷۰
۱۸۱. د حج د فرض کېدو شرطونه ۱۷۱
۱۸۲. د حج د ادا کولو د واجبېدو شرطونه........................ ۱۷۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۸۳. د حج د ادا کولو د سهي کېدو شرطونه ۱۷۲
۱۸۴. د احرام تړلو ځای ۱۷۳
۱۸۵. د حج ارکان ۱۷۴
۱۸۶. د حج واجبونه ۱۷۴
۱۸۷. د حج سنتونه ۱۷۵
۱۸۸. هغه څه چي په حج کي منع دي ۱۷۶
۱۸۹. د حج د ادا کولو ډول ۱۷۷
۱۹۰. قران حج ۱۸۰
۱۹۱. تمتع حج ۱۸۱
۱۹۲. عمره ۱۸۲
۱۹۳. جنایتونه او سزاوي ۱۸۲
۱۹۴. هدیه ۱۸۶
۱۹۵. د رسول الله د قبر لیدو ته ورتلل ۱۸۷
۱۹۶. **د اختري کولو کتاب** ۱۸۹
۱۹۷. اختري پر چا واجب دئ؟ ۱۹۰
۱۹۸. د اختري کولو وخت ۱۹۰
۱۹۹. هغه حیوان چي د اختري لپاره کفایت نه کوي ۱۹۱
۲۰۰. د اختري غوښي او پوستونه چا ته ورکول کېږي ۱۹۳

پېلامه

کله چې په کال ۱۳۸۵ کې ما په قادري تعليمي مرکز کې درس ورکاوه نو د فقه مشهور کتاب (الفقه الميسر) زما په برخه وو. زما په زړه کې ګرځېدله چې که خدای وغواړي دا کتاب به پښتو ته ژباړم، ما همدغه اراده پخوله چې په يوه کتابخانه کې مې د دې کتاب پښتو ژباړل سوې نسخه وليدله چې رښتيا وو ايم ډېر خوشحاله سوم چې په دې عصر کې چې د برګرد خوړلو زمانه ده داسې ښاغلي سته چې د خير په کار مسابقه کوي، د چا بانه ته نه ګوري قدم اخلي.

نو ما خپله اراده له ذهنه پرېوله خو په کال ۱۳۹۰ کې د صداقت خپرندويه ټولنې مشر محمدعمرجان ما ته وړانديز وکړ چې ياد سوی کتاب دوهم وار پښتو ته وژباړم ځکه لومړي ژباړونکي که څه هم ستړيا ګاللې وه کتاب ئې ژباړلی وو خو ګرامري او ژبنيزي ستونزي پکښې کمې نه دي. ما هم ورسره ومنل په ژباړه مې پيل وکړ په څو محدودو شپو کي ژباړه پای ته ورسېده. کله چې ما نوې او پخوانۍ ژباړې مقايسه کړې دوه توپيره پکښې ښکاره وه، يو دا چې: په نوې ژباړه کې لنډې جملې او خواږه مفردات په کار لوېدلي دي مخکنۍ ژباړه دغه مالګه نه لري.

بل دا چې په نوې ژباړه کې پښتو د پښتو په قالب کې ليکل سوې ده، مخکنۍ ژباړه دغه سُرخي او سفيده نه لري قضاوت لوستونکو ته پرېږدو.

د لوی خدای ﷻ څخه غواړم چې ما ته د ژباړلو، ښاغلي محمدعمرجان ته د خپرولو اجر نصيب کړي.

د دعا په اميد

مولوي احمدالله ابوالبدر مرتاض کندهار

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پاکۍ کتاب

الله ﷻ ویلي دي: إِنَّ ٱللَّهَ يُحِبُّ ٱلتَّوَّٰبِينَ وَيُحِبُّ ٱلْمُتَطَهِّرِينَ ﴿٢٢٢﴾[1]

ژباړه: رښتیا الله توبه ګاره او پاکي کوونکي خوښوي.

رسول ﷺ ویلي دي: الطهور شطر الایمان[2] "پاکي د ایمان یوه برخه ده".

پاکي د عباداتو له پاره اساس دئ، لمونځ بې له پاکۍ نه سهي کېږي. رسول ﷺ ویلي دي:

(مفتاح الجنة الصلاةُ ومفتاحُ الصلوةِ الطُهُورُ)[3]".

لمونځ د جنت کیلي ده، پاکي د لمانځه کیلي ده".

طهارت په شریعت کي پاکۍ ته وایي، هغه که له محسوسي ناپاکۍ څخه وي، یا له معنوي عیوبو څخه وي.

په شریعت کي پاکي دوه ډوله ده:

لومړی: له بې اودسۍ څخه پاکوالی، دا ډول پاکي د حکمي پاکۍ په نوم یادېږي.

دوهم: له مردارېو څخه پاکوالی، دا ډول پاکي د حقیقي پاکۍ په نوم یادېږي.

له بې اودسۍ څخه پاکوالی په اودس کولو، لمبېدلو او کله چي د اوبو کارول

---

[1] [البقره: ۲۲۲]

[2] دغه حدیث احمد، مسلم، ترمذي او نسائی روایت کړي دئ.

[3] دغه حدیث احمد، ترمذي او بیهقي په شعب الایمان کي روایت کړی دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستونزمن وي په تیمم وهلو تر لاسه کېږي. خو له مرداریو څخه پاکوالی، د پاک کوونکو شیانو په کارولو او مرداریو په لیرې کولو تر لاسه کېږي لکه: خالصې اوبه، پاکې خاورې، ډبره او نورو او د مرداریو په لیرې کولو تر لاسه کېږي.

د اوبو هغه ډولونه چې د پاکۍ له پاره کارېږي

پاکې په مطلقو اوبو منځته راځي. مطلقې اوبه هغه اوبه دي چې پر خپل هغه حالت پاته وي چې د پیدایښت پر مهال ئې درلودی، بل هیڅ شی ورسره ګډ سوی نه وي.

لاندې ډولونه ټول مطلقې اوبه دي:

۱. د باران اوبه

۲. د ویالې اوبه

۳. د څاه اوبه

۴. د چینې اوبه

۵. د دریاب اوبه

۶. هغه اوبه چې د واورې په ویلې کېدلو تر لاسه سوې وي.

۷. هغه اوبه چې د یخې په ویلې کېدلو تر لاسه سوې وي.

د اوبو ډولونه او حکمونه

د پاکۍ راوستلو او نه راوستلو په اعتبار اوبه پنځه ډوله دي:

لومړی: پاکې پاک کوونکې اوبه چې مکروه نه وي، مطلقې اوبه، پاکې او پاک کوونکې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم: پاکي پاک کوونکي اوبه خو مکروه وي، دا هغه اوبه دي چي پيشي، چرګي، وحشي مرغانو او مارانو چښل څني کړي وي. په دغه ډول اوبو اودس او غسل کول تنزيهي مکروه دي، دا هغه مهال که مطلقي اوبه موجودي وي، که مطلقي اوبه موجودي نه وي بيا د دې ډول اوبو کارول مکروه والی نه لري.

دريم: هغه اوبه چي پاکي وي، خو په پاکولو کي ئې شک وي. دا هغه اوبه دي چي خره لو غاتري چښل څني کړي وي، دغه ډول اوبه بې له شکه پاکي دي، خو په دې کي ئې شک سته چي پاک کوونکي دي که نه دي؟. که نوري اوبه نه وي بې اودسه سړی به په دغو اوبو اودس کوي بيا به تيمم وهي، دی اختيار لري که اودس مخکي کوي که تيمم مخکي کوي، فرق نه لري.

څلورم: هغه اوبه چي پاکي وي خو پاک کوونکي نه وي، دا هغه اوبه دي چي يو وار کارول سوي وي، دغه ډول اوبه پاکي دي، پاک کوونکي نه دي، دوهم وار اودس نه په کېږي.

کارول سوي (مستعملي) اوبه هغه اوبه دي چي يو وار اودس يا غسل په سوی وي، بې اودسي په ليري سوې وي، يا د ثواب په نيت پر اودس سربېره بل اودس په سوی وي. که اودس لرونکی سړی اوبه د ځان سړولو يا بل چا ته د اودس ښوولو په نيت وکارولې اوبه مستعملي نه ګرځي. که بې اودسه سړی د ځان سړولو يا بل چا ته د اودس ښوولو په نيت وکاروي اوبه مستعملي ګرځي[1]، همدارنګه اوبه هغه وخت مستعملي ګرځي چي د اودس کوونکي يا غسل کوونکي له بدن څخه جلا سي.

پنځم: هغه اوبه دي چي مرداري وي، دا هغه اوبه دي چي رواني نه وي، مرداري ورلوېدلې وي، فرق نه کوي که د مرداري اغېز پر ښکاره وي که نه وي يو برابر دي. پر کومو اوبو چي د مرداري اغېز او اثر ښکاره وي هغه مرداري دي، فرق

[1] ځکه بې اودسه سړي چي اودس وکړي پاک کېږي فرق نه لري. که د پاکي نيته ولري که نه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه کوي که اوبه لږ وي که ډېري وي، ولاړې وي، که رواني وي. که اوبه په لوی حوض کي موجودي وي، حوض دومره لوی وي چي د يوې خوا د اوبو په ښورولو د بلي خوا اوبه و نه ښوري دا ډېري اوبه ګڼل کېږي.

ځيني وخت داسي اندازه ورته ټاکل کېږي چي هغه اوبه ډېري دي، چي حوض د شرعي ګزو په اندازه لس په لس ګزه کي پراخوالی ولري او د اوبو ژوروالی دومره وي چي په لپه کي د اوبو په اخيستلو سره د حوض تل ښکاره نه سي.

داسي نه وي هغه اوبه لږ بلل کېږي. د مردارو اوبو حکم دا دئ چي پاکي نه په راځي، که د بل شي سره ګډي سي هغه شی مردار ګرځي.

کومي اوبه چي د درختي او مېوې په نښتېځلو تر لاسه سي اودس نه په روا کېږي، فرق نه کوي که دغه ډول اوبه په کښېکښلو تر لاسه سوي وي که خپله راوتلي وي، په هغو اوبو اودس روا نه دئ چي په پخېدلو سره له خپل طبعي حالته وتلي وي، لکه: ښوروا او شربتونه.

د هغو اوبو حکم چي پاک شی ور سره ګډ سوی وي

کله چي د اوبو سره پاک شی لکه صابون، اوړه او زعفران ګډ سي دغه شيان پر اوبو غالبه نه وي اوبه پاکي دي اودس په روا دئ. که دوی پر اوبو غالب وي اوبه ئې له نرمۍ او بهېدلو ايستلي وي اوبه پاکي دي خو اودس په روا نه دئ.

کله چي د زرېښت له امله د اوبو رنګ، خوند او بوی بدل سي اوبه پاکي دي اودس په روا دئ، کله چي د اوبو سره هغه شی ګډ سي چي ډېری وخت له اوبو څخه بېل نه وي لکه د اوبو پر سر زرغون پېروي، د درختو پاڼي او نور دغه اوبه پاکي دي اودس په روا دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که د اوبو سره داسي شی ګډ سي چي دوه صفتونه ولري لکه شیدې چي رنګ او خوند لري بوی نه لري، که د دې شي یو صفت پر اوبو غالبه سو او اوبه مغلوبه سي اودس په روا نه دئ.

که د اوبو سره داسي نرم شی ګډ سو چي درې صفتونه ولري لکه سرکه، په دَرو صفتو کي دوه صفتونه پر اوبو غالبه سوه اوبه مغلوبه دغه شی غالبه ګڼل کېږي اودس په روا نه دئ.

که د اوبو سره مایع شی ګډ سو هیڅ وصف ئې نه درلودی لکه مستعملي اوبه او د ګلاب هغه اوبه چي بوی ئې تللی وي، دلته وزن ارزښت لري، که دوه کیلو مستعملي اوبه د یوه کیلو پاکو اوبو سره ګډې سوې اودس په روا نه دئ. که یو کیلو مستعملي اوبه د دوو کیلو پاکو اوبو سره ګډې سي اودس په روا دئ.

د پاته شوني احکام

پاته شوني (پس خورده) هغه اوبه دي چي د انسان او حیوان تر چښلو وروسته په لوښي کي پاته سي. پاته شوني اوبه حیوان ته په کتو بېلابېل احکام لري.

لومړی: د انسان پس خورده پاکه ده، اودس په روا دئ، دا هغه مهال که د انسان خوله د چښلو پر مهال په مردار شي ککړه نه وي. مسلمان، کافر، ناولی او پاک ټول یو برابر دي.

د آس پس خورده هم پاکه ده، اودس په روا دئ هیڅ مکروه والی پکښې نسته، همدا ډول د هغه حیوان چي غوښي ئې خوړل کېږي پاته شونې ئې پاکه ده اودس په روا دئ، مکروه والی پکښې نسته، لکه غویی، اوښ، پسه او نور.

دوهم: د پیشي پاته شونې پاکه ده، خو اودس په کول تنزیهي مکروه دي. دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه وخت که نوري پاکي اوبه موجودي وي او د پیشي خوله په مرداری ککړه نه وي (تازه ئې موږک خوړلی نه وي). همدا رنګه پس خورده د ځیرونکو مرغانو لکه باز او تپوس پس خورده پاکه ده خو اودس کول په مکروه دئ.

همدا ډول د کورنیو حیوانانو لکه موږک او نورو پاته شونې پاکه ده خو اودس په کول تنزیهي مکروه دي.

دریم: د خره او غاترې پاته شونې بې شکه پاکه ده خو دا شک موجود دئ چي اودس په روا دئ که نه دئ؟ نو همدا وجه ده چي د دغه ډول اوبو په موجودیت کي به اودس او تیمم دواړه کوي، بیا به لمونځ کوي.

څلورم: د سرکوزي پاته شونې مرداره ده، اودس په روا نه دئ. همداسي د سپي پاته شونې مرداره ده اوس په روا نه دئ. همداسي د زمري، پړانګ، شرموښ او نورو ځیرونکو حیوانانو چي په هوا نه الوزي پاته شونې (پس خورده) مرداره ده اودس په روا نه دئ.

د کوم حیوان چي پاته شونې پاکه وي، خوله (عرق) ئې هم پاکه ده. د کوم حیوان چي پاته شونې مرداره وي خوله ئې هم مرداره ده.

د څاهانو داوبو احکام

کله چي څاه ته مرداري ولوېږي که څه هم لږ وي لکه یو څاڅکیویني یا یو څاڅکی شراب د څاه د ټولو اوبو کښل واجب دي. که څاه ته حیوان ولوېدی چي ذات ئې مردار وي لکه سرکوزی او نور د ټولو اوبو کښل واجب دي، فرق نه کوي که حیوان ژوندی را وکښل سي که مړ وي، خوله ئې اوبو ته رسېدلې وي که نه وي حکم ئې یو دئ، که په څاه کي یو حیوان ولوېدی چي ذات ئې مردار نه وو لاکن پس

(c) ketabton.com: The Digital Library

خورده ئې مرداره وه نو د څاه د ټولو اوبو راکښل واجب دي.

که څاه ته انسان ولوېدی ژوندی ځني راووتی بدن ئې په مرداري ککړ نه وو، د څاه اوبه نه مردارېږي.

که څاه ته غاتره، خر، تېپوس، څرخک (باز) ولوېدل ژوندي را وایستل سول بدن ئې په مرداریو ککړ نه وو خولې ئې اوبو ته رسېدلي نه وي د څاه اوبه پاکي دي.

که د ورلوېدلي شي ناړي د اوبو سره ګډې سوې دغه اوبه د پاته شوني حکم لري.

که په څاه کي حیوان مړ سي، بهېدونکې وینه ونه لري لکه غوماشه، مچ او غالبوزه اوبه نه په مردارېږي.

که په څاه کي هغه حیوان مړ سو چي په اوبو کي ژوند کوي، په اوبو کي زېږي، لکه ماهی، چنګښه، چنګابښ اوبه نه مردارېږي.

که په څاه کي لوی حیوان مړ سو لکه سپی، پسه یا انسان، تر پړسېدلو مخکي را وایستل سو اوبه مرداري ګرځي، د څاه ټولي اوبه باید وکښل سي.

که ممکنه نه وه چي د څاه ټولي اوبه وکښل سي بیا په ټولو هغو صورتو کي چي د څاه وچول واجب وي د دوه سوه میانه سلواغو کښل کفایت کوي، که پیشي، چرګه او دوی ته ورته حیوان په څاه کي مړ سي څلوېښت سلواغې کفایت کوي. که چوغکه، موږک او دوی ته ورته حیوان پکښې مړ سي شل سلواغې کفایت کوي، کله چي تاکلې اندازه اوبه وکښل سي څاه، رسۍ، سلواغه د را کښونکي سړي لاسونه پاک ګرځي.

څاه ته که خوشایي، پچه، د غوایي مرداري ولوېږي یوازي هغه مهال څاه مردارېږي که دغه ورلوېدلي شیان دومره ډېر وي چي په هره سلواغه کي د اوبو سره مل راخېژي.

څاه ته که د کوتري، چوغکي مرداري ولوېدل اوبه نه مردارېږي. که څاه ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

حیوان ولوېدی پکښې وپرسېد معلومه نه وه چي څه مهال لوېدلی دئ نو څاه د درو ورځو او شپو څخه مردار ګڼل کېږي. د درو ورځو د لمونځو قضا به راګرځوي، که ئې د دې څاه په اوبو اودس نه وو کړی لمونځ راګرځول نه غواړي، که په دغه اوبو لمبېدلی وو یا ئې کالي په پرېولي وه دغه هم وار دي پرېمینځي، دوهم وار دي ولمبېږي که په څاه کي تر پړسېدلو مخکي یو حیوان پیدا سو او معلومه نه وه چي څه وخت څاه ته لوېدلی دئ نو د غه څاه د یوې ورځي او یوې شپې څخه مردارا ګڼل کېږي. صرف هر چا که دا اوبه استعمال کړي وي، د یوې ورځي او یوې شپې د لمونځونو قضا به راوړي.

د انساني حاجت د پر ځای کولو آداب

رسول ﷺ ویلي دي: انما انا لکم بمنزلة الوالد اعلمکم فاذا اتی احدکم الغائط فلا یستقبل القبلة و لا یستدبرها و لا یستطب بیمینه وکان یامر بثلاثة احجارٍ وَ یَنهيَ عن الروث والرمة.

زه تاسي ته ستاسي د پلار غوندي یم، تاسي ته ښوونه کوم، کله چي په تاسي کي یو څوک د صحرا ګښت له پاره ووزي مخ او شا دي د قبلې لوري ته نه کوي، په راسته لاس دي ځان نه پاکوي، درې ډبري دي کاروي، خوشایي او هډوکي دي نه استعمالوي.

څوک چي د ډکو او تشو متیازو اراده ولري لاندي آداب به په پام کي نیسي:

۱. د خلکو له سترګو دي لیري ولاړ سي تر څو د ده ږغ او بوی محسوس نه سي.

۲. د صحرا ګښت له پاره دي نرمه ځمکه خوښه کړي تر څو د بولو څاڅکي پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ونه پاشل سي.

۳. بیت الخلاء (تشناب) ته تر ننوتلو مخکي دي دا دعا ووايي: اعُوذُبِاللهِ مِنَ الخُبُثِ والخَبَائِثِ. له نارینه او ښځینه شیطانانو څخه الله ته پناه ورم. که چا صحرا ګښت په دښت کي کاوه پورته دعا دي هغه مهال ووايي چي کالي راټول کړي ځان ئې لوڅ کړی نه وي.

۴. تشناب ته دي لومړی چپه پښه دننه کړي، د راوتلو پر مهال دي لومړی راسته پښه دباندي وباسي.

۵. د ناستي پر مهال دي پر چپه پښه زور کوي په دې ډول په آسانۍ سره صحرا ګښت تر سره کېږي.

۶. د صحرا ګښت او استنجا پر مهال دي سر پټ وي.

۷. په غار کي دي بولي نه کوي کېدلای سي په غار کي ضررمنه خزنده موجوده وي دی به وچیچي.

۸. پر لاره او هدیره کي دي صحرا ګښت نه کوي.

۹. په هغه سایه (سیوري) کي دي صحرا ګښت نه کوي چي خلک د ناستي له پاره کار څني اخلي.

۱۰. د خلکو د راټولېدو په ځای کي دي صحرا ګښت نه کوي.

۱۱. تر مېوه لرونکي وني لاندي دي صحرا ګښت نه کوي.

۱۲. بې عذره دي د صحرا ګښت پر مهال خبري نه کوي، خو که ړوند سړی ويني چي د کندي پر لوري روان وي او دا بېره موجوده وي چي کندي ته به ولوېږي بیا پر ده واجبه ده چي خبري وکړي لار وروښيي.

۱۳. دا مکروه ده چي د صحرا ګښت یا استنجا پر مهال حمد ووايي، قرآني

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیاتونه ووایي.

۱۴. دا تحریمي مکروه ده چي د صحرا ګښت پر مهال مخ یا شا د قبلې خوا ته وګرځوي، تشناب او دښت یو حکم لري.

۱۵. تحریمي مکروه ده چي په لږو ولاړو اوبو کي ډکي یا تشي متیازي وکړي.

۱۶. تنزیهي مکروه ده چي په روانو اوبو کي ډکي یا تشي متیازي وکړي او یا په ډیرو اوبو کي چي ولاړي وي.

۱۷. مکروه ده چي د لمبیدلو په ځای (غسلخانه) کي بولي وکړي.

۱۸. مکروه ده چي څاه، ویالې او حوض ته نژدې صحرا ګښت وکړي.

۱۹. مکروه ده چي په داسي ځای کي چي سړی پټ نه وي د استنجاء له پاره خپل شرم ځای ښکاره کړي.

۲۰. مکروه ده چي بې له عذره په راسته لاس استنجاء ووهي.

۲۱. مکروه ده چي بې له عذره په ولاړه بولي وکړي ځکه د بولو څاڅکي د ده پر کالیو او بدن پاشل کېږي.

۲۲. کله چي له صحرا ګښت څخه فارغه سي چپه پښه دي راوباسي بیا دي دا دعا وکړي: [اَلحَمدُلِلّهِ الَّذِی اَذهَبَ عَنِی الاَذٰی وَ عَافَانِی]. هغه الله لره ستاینه ده چي زما څخه ئې تکلیف لیري کړاو زه ئې هوسا کړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د استنجاء احکام

الله ﷻ ویلي دي:

فِيهِ رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَن يَتَطَهَّرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُطَّهِّرِينَ ﴿١٠٨﴾ [التوبه: ۱۰۸].

دلته خلک دي د پاکۍ سره مینه لري، الله پاک کوونکي خوښوي.

رسول ﷺ ویلي دي: استنزهوا من البول فإن عامةَ عذابِ القبرِ منه .

"له بولو څخه ځان پاک ساتئ ربنتیا د قبر عام عذاب له دغه څخه دئ".

تر استنجاء مخکي ځان وچول لازم دي. ځان وچول دا دي چي د مخ او شا پر شرم ځایونو چي کوم څه پاته وي هغه لیري کړل سي، تر څو د ده غالب ګومان وسي چي دغه تاکلي ځایونه پاک دي، په دې هکله که څوک یو خاص عادت ولري لکه ولاړېدل، ښورېدل، غاړي تازه کول او نور دغه عادت دي تر سره کړي.

د استنجاء له پاره تفصیل سته:

که مرداري د راوتلو تر ځای تېره سي نور بدن ککړ کړي، د یوه درهم[۵] تر اندازې زیاته سي، د دې ځای پرېولل فرض[۶] دي که پاته سي لمونځ ئې روا نه دئ.

که دغه ځای د یوه درهم په اندازه ککړ سي، پرېولل ئې واجب دي، که تر تاکلي ځای تېر نه سي استنجاء سُنت ده. روا ده چي د استنجاء پر مهال یوازي اوبه وکاروي.

دا هم روا ده چي یوازي ډبره یا ډبري ته ورته شی وکاروي، دا هغه مهال که

---

[۵] په وزني نجاست کي د یوه درهم وزن معتبر دئ، په نرم نجاست کي د یوه درهم مساحت چي د ورغوي د منځ په اندازه دئ اعتبار لري.

[۶] فرض هغه دي چي په قطعي دلیل ثابت وي، واجب هغه دي چي په داسي دلیل ثابت وي چي شبهه پکښي وي، سنت هغه دي چي د رسول الله صلي الله علیه وسلم په فعل یا وینا ثابت وي، خو رسول الله دوامداره نه وي تر سره کړي، واجب او فرض په عمل کي یو ډول دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ککړ سوی ځای یوه درهم ته رسېدلی نه وي، خو په اوبو سره استنجاء وهل ښه کار دئ.

غوره دا ده چي لومړی په ډبره یا ډبري ته په ورته شي ځان پاک کړي وروسته اوبه وکاروي په دې ډول به ښه پاک سي.

غوره دا ده چي استنجاء په درو ډبرو ووهل سي، که دوې یا یوه ډبره وکاروي هم کفایت کوي.

کله چي خپل شرمځای په ډبره یا ډبري ته په ورته شي پاک کړي لومړی دي لاسونه ومینځي بیا دي خپل شرمځای تر هغه مهاله پرېولي چي بوی ئې ورک سي.

کله چي له استنجاء څخه فارغه سي لاسونه دي پرېولي، ټینګ دې ومو‌ږي تر څو بوی ئې ورک سي.

د مرداریو ډولونه او احکام

الله ﷻ ویلي دي: [او ثیابک فطهر[۷]] خپلي جامې پاکي کړه.

رسول ﷺ ویلي دي: لا يَقبَلُ اللهُ ثلاةً مِن غَيرِ طُهُورٍ.

"الله بې له پاکۍ لمونځ نه قبلوي".

مرداري دا ده چي بدن، کالي او ځای پر داسي حالت وي چي شریعت ئې مردار وګڼي او د پاک کولو امر ئې وکړي.

مرداري دوه ډوله ده:

۱. حکمي

۲. حقیقي

---

[۷] المدثر ۴ ایت

(c) ketabton.com: The Digital Library

حکمي مرداري هغه ده چي انسان پر داسي حالت وي چي د دغه حالته سره ئې لمونځ روا نه وي، حکمي مرداري د بې اودسی په نوم یادېږي، بې اودسي دوه ډوله ده:

۱. یوه لویه بې اودسي ده چي انسان پر داسي حالت وي چي لمبېدل باندي فرض وي، د دغه حالته سره لمونځ ورته روا نه وي، د قرآنکریم لوستنه ورته روا نه وي.

۲. بله کوچنۍ بې اودسي ده، هغه دا چي سړی پر داسي حالت وي چي اودس باندي لازم وي په دغه حالت کي لمونځ روا نه دئ، د قرآن له پاڼو څخه ورته قرائت روا نه وي خو د قران کریم له یادو ویل روا دئ.

حقیقي مرداري هغه ناولي او مردار مواد دي چي پر مسلمان لازمه ده چي له هغوی څخه ځان پاک وساتي.

حقیقي مرداري دوه ډوله ده:

یوه سخته مرداري ده: دا هغه مرداري ده چي مرداروالی ئې په قطعي دلیل ثابت وي.

سخته مرداري په لاندي ډول ده:

۱. د رګو وینه، چي د ذبح پر مهال د باندي وزي.

۲. شراب.

۳. د مردار سوي حیوان لاښ او پوست.

۴. د هغه حیوان بولي چي غوښې ئې نه خوړل کېږي.

۵. د ثیرونکو حیوانانو فضله مواد او ناړي.

۶. د سپي فضله مواد.

۷. د چرګي او بطي فضله مواد.

۸. هر هغه شی چي د هغه په وتلو سره د سړي اودس ماتېږي.

د سختي مردارۍ حکم

سخته مرداري د يوه درهم[۸] په اندازه معاف ده، که تر يوه درهم زياته سوه په اوبو يا بل مايع شي سره ئې پرېولل واجب دي. د هغه په موجوديت کي لمونځ روا نه دئ.

سپکه مرداري هغه ده چي مردار والى ئې په قطعي توګه معلوم نه وي، ځکه داسي دليل موجود وي چي پر پاکوالي دلالت ولري.

سپکه مرداري لاندي ډولونه لري

۱. د آس بولي.
۲. د هغه حيوان بولي چي غوښي ئې خوړل کېږي لکه اوښ، غويي، پسه.
۳. د هغه مرغه فضله مواد چي غوښي ئې نه خوړل کېږي.

د سپکي مردارۍ حکم

سپکه مرداري تر هغه مهاله معاف ده چي زياته سوې نه وي، د زياتوالي له پاره د جامې يوه څلورمه تاکل سوې ده.

---

(۸) که د يوه درهم په اندازه مرداري موجوده وي لمونځ روا دئ، خو مکروه دئ. که ئې د لېري کولو وس ولري نو لېري ئې کړئ او بيا لمونځ وکړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بولو هغه ځاځکي معاف دي چي د ستني د سرو غوندي کوچني وي. که مردار کالي، یا مردار فرش د بیده په خولو لوند سي یا د لندو پښو په قدمو لانده سي که د مرداری اثر (نخښه) پر بدن معلومه سي بدن او قدم مردار دي، که نخښه ښکاره نه سي مردار نه دي.

که لنده جامه پر وچي مرداري مځکي وغوړول سي په دغه جامه سره مځکه لنده سي که پر جامه د مرداری نخښه نه وي جامه پاکه ده. که پاکه وچه جامه په لنده مرداره جامه کي ونغښتل سوه مرداره جامه دومره لنده وه که کښېکښل سوې وای اوبه نه ځني وتلې پاکه وچه جامه پاکه ده.

که پر مرداریو باد راوالوتی، مرداري ئې پر لندو جامو وپاشل که د مرداری نخښه پر معلومه سي جامې ناپاکي دي، که نخښه معلومه نه وي پاکي دي.

مرداري په څو ډوله له منځه وړل کېږي؟

کومه مرداري چي په سترګو لیدل کېږي لکه وینه او غایطه مواد، پاکي ئې دا ده چي د دوی ذات لیري کړل سي. دا که په یو وار پرېولو سره وي که په ډېرو وارو سره فرق نه کوي. که بوی او رنګ ئې پاته وي لیري کول ئې ستونزمن وي پروا نه لري.

کومه مرداري چي په سترګو نه لیدل کېږي لکه بولي کله چي درې واره ومینځل سي او هر وار دومره ونښتېځل سي چي ځاځکي نه کوي او هر وار پاکي اوبه وکارول سي شی پاک ګرځي.

حقیقي مرداري له بدن او کالیو څخه په اوبو او هر مایع (بهېدونکي) شي لکه سرکه او د ګلاب اوبه له منځه ځي. اودس په سرکه او د ګلاب په اوبو روا نه دئ.

موزې په پرېولو پاکي ګرځي. همدا ډول موزه پر پاکه مځکه ومولښل سي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاکېږي، دا هغه مهال که مرداري تن درلودی که وچه وي که لنده وي فرق نه لري حکم ئې يو دئ.

توره، چاړه، هينداره، ښيښه او غوړ لوښی په موښلو پاکېږي.

ځکه چي وچه سي د مرداري نخښه پر پاته نه سي پاکه ګرځي، تيمم باندي روا نه دئ خو لمونځ باندي روا دئ.

که د مرداري ذات تغير وکړ، د مثال په ډول مالګه سوه پاکه ګرځي که مرداري وسوځل سي هم پاکه ګرځي.

که د انسان مني پر بدن يا کاليو ولوېدل وچ سول په موښلو پاکېږي که لانده وه هرومرو پرېولل غواړي.

د حيوان پوست په پخولو پاکېږي، پخول که حقيقي وي که حکمي وي فرق نه کوي.

د سرکوزي پوست په هيڅ حالت نه پاکېږي.

د انسان پوست په پخولو پاکېږي خو استعمال ئې روا نه دئ. ځکه د انساني کرامت سره ټکر لري.

د هغه حيوان پوست چي غوښي ئې نه خوړل کېږي په شرعي ذبح کولو سره پاک ګرځي.

په هر شي کي چي وينه ځای ونه لري لکه وربښتان، ښکه، ښکرونه، هډوکي او نور د حيوان په مړينه مردار نه ګرځي.

دا هغه مهال که پر دوی غوړ نه وه که غوړ باندي وي بيا مردار دي، د مردار سوي حيوان پلې مرداري دي.

د مشکو له پاره د پوستکي کڅوړه د مشکو غوندي پاکه ده، د مشکو خوړل روا دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اودس کولو حکم

الله ﷻ ویلي دي: يَـٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا قُمۡتُمۡ إِلَى ٱلصَّلَوٰةِ فَٱغۡسِلُواْ وُجُوهَكُمۡ وَأَيۡدِيَكُمۡ إِلَى ٱلۡمَرَافِقِ وَٱمۡسَحُواْ بِرُءُوسِكُمۡ وَأَرۡجُلَكُمۡ إِلَى ٱلۡكَعۡبَيۡنِۚ ... [المائده: ٦]

اې مؤمنانو! کله چي لمانځه ته ولاړ سئ خپل مخونه پرې مينځئ، لاسونه تر څنګلو پرېولئ، پر خپلو سرو مسح وکړئ، پښې تر بجلکو پرېولئ.

رسول ﷺ ویلي دي: لا يقبَلُ صَلاةَ احَدِكُم اذا احدثَ حَتي يَتَوضا.

"ستاسي د يوه لمونځ الله ﷻ تر هغه مهاله نه قبلوي چي دی بې اودسه وي تر څو اودس ئې تازه کړی نه وي".

په شريعت کي اودس دا دئ چي سړی ځان داسي پاک کړي چي د مخ، لاسونو او پښو پرېولل پکښې وي د سر مسح پکښې وي، بې له اودسه لمونځ روا نه دئ.

قران ته بې اودسه لاس وروړل روا نه دي. څوک چي دوامداره[۱] اودس ولري د ثواب حقداره دئ، په آخرت کي د لوړو درجو وړ دئ.

د اودس رکنونه

د اودس رکنونه چي د اوداسه فرضونه دي څلور دي:

۱. يو وار مخ پرېولل. مخ په اوږدو د تندي له لوړي برخي څخه د زني تر لاندي برخي پوري دئ. په بره له يوه غوږه تر بله غوږه پوري دئ.

۲. د څنګلو سره د لاسونو پرېولل يو وار.

(۱) يعني چي اودس ئې مات سي ژر بيا اودس وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. د سر یوه څلورمه مسح کول.
۴. د بجلکو سره پښې پر پوله یو وار.

د اودس د سهي کېدلو شرطونه

اودس یوازي هغه مهال سهي کېږي چي درې شرطونه موجود سي:

۱. ټولو هغو غړو ته به اوبه رسول کېږي چي پرېولل ئې فرض دي.
۲. داسي شی به موجود نه وي چي د اوبو د رسېدو مخنيوی کوي، لکه شمع، موم خیشته اوره (د نوکانو رنګ).
۳. داسي شی به موجود نه وي چي د اودس کولو پر مهال اودس بېرته له منځه يوسي، که موجود وي اودس نه سهي کېږي.

د اوداسه دواجب کېدو شرطونه

اودس هغه مهال واجبېږي چي لاندي شرطونه موجود وي:

۱. **غټ والی:** پر کوچني اودس واجب نه دئ.
۲. **عقل:** پر لېوني اودس واجب نه دئ.
۳. **اسلام:** پر کافر اودس واجب نه دئ.
۴. پر دومره اوبو واک درلودل چي د ټولو فرضي غړو له پاره کفایت وکړي. که د اوبو پر استعمال قدرت ونه لري اودس باندي واجب نه دئ، که پر دومره اوبو واک ولري چي د اودس له پاره کفایت نه کوي هم اودس واجب نه دئ.
۵. کوچنی بې اودسي به موجوده وي، که څوک اودس ولري اودس باندي نسته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶. له ناولیتوب (جنابت) ښځه به پاک وي، ځکه د ناولي له پاره چې غسل باندې فرض وي یوازې اودس کفایت نه کوي.

۷. وخت به تنګ وي، که پراخ وخت موجود وي، سمدلاسه اودس فرض نه دئ.

هغه احکام چې په اودس پورې اړه لري

که ږیره ګڼه وي د سرېرني برخې پرېولل واجب دي، که ږیره ګڼه نه وي بیا پوستکي ته اوبه رسول واجب دي. ږیرې د ځړېدلو وربښتانو پرېولل فرض نه دي، مسح کول ئې هم واجب نه دي.

که په نوکانو کې داسې شی بند وي چې اوبه د پوستکي ښځه راګرځوي لکه موم او خیشته اوړه د هغه لیرې کول واجب دي، لاندې برخې ته اوبه رسول واجب دي، که نوکان دومره اوږده سي چې د ګوتو سرونه پټ کړي پرې کول ئې واجب دي، تر څو اوبه پوستکي ته ورسېږي. د نوکانو خیره او د کیکو ګندګي د اوبو مخ نه نیسي.

که ګوتمۍ په ګوته وي تنګه وي د اودس کولو پر مهال ئې ښورول واجب دي.

که د پښو د چاکونو پرېولو سړي ته تاوان کاوه کفایت کوي چې اوبه سرېېره پر تېرې کړل سي.

که یوه سړي پر سر مسح وکړه وروسته ئې سر وخراوه مسح بیرته راګرځول نه غواړي. که سړي اودس وکړ وروسته ئې نوکان پرې کړه، یا ئې برېتونه لنډ کړه، د دغو ځایونو دوهم ځلې پرېولل واجب نه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اوداسه سنتونه

لاندي کارونه په اودس کي سنت دي باید پام ورته وسي، تر څو اودس په بشپړه بڼه تر سره سي:

۱. تر پیل مخکي به د اوداسه نیت کوي.

۲. بسم الله الرحمن الرحیم به وایي.

۳. داوړه لاسونه دي تر لومړي بنده پوري پرېولي.

۴. مسواک به وهي، که مسواک موجود نه وي ګوته به استعمالوي.

۵. خوله به پرېولي.

۶. پزه به پرېولي.

۷. که ئې روژه نه وي د خولې او پزي په مینځلو کي به مبالغه (ډېر کوښښ) کوي.

۸. هر اندام به درې واره پرېولي.

۹. یو وار دي ټول سر مسح کړي.

۱۰. د غوږونو پر دباندي او دننه برخو دي مسح وکړي.

۱۱. ږیره دي له لاندي خوا څخه خلال کړي، ګوتي دي یوکښې تېري کړي.

۱۲. د ګوتو په منځنو کي دي ګوتي تېري کړي.

۱۳. د پرېولو پر مهال دي خپل اندامونه وموږي.

۱۴. دوهم اندام به د لومړي اندام تر وچېدو مخکي پرېولي.

۱۵. د اندامو په پرېولو کي به ترتیب مراعاتوي. لومړی مخ، بیا لاسونه بیا پر سر مسح کول وروسته به پښې پرېولي.

۱۶. راسته لاس دي تر چپه لاس، راسته پښه دي تر چپې پښې مخکي پرېولي.

۱۷. د سر مسح دي د سر له لومړۍ برخي څخه پیل کړي.

۱۸. پر غاړه دي مسح وکړي، پر غوټو (کرنکه) دي مسح نه کوي، ځکه پر غوټو مسح کول بدعت دئ.

د اوداسه ادبونه[۱۰]

په اوداسه کي لاندي کارونه مستحب دي:

۱. د اودس کولو له پاره دي پر لوړ ځای کښېني تر څو د مستعملو اوبو څاڅکي پر ونه پاشل سي.
۲. قبلې ته مخامخ دي کښېني.
۳. په اودس کولو کي دي له بل چا څخه مرسته نه غواړي.
۴. عادي خبري دي نه کوي (دعاوي دي کوي).
۵. د اودس کولو پر مهال دي هغه دعاوي کوي چي له پیغمبر ﷺ څخه نقل سوي دي.
۶. د زړه نیت او د خولې ویل به سره یو ځای وي.
۷. د هر انداز د پرېولو پر مهال به بسم الله الرحمن الرحیم وایي.
۸. کله چي د غوږو مسح کوي لندې ګوتي دي د غوږونو په دننه برخه کي دننه کړي.
۹. که ګوتمې پراخه وي ودې ښوروي، که تنګه وي ښورول ئې لازم دي.
۱۰. د پزي او غوږونو له پاره دي په راسته لاس او به پورته کوي.
۱۱. پزه دي په چپه لاس تکوهي.

---

[۱۰] ادبونه، مستحبات او فضائل داسي لفظونه دي چي معنا ګاني ئې دومره ډېر فرق نه لري، د ادابو او سنتو تر منځ فرق دا دئ: سنت هغه دي چي رسول الله دوامداره کړي وي، خو یو یا دوه واره ئې پر ایښي وي، نو مسلمان ته ئې په کولو ثواب ورکول کېږي پر پرېښولو ئې ملامتیا سته. اداب هغه دي چي پر کولو ئې ثواب سته او پر نه کولو ئې ملامتیا نسته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۲. که شرعي عذر ونه لري د وخت تر مخه دي اودس کوي.

۱۳. کله چي له اودس څخه فارغه سي ولاړ دي سي قبلې ته مخامخ دي ودرېږي، لاندي کلمه دي ووايي:

[اَشهَدُاَنْ لاَّ اِلَهَ اِلاَّاللهُ وَحْدَهُ لاشَرِیکَ لَهُ واَشهَدُ اَنَّ مُحَمَّداًعَبْدُه وَرَسُولُه اللهُمَ اجعَلنِی مِنَ التَوَابِینَ وَاجعَلنِی مِنَ المُتَطَهِرِینَ].

ترجمه: زه شاهدي اداء کوم چي د الله څخه پرته هيڅ معبود نسته، الله ﷻ تنها دئ. د ه لره شريک نسته او زه شاهدي اداکوم چي محمد (صلی الله عليه وسلم) د ده بنده او رسول دئ. راضي يم په دې چي الله ﷻ مي رب دئ، محمد (صلی الله عليه وسلم) مي نبی او اسلام مي دين دئ. يا الله! ما د ډېرو توبه کوونکو او د ډېر پاک او صفا خلکو څخه وګرځوي.

د اوداسه مکروهات

په اوداسه کي لاندي کارونه مکروه دي:

۱. په اوداسه کي اوبه ډېري کارول.

۲. په اوداسه کي ډېري کمي اوبه کارول.

۳. اوبه په زوره پر مخ وهل.

۴. عادي خبري کول.

۵. د بل چا څخه مرسته غوښتل. که عذر ولري بيا مرسته غوښتل پروا نه لري.

۶. پر سر درې واره مسح کول او د هر وار له پاره نوي اوبه اخيستل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اوداسه ډولونه

اودس درې ډوله دئ:

۱. فرضي اودس

۲. واجب اودس

۳. مستحب اودس

اودس څه مهال فرضيږي؟

پر بې اودسه سړي دلاندې شيانو له امله اودس فرضيږي:

۱. د فرضي او نفلي لمونځو له پاره.

۲. د جنازې د لمانځه له پاره.

۳. د تلاوت د سجدې له پاره.

۴. د قرآن شريف د را اخيستلو او لاس ور وړلو له پاره، که پر کاغذ، درهم، او دېوال باندي ايات ليکل سوی وي د لاس ور وړلو له پاره اودس فرض دئ.

اودس څه مهال واجبيږي؟

د کعبې د طواف له پاره اودس واجب دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اودس څه مهال مستحب دئ؟

دلاندي کارونو له پاره اودس مستحب دئ:

۱. د خوب کولو له پاره.

۲. کله چي له خوب څخه راويښ سي.

۳. د دوامداره اودس لرلو له پاره.

۴. پر اودس سربېره بل اودس د ثواب ګټلو په نيت[11].

۵. تر غيبت، چوغلګرۍ او درواغو ويلو وروسته اودس کول، تر ګناه کولو وروسته هم اودس مستحب دئ.

۶. د بد شعر تر ويلو وروسته.

۷. له لمانځه څخه دباندي تر په زوره (قهقهه) خندا کولو وروسته[12].

۸. مړي ته د غسل ورکولو له پاره.

۹. د مړي د وړلو له پاره.

۱۰. د لمانځه د هر وخت له پاره.

۱۱. د جنابت (ناوليتوب) تر غسل مخکي اودس.

۱۲. جُنُب (ناولی سړی) چي د خوراک، چښاک او خوب اراده ولري.

۱۳. د غوسې پر مهال.

۱۴. د قرآن له پاڼو څخه د قرآنکريم لوستني له پاره.

۱۵. د حديثو د ويلو او روايت کولو له پاره.

۱۶. د شرعي علومو د لوستلو له پاره.

---

(11) پر اودس سربېره بل اودس هغه مهال مستحب دئ چي په لومړي اودس عبادت سوی وي، که نه وي سوی په دې صورت کي دوهم اودس اسراف دئ.

(12) په زوره خندا که د لمانځه په جريان کي وي اودس ماتوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷. د اذان کولو له پاره.

۱۸. د اقامت کولو له پاره.

۱۹. د خطبې لوستنې له پاره.

۲۰. د رسول علیه السلام د زیارت کولو له پاره.

۲۱. د عرفات له پاره.

۲۲. د صفا او مروا د تګ کولو لپاره.

اودس ماتوونکي شیان

په لاندې شیانو اودس ماتیږي:

۱. کله چې د شا او مخ له شرم ځایونو څخه یو شی ووزي، لکه بولي، غائطه مواد، باد او نور.

۲. کله چې له بدن څخه وینه او نو ووزي پاک ځای ته وبهیږي.

۳. کله چې له خولې څخه وینه ووزي پر ناړو زیاته وي یا ورسره برابره وي.

۴. کله چې خواړه، اوبه، وینه، او ژړ په ډکه خوله قی کړي[۱۳].

۵. کله چې بیده سي او شاتنی عورت ئې پر ځمکه قرار ونه لري. یا تر وینښېدو مخکي شاتنی عورت له ځمکي څخه پورته سي.

۶. کله چې بې سده سي.

۷. کله چې لېوني سي.

۸. کله چې نشه سي.

۹. کله چې بالغ سړی په ویښه په هغه لمانځه کي په زوره وخاندي چې رکوع او

[۱۳] که خوله ډو مره ډکه سي چې په تکلیف را تو لیږي ډکه ګڼل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سجده ولري. که کوچنی او بیده په لمانځه کي په زوره وخاندي اودس نه ماتېږي، همدا ډول د جنازې په لمانځه او د تلاوت په سجده کي په زوره خندل اودس نه ماتوي.

هغه شیان چي اودس نه ماتوي

لاندي شیان اودس ماتوونکو شیانو ته ورته دي خو اودس نه ماتوي:

۱. کله چي وینه ښکاره سي و نه بهېږي.

۲. کله چي له بدن څخه غوښه ولوېږي وینه ورسره نه وي.

۳. کله چي له تپ او غوږ څخه چینجی ووزي.

۴. کله چي قی په ډکه خوله نه وي.

۵. کله چي بلغم قی کړي لږ او ډېر یو حکم لري.

۶. کله چي لمونځ کوونکی په لمانځه کي بیده سي فرق نه کوي که په ولاړه بیده سي که په ناسته، یا په رکوع او سجده کي حکم ئې یو دئ. دا هغه مهال که د لمانځه پر سنت طریقه وي.

۷. کله چي اودس لرونکی سړی بیده سي، شاتنی عورت ئې پر مځکه وي.

۸. کله چي خپل لاس تناسلي آلې ته ور وړي.

۹. کله چي ښځي ته لاس ور وړي.

۱۰. کله چي بیده سړی کوږ سي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لمبېدو فرضونه

د لمبېدو فرضونه درې دي:

۱. خوله پرېولل.
۲. پزه پرېولل.
۳. ټول بدن داسې پرېولل چې هيڅ ځای وچ پاته نه سي.

د لمبېدلو سنتونه

لاندې کارونه په لمبېدلو کې سنت دي، بايد پام ورته وسي تر څو غسل په ښه توګه تر سره سي:

۱. د غسل تر پيلېدلو مخکې بِسم الله ويل.
۲. داسې نيت کول چې د پاکېدلو له پاره لمبېږم.
۳. دواړه لاسونه تر کوچنيو بندو پورې پرېولل لکه د غسې چې په اوداسه کې هم کېدل.
۴. تر لمبېدلو مخکې دې هغه مرداري ليرې کړي چې د ده پر بدن يا جامه موجوده وي.
۵. تر لمبېدلو مخکې دې اودس وکړي خو د پښو پرېولل دې وځنډوي دا هغه مهال که دی په کښته ځای کې وو او به پکښې جمع کېدلې.
۶. پر ټول بدن دې درې واره اوبه واچوي.
۷. لومړی دې پر سر اوبه واچوي بيا دې پر راسته اوږه بيا دې پر چپه اوږه اوبه واچوي.
۸. بدن دې ومو ږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹. بدن دي پرله پسې پرېولي ترڅو بدني اندامونه يوتربل مخکي وچ نه سي. که سړی روانو اوبو ته ولوېدی هلته يو ګړی پکښې پاته سو ځان ئې وموښی، غسل ئې بشپړ دئ. که سړی حوض ته ولوېږي همداسي ده.

د لمبېدو ډولونه

لمبېدل درې ډوله دي:

۱. فرضي لمبېدل
۲. سنت لمبېدل
۳. مستحب لمبېدل

لمبېدل څه مهال فرضېږي؟

دلاندي شيانو د يوه په موجوديت سره غسل فرضېږي:

۱. کله چي سړی جُنُب (ناولی) سي.
۲. کله چي ښځه له حيض څخه پاکه سي.
۳. کله چي ښځه له نفاس څخه پاکه سي.
۴. پر ژونديو د مړي غسل فرض دئ.

څه مهال غسل سنت دئ؟

غسل په لاندي صورتو کي سنت دئ:

۱. د جمعې د لمانځه له پاره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. د دوو اخترو له پاره.

۳. د احرام له پاره.

۴. تر زوال وروسته په عرفات کې د حاجي له پاره.

غسل څه مهال مستحب دئ؟

په لاندې صورتو کې غسل مستحب دئ:

۱. د برات د پنځلسمې شپې په نيمې کې.

۲. د شبقدر په شپه.

۳. کله چې لمر او سپوږمۍ ترنځه ونيسي (تور سي).

۴. د استسقاء د لمانځه له پاره.

۵. د ېږي پر مهال.

۶. د تاريکۍ پر مهال.

۷. د سخت باد پر مهال.

۸. کله چې نوي کالي اغوندي.

۹. څوک چې له ګناه څخه توبه ګاره سي.

۱۰. څوک چې له سفر څخه راسي.

۱۱. څوک چې مدينې منورې ته ننوزي.

۱۲. څوک چې مکې مکرمې ته ننوزي.

۱۳. د لوى اختر په ورځ چې پر مزدلفه درېږي.

۱۴. د طواف زيارت له پاره.

۱۵. چا چې مړي ته غسل ورکړی وي.

۱۶. چې وينه وکاږي (حجامت وکړي).

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷. څوک چې له لېونتوب څخه پر سد سي. که څوک له بېهوښۍ (کوما) او نشې څخه پر سد سي هم غسل ورته مستحب دئ.

۱۸. څوک چې مسلمان سي او جُنُب نه وي، که جُنُب وي غسل باندي فرض دئ.

د تیمم وهلو مشروعیت

الله ﷻ ویلي دي: وَإِن كُنتُم مَّرْضَىٰٓ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ جَآءَ أَحَدٌ مِّنكُم مِّنَ ٱلْغَآئِطِ أَوْ لَـٰمَسْتُمُ ٱلنِّسَآءَ فَلَمْ تَجِدُوا۟ مَآءً فَتَيَمَّمُوا۟ صَعِيدًا طَيِّبًا فَٱمْسَحُوا۟ بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ ۗ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَفُوًّا غَفُورًا ﴿٤٣﴾ [النساء: ۴۳].

که تاسي ناروغان واست یا مسافر واست یا په تاسي کي یو څوک له صحرا ګښت څخه راسي، یا د ښځو سره جنسي نژدېوالی وکړي او به پیدا نه کړي نو په پاکه خاوره تیمم ووهئ، نو خپل مخونه او لاسونه مسحه کړئ، بېشکه الله بخښونکی او مهربان دئ.

رسول ﷺ ویلي دي:

فُضِلنَا عَلَي النَاسِ بِثَلاثٍ جُعِلَت صُفُوفُنَا كَصُفُوفِ المَلائكَةِ وَ جُعِلَت لَنَا الارضُ كُلُهَا مَسجِداً وَ جُعِلَت تُربَتُهَا لَنَا طَهُوراً إِذَا لَم نَجِد المَاءَ.

"موږ تر نورو خلکو په درو شیانو نازول سوي یو، زموږ صفونه د ملائکو د صفو غوندي ګرځول سوي دي، زموږ له پاره ټوله مځکه د لمونځ کولو وړ ګرځېدلې ده، کله چي موږ اوبه پیدا نه کړو د مځکي خاوره زموږ له پاره پاک کوونکې ګرځېدلې ده".

تیمم له دې وجي شرعي سوی دئ چي ځیني وختونه انسان د اوبو د کارولو

(c) ketabton.com: The Digital Library

واک ونه لري ځکه اوبه موجودي نه وي يا سړې ناروغ وي. نو د اوداسه پر ځای تیمم ووهي. تر څو له هغو عباداتو څخه بې برخي نه سي چي بې له اودسه او تیممه روا نه دي لکه لمونځ او نور چي ډېر اهمیت لري. تیمم په لغت کي قصد ته ویل کېږي او په شریعت کي تیمم هغه خاورینه پاکي ده چي د مخ او لاسونو مسح په ځان کي لري د مسح پر مهال به څنګلي هم مسح کوي، د پاکۍ نیت ضروري دئ.

د تیمم د سهي کېدو شرطونه

تیمم هغه مهال سهي کېږي چي لاندي اته شرطونه موجود وي:

۱. نیت کول، بې له نیته تیمم روا نه دئ. د هغه تیمم له پاره چي لمونځ په روا کېږي په لاندي درو شیانو کي یو شی ضروري دئ:

لومړی: د بې اودسۍ څخه د پاک کېدلو نیت، په نیت کي د بې اودسۍ تعین اړین نه دئ.

دوهم: د لمونځ د روا کېدلو نیت.

دریم: د هغه مقصودي عبادت نیت کول چي بې له پاکۍ روا نه وي، لکه لمونځ او د تلاوت سجده. که څوک د قرآن د لمس کولو او را اخیستلو په نیت تیمم ووهي په دغه تیمم لمونځ روا نه دئ. ځکه د قرآن را اخیستل او لاس ور وړل مقصودي عبادت نه دئ. همدا ډول که د اذان کولو په نیت تیمم ووهل سي په دغه تیمم لمونځ روا نه دئ. ځکه اذان او اقامت مقصودي عبادتونه نه دي. که څوک د قرآن د لوستني په نیت تیمم ووهي په دغه تیمم لمونځ روا نه دئ ځکه د قرآن لوستل که څه هم مقصودي عبادت دئ خو بې له اودسه روا دئ.

شرط دا دئ چي لاندي عذرونه به موجود وي:

لومړی: اوبه به یو میل یا زیات لیري وي.

دوهم: د ده به غالب ګومان وي یا به پوه ډاکټر ورته ویلي وي چي د اوبو استعمال تا ته تاوان کوي، ناروغه کېږې یا دي ناروغي زیاتېږي، یا دي رغېدنه ځنډېږي.

دریم: د ده غالب ګومان به وي که سړې اوبه وکاروي مړ به سي.

څلورم: که تږی سړی بېرېدی که په اوبو اودس تازه کړم زه یا زما ملګری به له تندي مړه سي.

پنځم: د اوبو د راکښلو له پاره سلواغه او رسۍ موجوده نه وي.

شپږم: د ده او اوبو په منځ کي دښمن یا وحشي حیوان موجود وي.

اووم: د ده به غالب ګومان وي که زه په اودس کولو اخته سم د اختر یا جنازې لمونځ به راڅخه تېر سي. که دا بېره ورسره وي چي که زه په اودس کولو اخته سم د لمانځه وخت به تېر سي، یا به د جمعې لمونځ تېر سي، تیمم نه روا کېږي. بلکي اودس دي وکړي، وروست[illegible]ي د لمانځه قضا راوګرځوي یا دي د جمعې د لمانځه په عوض کي د ماپښین لمونځ وکړي.

۲. شرط دا دئ چي تیمم به د مځکي له جنس څخه په پاک شي سره وهل سوی وي، لکه خاوره، ډبره، رېګ، تیمم پر لرګي روا نه دئ په سپینو او سرو زرو روا نه دئ.

۳. شرط دا دئ: چي ټوله مخ، دواړه لاسونه د څنګلو سره به مسح کوي.

۴. شرط دا دئ چي د مسح له پاره به پوره ورغوی یا د ورغوو ډېره برخه کاروي، که د دوو ګوتو په سرو مخ او لاسونه مسح کړي تیمم روا نه دئ.

۵. شرط دا دئ: چي مسحه به کوي په دوه واره وهلو سره او د ورغوي لاندي خواوي به پر مځکه وهي. که دواړه وهل (یو ځل مخ بیا لاسونه) له یوه ځایه

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخه وي پروا نه لري. که د سرې پر بدن خاوره ولوېږي دی هغه د تیمم په نیت پر مخ او لاسونو مسح کړي تیمم سهي دئ.

۶. شرط دا دئ چي: پر بدن به داسي شی نه وي چي د مسح مخنیوی وکړي لکه موم، وازګه، روغني رنګ او نور. که موجود وي واجب ده چي تر تیمم کولو مخکي به دغه شی لیري کوي که ئې لیري نه کړي تیمم روا نه دئ.

۷. شرط دا دئ چي: حیض، نفاس او په سملاسي توګه د بې اودسه کېدلو حالت به نه وي. که د حیض، نفاس او په سملاسي توګه د بې اودسه کېدلو حالت وي تیمم سهي نه دئ.

د تیمم رکنونه (داخلي فرضونه)

د تیمم یوازي دوه فرضونه دي:

۱. د ټول مخ مسح کول.

۲. د څنګلو سره د دواړو لاسونو مسح کول.

د تیمم سنتونه

لاندي کارونه په تیمم کي سنت دي:

۱. په پیل کي به بسم الله الرحمن الرحیم وایي.

۲. ترتیب به مراعاتوي، لومړی مخ، بیا راسته لاس وروسته چپه لاس به مسح کوي.

۳. د مخ او لاسونو تر منځ به ځان په بل کار نه اختهٔ کوي (دواړه به پرله پسې متصل مسح کوي).

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴. د لاسونو مخ او شا دواړه به پر خاورو وهي.
۵. کله چي لاسونه له خاورو راپورته کړي ودې څنډي.
۶. کله چي لاسونه پر خاورو ایږدي ګوتي دي وغوړوي.

د تیمم کولو ډول

څوک چي غواړي تیمم ووهي له مړوندو څخه دي لستوڼي پورته کړي بیا دي بسم الله الرحمن الرحیم ووایي.

د لمانځه د روا کېدو نیت دي وکړي. د ورغوو مخونه دي پر پاکو خاورو کښېږدي. د ګوتو تر منځ دي فاصله راولي، بیا دي پر خاورو د لاسونو مخ او شا دواړه کښېږدي، بیا دې پورته کړي، لاسونه دي وڅنډي، بیا دې پر مخ تېر کړي.

بیا دي د لومړي وار غوندي لاسونه پر خاوره کښېږدي بیا دي په چپه ورغوي راسته لاس وروسته دي په راسته ورغوي چپه لاس مسح کړي، څنګلي دي ورسره مسح کړي.

تیمم بشپړ سو، خپل فرضي او نفلي لمونځ دي دومره وکړي چي دی ئې غواړي.

د تیمم ماتوونکي

۱. هر شی چي اودس ماتوي تیمم هم ماتوي.
۲. که د اوبو د استعمال قدرت پیدا کړئ هغه عذر له منځه ځي چي د هغه له امله ده ته تیمم روا سوی وو، لکه د اوبو نه موجودیت، له دښمن څخه بېره او داسي نور تیمم ماتېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه څه چې په تیمم پورې اړه لري

څوک چې د جنازې د لمانځه، د تلاوت د سجدې له پاره تیمم ووهي روا ده چې په دغه تیمم سره نور لمونځونه هم وکړي، خو د چې مسجد ته د ننوتلو له پاره تیمم ووهي په دغه تیمم سره لمونځ کولای نه سي.

څوک چې د قبرونو د زیارت له پاره یا د مړي د ښخولو له پاره تیمم ووهي په دغه تیمم سره نور لمونځونه کولای نه سي.

که څوک امید ولري چې د وخت په آخر کې اوبه پیدا کولای سم ده ته مستحبه ده چې لمونځ وروستي وخت ته وځنډوي، که چا وعده ورسره کړې وه چې زه اوبه درکوم نو پر ده واجب ده چې تیمم وځنډوي.

که د چا سره لږ اوبه وي دی اړ وي چې اوړه خیشته کړي په موجوده اوبو دې اوړه خیشته (لانده) کړي د لمانځه له پاره دې تیمم ووهي.

که د چا سره لږ اوبه وي دی اړ وي چې دغه اوبه د اشپزۍ له پاره وکاروي، اشپزي دې پرېږدي د لمانځه له پاره دې اودس وکړي.

پر سړي واجبه ده چې له خپل ملګري څخه د اوبو غوښتنه وکړي. دا هغه مهال که دوی په داسي ځای کي وه چې پر اوبو بخیلي نه کېدله، که په داسي ځای کي وه چي پر اوبو بخیلي کېدل بیا د اوبو غوښتنه واجبه نه ده.

که څوک عذر ونه لري روا ده چې تر وخت مخکي تیمم ووهي، که د چا لاسونه پرې وه، پښې ئې پرې وي مخ ئې ټپي وو، لمونځ دې بې اودسه کوي.

که د اندامو ډېره برخه یا نیمی ټپي وي تیمم دې ووهي.

که ډېره برخه ئې روغه وي اودس دې کوي، پر ټپونو دې مسح کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر موزو مسح کول

الله ﷻ ویلي دي: يُرِيدُ ٱللَّهُ بِكُمُ ٱلۡيُسۡرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ ٱلۡعُسۡرَ [البقره: ۱۸۵]

الله غواړي چي پر تاسي اساني راولي، الله نه غواړي چي پر تاسي سختي راولي.

رسول ﷺ ویلي دي: اَلَمسحُ عَليَ الخُفَينِ لِمُسافِرٍ ثَلاَثَةُ اَيَامٍ وَ لَيَالِيهَا و لِلمُقِيمِ يَومُ وَ لَيلَةُ .

"مسافر دي پر موزو درې ورځي او شپې مقیم دي یوه ورځ او یوه شپه مسح کوي".

خلکو ته د اساني په موخه سپېڅلي شریعت روا کړې ده چي د پښو د پرېولو په عوض کي پر موزو مسح وکړي.

د مسح د روا ینبت شرطونه

لاندي شیان د مسح د روا کېدو شرطونه دي:

۱. موزې به په پاکۍ په پښو سوي وي. که سړي پښې پرېولي وي موزې ئې په پښو کړې وروسته ئې اودس بشپړ کړ، په وروستیو اودسو کي مسح ورته روا ده. دا هغه مهال که ئې تر بې اودسۍ مخکي اودس بشپړ کړی وو.

۲. موزې به داسي جوړې وي چي بجلکي پټي کړي.

۳. دواړې موزې به دومره ځیري نه وي چي درې کوچنۍ ګوتي تر ښکاره سي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴. موزې به بې له ترلو پر پښو تینګیږي.
۵. موزې به داسې وي چې اوبه به نه پرېږدي چې قدمو ته ورسېږي.
۶. په موزو کې به تګ کېدلای سي.

د مسح فرضونه او سنتونه

د لاس د درېو کوچنیو ګوتو په اندازه مسح کول فرض ده، د هري پښې مخ به مسح کوي. سنت ده چې د ګوتو تر منځ فاصله راولي بیا ئې د پښې د ګوتو له سرونو څخه تر پنډیو پوري کش کړي.

پر موزو د مسح کولو موده

د مقیم له پاره د مسح موده یوه ورځ یوه شپه ده.
د مسافر له پاره درې ورځې درې شپې دي.
د مسح موده د بې اودسه کېدلو له وخت څخه پیلېږي.
د موزو د په پښه کولو له وخت څخه نه پیلېږي.
که مقیم سړی مسح پیل کړه موده پوره سوې نه وه مسافر سو. د مسافر موده دي پوره کړي. که مسافر سړی مقیم سو یوه ورځ او یوه شپه ئې مسحه کړې وه نو د مسحي وخت ئې پوره دئ.
که مسافر تر یوې ورځې او شپې لږ وخت مسح کړې وه اوس مقیم سو، یوه ورځ او شپه دي پوره کړي (د مسح موده پای ته رسېږي).

(c) ketabton.com: The Digital Library

د موزې د مسح ماتوونکي شیان

۱. هر شی چې اودس ماتوي مسح هم ماتوي.
۲. د موزې په ختلو سره مسح ماتېږي.
۳. که قدم د موزې لومړي برخي (پنډۍ) ته وخېژي مسح ماتېږي.
۴. چې موده پوره سي مسح ماتېږي.
۵. که په موزه کي دننه اوبه د پښې ډېري برخي ته ورسېږي مسح ماتېږي، د سر د مسح پر ځای پر لنګوټه، رخچیني مسح روا نه ده، پر روی بند چې پر مخ اچول سوی تېوکر دئ مسح روا نه ده. د لاسونو د پړېولو په عوض کي پر دسکلو مسح روا نه ده.

پر پټۍ او تړل سوي ځای مسح کول

الله ﷻ ویلي دي: هُوَ ٱجۡتَبَىٰكُمۡ وَمَا جَعَلَ عَلَيۡكُمۡ فِي ٱلدِّينِ مِنۡ حَرَجٖ [الحج: ۸۷]

الله تاسي غوره کړي یاست، پر تاسي ئې ستاسي په دین کي سختي راوستې نه ده.

کله چې یو اندام زخمي سي وتړل سي، سړي وس نه درلودی چې زخمي ځای پرېولي، د مسح کولو وس ئې هم نه درلودی، د رغېدو تر وخته دي سر پېرنه پټۍ مسح کوي. شرط نه دئ چې پټۍ به په اوداسه او پاکۍ تړل سوې وي.

که یو اندام مات سي بیا وتړل سي همداسي حکم لري، روا ده چې پر مات سوي پښې مسح وکړي روغه پښه پرېولي، که پټۍ د تېپ تر رغېدو مخکي خلاصه سوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسح له منځه نه ځي، روا ده چي نوې پټۍ باندي وتړي مسح د سره را ونه ګرځوي.

ښه دا ده چي د پټۍ تر نوي کولو مخکي مسح وکړي، که د سړي سترګو ته شی ولوېدی پوه ډاکټر ورته ووېل سترګي مه پرېوله، ده ته روا ده چي پر سترګو مسح وکړي، د سر، موزو او پټۍ د مسح له پاره نیت شرط نه دئ یوازي د تیمم له پاره نیت شرط دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لمانځه کتاب

الله جل جلاله ويلي دي: حَـٰفِظُواْ عَلَى ٱلصَّلَوَٰتِ وَٱلصَّلَوٰةِ ٱلْوُسْطَىٰ وَقُومُواْ لِلَّهِ قَـٰنِتِينَ ﴿٢٣٨﴾ [البقره: ۲۳۸]

پر لمونځو ټينګ اوسئ پر منځني لمونځ (ټينګ اوسئ) د الله له پاره عاجزه ودرېږي.

رسول عليه السلام ويلي دي: ارايتم لو ان نهرا بباب احدكم يغتسل فيه كل يوم خمسا هل يبقي من درنه شيي قالو لا يبقي من درنه شيي قال فذلک مثل صلوت الخمس يمحو الله بهن الخطايا[۱۴].

تاسي ما ته ووايااست که ستاسي د دروازې سره وياله وي تاسي هره ورځ پنځه واره پکښې لمبېږئ، آيا خيره به پاته سي؟

اصحابو وويل: خيره به هيڅ پاته نه سي.

رسول عليه السلام وويل: لمونځونه همداسي دي. الله جل جلاله په لمونځو سره ګناه له منځه وړي.

لمونځ لوی عبادت دئ ځکه بنده د خپل رب سره پيوند سي، لمونځ د الله جل جلاله د بې شمېره نعمتو شکر دئ. لمونځ ته په عربي کي صلوٰة وايي. صلوٰة په لغت کي دعا ته ويل کېږي په شريعت کي لمونځ د هغه مخصوصو افعالو، ويناوو،

---

[۱۴] رواه البخاري ومسلم عن ابي هريره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تکبیرونو نوم دئ چي په تکبیر سره شروع کېږي او په سلام پای ته رسېږي.

د لمانځه ډولونه

لمونځ دوه ډوله دئ:

یو هغه لمونځ دئ چي رکوع او سجده ولري.

بل هغه لمونځ دئ چي رکوع او سجده پکښې نه وي. دا د جنازې لمونځ دئ.

هغه لمونځ چي رکوع او سجده ولري درې ډوله لري:

۱. فرضي لمونځ، دا هره ورځ د پنځه وختو لمونځ دئ.

۲. واجب لمونځ، دا لمونځ وتر، د دوو اخترونو لمونځونه او د هغه نفلي لمونځو قضا ده چي تر شروع کېدلو وروسته فاسد سوي وي، تر طواف وروسته دوه رکعتونه هم واجب دي.

۳. نفلي لمونځ، دا ډول لمونځ هغه لمونځ دئ چي نه فرضي وي نه واجب وي.

د لمانځه د سهي کېدو شرطونه

لمونځ یوازي هغه مهال فرضېږي چي په سړي کي درې شرطونه جمع سي:

۱. اسلام، پر کافر لمونځ نسته.

۲. غټ والی، پر کوچني لمونځ نسته.

۳. عقل، پر لېوني لمونځ نسته.

مور او پلار ته په کار ده چي کله د دوی اولادونه اووه کلن سي پر لمونځو دې امر کړي، کله چي لس کلن سي د لمانځه نه کولو په وجه دې په چپلاخه ووهي، تر څو تر بلوغ مخکي د لمانځه عادت ونیسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لمانځه وختونه

الله ﷻ ویلي دي: إِنَّ ٱلصَّلَوٰةَ كَانَتۡ عَلَى ٱلۡمُؤۡمِنِينَ كِتَٰبٗا مَّوۡقُوتٗا ﴿١٠٣﴾ [النساء: ۱۰۳]

بې له شکه لمونځ په ټاکلي وختو پر مؤمنانو فرض دئ.

رسول ﷺ ویلي دي: خمس صلوات افترضهن الله تعالي من احسن وضوءهن و صلاهن لوقتهن و اتم رکوعهن و خشوعهن کان له علي الله عهد ان یغفر له ومن لم یفعل فلیس له عهد ان شاءَ غفر له و ان شاءَ عذبه.

الله پنځه لمونځه فرض کړي دي، څوک چې ښه اودس وکړي لمنځونه په خپلو وختو کې ادا کړي، رکوع بشپړه وکړي، عاجزي پکښې وکړي، الله ژمنه کوي چې ده ته به بخښنه کوي که څوک ئې دا ډول ادا نه کړي الله ژمنه نه کوي، که ئې خوښه وي بخښنه کوي که ئې خوښه وي عذاب ورکوي.

الله ﷻ پنځه لمونځونه په یوه شپه او ورځ کې فرض کړي دي:

۱. دوه رکعتونه د سهار په وخت کې فرض دي. د سهار وخت د رښتیني سباوون (سپېدو) څخه د لمر تر راختلو پورې دي.

۲. څلور رکعتونه د ماپښین په وخت کې فرض دي، د ماپښین وخت د لمر له زوال څخه بیا چې د هر شي سایه د هغه شي دوه برابره سي، دا د امام اعظم رحمه الله علیه پر مذهب د ده پر مسلک فتوا ورکول کېږي، وروستنیو علماوو د ده مسلک خوښ کړی دئ، خو امام ابو یوسف رحمه الله علیه او امام محمد رحمه الله علیه د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماپښين وخت تر هغه وخته پوري ګڼي چي د هر شي سايه د هغه شي يو برابر سي، امام الطحاوي د دوی مسلک خوښ کړی دئ.

۳. د مازيګر په وخت کي څلور رکعته لمونځ فرض دئ. د مازيګر وخت هغه مهال پيلېږي[15] چي د ماپښين وخت پای ته ورسېږي، بيا تر لمر لوېدو پوري دوام کوي.

۴. د ماښام په وخت کي درې رکعته لمونځ فرض دئ. د ماښام وخت هغه مهال پيلېږي چي د مازيګر وخت پای ته ورسېږي بيا د سور شفق تر ورک کېدو پوري دوام کوي، فتوا همدا ډول ده.

۵. د ماخستن په وخت کي څلور رکعته لمونځ فرض دئ. د ماخستن وخت د سور شفق له ورک کېدو څخه د رښتيني سباوون (سپېدو) پوري دوام کوي. د وتر لمونځ واجب دئ، وخت ئې د ماخستن تر فرضو وروسته دئ، که چا تر فرضو مخکي وتر وکړه راګرځول غواړي.

هغه څه چي د لمانځه په وختونو پوري اړه لري

ښه دا ده چي: د سهار لمونځ په رڼا کي وسي.

ښه دا ده چي: په دوبي کي د ماپښين لمونځ وځنډول سي.

ښه دا ده چي: د ماپښين لمونځ په ژمي کي ونه ځنډول سي.

ښه دا ده چي: که په ژمي کي که ورځ اوريځ ولري د ماپښين لمونځ وځنډول سي تر څو زوال يقيني سي.

---

[15] کله چي د هر شي سايه دوه برابره سي د امام اعظم رحمة الله عليه پر مسلک د ماپښين وخت پای ته رسېږي، خو امام بو يوسف او امام احمد رحمة الله عليهم وايي چي د هر شي سايه دوه برابره سي د ماپښين وخت پای ته رسېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه دا ده چي: د مازيګر لمونځ دومره وځنډول سي چي لمر تغير ونه کړي.
ښه دا ده چي که اوريځ موجوده وي د مازيګر لمونځ ونه ځنډول سي.
ښه دا ده چي: د ماخستن لمونځ د شپې تريوې دريمې پوري وځنډول سي.
ښه دا ده چي: وتر د شپې وروستۍ برخي ته پرېښوول سي، دا هغه مهال که سړی ډاډمن وو چي د شپې په وروستۍ برخه کي ويښېدلای سم، روا نه ده چي دوه فرضي لمونځونه (په يوه وخت کي) جوړه کړل سي.
په دې هکله د عذر موجوديت او نه موجوديت اغېز نه لري.
يوازي پر حاجي لازمه ده چي په عرفات کي د لوی پاچا (يا د هغه د نائب) سره د ماپښين او مازيګر لمونځونه د ماپښين په وخت کي يو ځای ادا کړي او څوک چي مزدلفې ته ځي د ماښام او ماخستن لمونځونه دې په هغه وخت کي ادا کړي چي مزدلفې ته ورسېږي.

هغه وختونه چي لمونځ پکښي روا نه دئ

په لاندي وختو کي فرضي، نفلي او واجب لمونځ روا نه دئ. د لمانځه قضا راوړل هم پکښي روا نه ده:

۱. کله چي لمر راخېژي تر څو لوړ پورته کېږي.
۲. کله چي لمر پر سر وي تر څو له سر څخه اوړي.
۳. کله چي لمر ژړ سي تر څو پټېږي. خو د دغي موجوده ورځي د مازيګر لمونځ په دغه حالت کي روا دئ، په ياد سوو وختو کي که لمونځ واجب سو، د مکروه والي سره روا دي، که په دغو وختو کي جنازه حاضره سوه د مکروه والي سره ادا کېږي. که په دغو وختو کي د سجدې آيات تلاوت سو د مکروه والي سره د تلاوت سجده ادا کېږي. په دغو وختو کي نفلي لمونځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

تحریمي مکروه دئ.

هغه وختونه چې نفلي لمونځ پکښې مکروه دئ

۱. کله چې سپېدې راوخېژي یوازي د سهار دوه رکعته سنت مکروه نه دئ نور نفلي لمونځونه مکروه دي.

۲. د سهار له لمانځه وروسته بیا د لمر تر راختلو پورې نفلي لمونځ مکروه دئ.

۳. د مازیګر له لمانځه څخه وروسته بیا تر لمر لوېدو پوري نفلي لمونځ مکروه دئ.

۴. کله چې خطیب د خطبې د ویلو له پاره راووزي بیا د خطبې تر پای ته رسېدو پوري نفلي لمونځ مکروه دئ.

۵. د اقامت کولو پر مهال،نفلي لمونځ مکروه دئ خو له دغه حکم څخه د سهار سنت مستثنی دئ، ځکه که د سړي یقین وي چې د امام سره دوهم رکعت نیولای سم د اقامت پر مهال بې له مکروه والي سنت کولای سي.

۶. د اختر تر لمانځه مخکي په عیدګاه او کورکي نفل کولای نه سي.

۷. د اختر تر لمانځه وروسته یوازي په عیدګاه کي نفل کولای نه سي، که د اختر تر لمانځه وروسته نفلي لمونځ په کور کي وکړي روا دي.

۸. که د وخت د تنګی له امله د فرضي لمونځ د قضا کېدو بېره وي نفلي لمونځ روا نه دئ.

۹. که ډوډۍ حاضره سوه او سړی وږی وو، ډوډۍ ته ډېر لېواله وو لمونځ نسته.

۱۰.کله چې د تشو او ډکو متیازو په وجه په تکلیف وي لمونځ نسته، لمونځ مکروه دئ فرضي او نفلي یو حکم لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱. که داسي شی موجود وي چي د ده ذهن ئې بوخت ساتي عاجزی ته ئې تاوان رساوه لمونځ نسته.

۱۲. يوازي د حاجي له پاره پر عرفات د ماپښين او مازيګر د لمونځو په منځ کي لمونځ نسته.

۱۳. د ماښام او ماخستن په منځ کي په مزدلفه کي خاص د حاجيانو لپاره لمونځ نسته.

د اذان او اقامت حکم

د فرضي لمونځو له پاره پر نارينه وو اذان موکد سنت دئ. د فرضي لمونځو له پاره اقامت پر نارينه وو موکد سنت دئ. فرق نه لري که سړی مقيم وي که مسافر وي، لمونځ په جماعت کوي که ئې يوازي کوي، د وخت لمونځ کوي که قضايي لمونځ کوي حکم ئې يو دئ.

اذان په دغو الفاظو کيږي:

اَللّٰهُ اَکبَرُ – اَللّٰهُ اَکبَرُ – اَللّٰهُ اَکبَرُ

ژباړه: الله تر ټولو لوی دئ.

اَشهَدُ اَن لآاِلهَ اِلاَ اللّٰهُ – اَشهَدُ اَن لآاِلهَ اِلاَ اللّٰهُ

ژباړه: زه شاهد يم يوازي يو الله د عبادت وړ دئ.

اَشهَد اَنَ مُحَمَداً رسُولُ اللّٰه – اَشهَد اَنَ مُحَمَداً رسُولُ اللّٰه

ژباړه: زه شاهد يم محمد د الله رسول دئ.

حَیَ عَلَی الصَلٰوةِ – حَیَ عَلَی الصَلٰوةِ

ژباړه: د لمانځه لوري ته راسئ.

حَیَ عَلَی الفَلاَحِ – حَی عَلَی الفَلاَحِ

ژباړه: د خلاصون لوري ته راسئ.

اَللّٰهُ اَکبَرُ – اَللّٰهُ اَکبَرُ

ژباړه: الله تر ټولو لوی دئ.

لاَاِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ

ژباړه: یوازي الله د عبادت وړ دئ.

د سهار په اذان کيَ دي تر حی الفلاح وروسته دوه واره ووایي:

الصَّلوٰةُ خَیرُ مِنَ النَومِ –الصَلوٰةُ خَیرُ مِنَ النَومِ

ژباړه: لمونځ تر خوب ډېر ګټور دئ.

اقامت د آذان غوندي دئ خو تر حی علی الفلاح وروسته دوه واره:

قد قامت الصلوة –قدِ قامت الصلوة، ویل کېږي.

ژباړه: لمونځ درېدونکی دئ.

آذان په ځنډ، اقامت په تلوار کېږي.

آذان یوازي په عربي ژبه سهي دئ، که په بله ژبه آذان وسي سهي نه دئ که څوک په پوهېږي که نه په پوهېږي فرق نه لري، خبر او ناخبره یو دي.

د آذان مستحبات

په آذان کي لاندي کارونه مستحب (ښه) دي:

۱. مؤذن به اودس لري.

۲. مؤذن به په سنتو او د لمانځه په وختو خبر وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. مؤذن به صالح سړی وي.
۴. د آذان پر مهال به د قبلې خوا ته مخ کوي.
۵. دوې ګوتې به په غوږونو کې دننه کوي.
۶. کله چې حی علی الصلوة وايي مخ به د شمال (راسته اړخ ته) ګرځوي. د حی علی الفلاح پر مهال به مخ چپه خوا ته ګرځوي.
۷. د آذان او اقامت تر منځ به د و مره فاصله راولي چې هغه کسان چې د وامداره جماعت ته حاضرېږي مسجد ته راسي که د وخت د تېرېدو بېره وي، بيا دي لمونځ نه ځنډوي.
۸. د ماښام په وخت کي دي د درو لنډو آياتو د لوستلو په اندازه فاصله ورکړي.
۹. ښه دا ده چې څوک آذان واوري خپل بوختيا دي پرېږدي هغه څه دي وايي چې مؤذن ئې وايي. کله چې مؤذن ووايي: حی علی الصلوة – حی علی الفلاح، ناست سړی دي ووايي: لَاحَولَ و لا قُوةَ اِلاَّ بِاللهِ. ژباړه: راګرځېدنه او ځواک يوازې د الله له لوري دئ. کله چې موذن ووايي. الصلوة خير من النوم. ناست سړی دي ووايي: صدقت و بررت، تا رشتيا او سم وويل.
۱۰. کله چې اذان پای ته ورسېږي موذن او اورېدونکی دي دا دعا وکړي:
«اللّٰهُمَّ رَبَّ هَذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ، وَالصَّلَاةِ القَائِمَةِ، آتِ مُحَمَّداً الْوَسِيْلَةَ وَالْفَضِيْلَةَ، وَابْعَثْهُ مَقَاماً مَحْمُوْداً الَّذِيْ وَعَدْتَهُ اِنَکَ لاَ تُخْلِفَ الْمِيْعَادَ.»
۱۱. يا الله جل جلاله ! ددې کامل دعوت، او قائم لمانځه څښتن، محمد ﷺ ته وسيله او فضيلت او لوړه درجه ورکړې، هغه محمود مقام ته ورسوې، هغه مقام چې (تائې) وعدهٔ کړې ده. بېشکه ته وعده خلافي نه کوې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه څه چې په آذان کې مکروه دي

لاندې کارونه په آذان کې مکروه دي:

۱. آذان په سندریز ډول کول (حروف د اواز تابع کول).

۲. بې اوداسه آذان او اقامت کول.

۳. په ناولیتوب آذان کول.

٤. د هغه کوچني آذان چې پوهه نه لري.

۵. د لېوني آذان.

٦. د نشه يي آذان.

۷. د ښځې آذان.

۸. د فاسق آذان.

۹. د ناست سړي آذان چې دربدلای نه سي.

۱۰. مؤذن ته مکروه ده چې د آذان یا اقامت په منځ کې خبرې وکړي. که مؤذن د آذان په منځ کې خبرې وکړي، ښه دا ده چې آذان بیرته راوګرځول سي. که د اقامت په منځ کې خبرې وسي راګرځول نه غواړي.

۱۱. په ښار کې مکروه ده چې د جمعې په ورځ د ماپښین د لمانځه له پاره اذان وسي. که د سړي څخه تر یوه زیات لمونځونه قضا سوي وي د لومړي لمانځه له پاره ئې آذان او اقامت وکړ په پاته لمونځو کې اختیار لري، یا دې د هر لمانځه له پاره آذان او اقامت وکړي، یا دې یوازې اقامت وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لمانځه د سهي کېدو شرطونه

دلته دا سي شيان سته چي په لمانځه کي دننه نه دي، خو د لمانځه د سهي کېدو له پاره لازم دي. که په دوی کي يو پاتـه سي لمونځ نه سهي کېږي. دغه شيان د لمانځه د شرطو په نوم يادېږي، شمېر ئې شپږ دئ:

لومړی: پاکي، بې له پاکۍ څخه لمونځ روا نه دئ، له پاکۍ څخه مراد دا دئ چي سړی به له کوچنۍ او غټي بې اودسۍ څخه پاک وي او دومره مرداري به باندي نه وي چي د شريعت له خوا معاف نه بلل کېږي، جامې به ئې همدا ډول پاکي وي، د لمانځه کولو ځای به ئې پاک وي. د ځای په پاکوالي کي دومره ضروري ده، چي: د قدمو د اېښوولو، د لاسو د تکيه کولو، د تندي او زنګنو د اېښوولو ځايونه به پاک وي.

دوهم: د شرم ځای پټول. که سړی د عورت پټولو وس ولري پټ ئې نه کړه لمونځ ئې روا نه دئ، لازمه ده چي د لمانځه له پيل څخه تر پايه پوري به عورت پټ وي. که د اندام يوه څلورمه تر لمانځه مخکي لوڅوي لمونځ صحيح نه دئ. که د لمانځه په اوږدو کي د اندام يوه څلورمه برخه د يوې رکوع په اندازه ښکاره سي لمونځ له منځه ځي.

د نارينه عورت له نو (نامه) څخه د زنګون تر لاندي برخي پوري دئ، زنګون عورت دئ، (نو) عورت نه دئ.

د مېنځي عورت له نو څخه د زنګون تر لاندي برخي پوري دئ، نس او شا ئې هم عورت دي. د آزادي ښځي ټوله بدن عورت دئ، يوازي ورغوي، قدمونه او مخ ئې عورت نه دي.

دريم: لمونځ کوونکي به قبلې ته به مخامخ درېږي. که څوک وس ولري خو مخ د قبلې لوري ته نه کړي لمونځ ئې روا نه دئ. د کعبې ذات د مکې د هغه اوسېدونکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

له پاره قبله ده چې د کعبې د ليدلو امکان ولري. که څوک د کعبې (هغه خونه چې تور اطلس باندې هوار دئ) د ليدلو وس ونه لري د کعبې خوا د ده له پاره قبله ده. که څوک له مکې څخه ليرې وي د هغه له پاره هم د کعبې لورې قبله ده.

که څوک ناروغه وي يا له دښمن څخه بېره ولري، ده ته روا ده چې هر لوري ته چې ده ته اسانه وي مخامخ سي، لمونځ وکړي.

څلورم: د لمانځه وخت شرط دئ، که د لمانځه وخت را رسېدلی نه وي لمونځ روا نه دئ. مخکې د وختو بيان په تفصيل سره تېر سو.

پنځم: نيت کول، بې له نيته لمونځ روا نه دئ. يعني که سړی فرضي لمونځ کاوه دا تعين به کوي، يعني کول ئې ضروري وي معلوموي به ئې چې د ماپښين لمونځ، يا د ماز يګر لمونځ او داسې نور، که واجب وي همداسې ده بايد معلوم سي چې وتر کوم يا د اختر لمونځ کوم.

که نفلي وي تعين نه غواړي تش د مطلق لمانځه نيت دې وکړي، که سړی په امام پسې لمونځ کاوه هرومرو به د متابعت نيت کوي.

شپږم: لومړی الله اکبر ويل، له لومړي الله اکبر څخه مراد دا دئ چې لمونځ د الله په نوم پيل سي د مثال پر ډول الله اکبر، و وايې يا الله اعظم و وايې، يا سبحان الله و وايې، د نيت او تکبير تر منځ به په بل کار سره فاصله نه راولي.

لومړی الله اکبر به رکوع ته تر کږېدو مخکې وي، روا نه ده چې نيت تر الله اکبر وروسته کړي، يا دا چې الله اکبر په نفس کې و وايې ژبې ته حرکت ور نه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ځه چې د لمانځه په شرطو پوري اړه لري

که څوک داسي شی پیدا نه کړي چې مرداري په لیري کړي، د مرداری سره دي لمونځ وکړي بیرته دې نه راګرځوي.

که چا کالي پیدا نه کړه چې خپل عورت په پټ کړي همدا ډول وابنه او ختمي ئې پیدا نه کړې لمونځ دي لوڅ ادا کړي، بیرته راګرځول نه غواړي.

که د چا د کالیو څلرمه برخه مرداره وي لوڅ لمونځ ورته روا نه دئ، که د چا کالي مردار وي ده ته په دغه مرداره جامه کي لمونځ کول تر لوڅ لمانځه فضیلت لري.

لوڅ سړی به په ناسته لمونځ کوي، پښې به ئې د قبلې لوري ته غځولي وي، رکوع او سجده دي په اشاره کوي.

روا ده چې سړی د مردار فرش پر پاکه څنډه لمونځ وکړي دا هغه مهال که فرش دومره وو چې د یوې څنډې په ښورولو سره هغه بله څنډه نه ښوریږه.

پر هغه تخته چې لاندي برخه ئې مرداره سربېره خوا ئې پاکه وي لمونځ روا دئ.

که د سړي څخه د قبلې خوا ورکه سوه، دومره څوک نه وو چې د قبلې پوښتنه ځني وکړي داسي نخښه نه وه چې د قبلې خوا په معلومه سي، سړی دي فکر ووهي پر هري خوا چې ئې د قبلې ګومان راغی لمونځ دي هغې خوا ته وکړي.

که ده په فکر کولو سره لمونځ ادا کړ وروسته معلومه سوه چې دی خطاوتلی دئ لمونځ روا دئ. که د لمانځه په منځ کي په خپلي خطا پوه سي د قبلې لوري ته دي راوګرځي خپل لمانځه ته دي ادامه ورکړي.

که د عورت بېلابېل ځایونه ښکاره وي دومره چې که سره یو ځاي سي اندازه ئې یوه کوچني اندام ته رسېدله، لمونځ سهي نه دئ، که کم وي لمونځ روا دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لمانځه رکنونه (داخلي فرضونه)

د لمانځه رکنونه پنځه دي دا د لمانځه فرضونه هم دي:

د دې رکنو څخه که چا یو رکن پرېښووی لمونځ روا نه دئ، که په سهواً او یا قصداً وي.

لومړی: ولاړه، که څوک د ولاړې وس ولري بې له ولاړې ئې لمونځ روا نه دئ. ولاړه په فرضي او واجب لمونځو کي فرض ده، په نفلي لمونځو کي فرض نه ده، روا ده چي سړی د ولاړې وس ولري خو نفلي لمونځ په ناسته وکړي.

دوهم: قرائت دئ، که څه هم یو لنډ ایات وي د فرضو ځای نیسي بې له قرائته لمونځ روا نه دئ. قرائت د فرضي لمانځه په دوو رکعتو کي فرض دئ. د واجب او نفلي لمونځو په ټولو رکعتو کي قرائت فرض دئ. که سړی مقتدی وي (په امام پسي ولاړ وي) قرائت ورته روا نه دئ.

دریم: رکوع، بې له رکوع لمونځ روا نه دئ.

څوک چي د سر ټیټولو وس ولري پر رکوع قادر ګڼل کېږي که څه هم دغه ټیټوالی په دومره اندازه وي چي د رکوع اصلي بڼې ته نژدې وي. خو بشپړه رکوع دا ده چي شا دومره کږه کړي چي سر د ورنو سره برابر سي.

څلورم: سجده، لمونځ بې له سجدې روا نه دئ په هر رکعت کي دوې سجدې ضروري دي. د سجدې دومره اندازه فرض ده چي تندی پر مځکه ولګېږي، یو لاس او یو زنګون او د دوو قدمو یوه برخه پر مځکه تکیه سي. بشپړه سجده دا ده چي دواړه لاسونه، دواړه زنګنونه، دواړه قدمونه، تندی او پزه پر مځکه کښېښوول سي.

سجده یوازې پر هغه شي سهي کېږي چي تندی دومره قرار باندي ولري که سجده کوونکی خپل تندی لاندي خوا ته کښېکاږي د ایښوولو تر وخت ئې سر

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښېنئي ولاړ نه سي سجده يوازې پر پزه نه کېږي. که عذر ولري بيا سهي کېږي.

که سرې پر خپلو ورغوو سجده وکړه يا ئې د کاليو پر يوه برخه سجده وکړه سجده روا ده خو مکروه ده. د سجدې د سهي کېدو له پاره شرط دي چي د سجدې ځاى به د قدمو تر ځاى تر نيم شرعي گز (چي زموږ معاصر نژدې ۲۵ سانتي دئ) ډېر لوړ نه وي، که ډېر لوړ وي يوازې د گڼي گوڼي (ازدحام) پر مهال روا ده.

پنځم: وروستي ناسته د التحيات په اندازه فرض ده. ځينو فقهاوو دا هم فرض بللې ده چي لمونځ کوونکي به په يوه کړني سره ځان له لمانځه څخه باسي خو د محققينو پوهانو پر مسلک فرض نه بلکي واجب دي.

د لمانځه واجبونه

لاندي کارونه په لمانځه کي واجب دي، که په سهوه پاته سي د سهوي سجده ضروري ده. که ئې څوک په قصدي توگه پرېږدي لمونځ دي له سره راوگرځوي، که ئې راونه گرځوي گناه کاره دئ.

۱. واجبه ده چي خاص د الله اکبر په ويلو لمونځ پيل کړي.

۲. د فرضو په دوو لومړنيو او د وترا و نفلي لمونځ په ټولو رکعتو کي الحمدلله (فاتحه سورت) واجبه ده.

۳. د فرضو په دوو لومړيو، د وترو او نفلو په ټولو رکعتو کي د الحمدلله (فاتحه سورت) سره لنډ سورت يا درې کوچني اياتونه يو ځاى کول واجب دي.

۴. سورت بايد تر الحمدلله وروسته وويل سي.

۵. دوهمه سجده به تر لومړي سجدې وروسته متصله وي.

۶. ټول فرضي رکنونه به په آرامي ادا کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷. لومړۍ ناسته به د التحيات په اندازه کوي.

۸. په لومړۍ او دوهمه ناسته کې التحيات ويل واجب ده.

۹. کله چې په لومړۍ ناسته کې له التحيات څخه فارغه سي سمدستي دې ولاړ سي، ځنډ دې نه کوي.

۱۰. د سلام په دوه واره ويلو سره به ځان له لمانځه څخه باسي.

۱۱. کله چې د وترو په دريم رکعت کې له الحمدلله او سورت څخه فارغ سي دعا قنوت (اللهم انا) به وايي.

۱۲. د اختر په لمانځه کې به زوائد تکبيرونه وايي، زوائد تکبيرونه شپږ دي، په هر رکعت کې درې درې ويل کېږي.

۱۳. د اختر په لمانځه کې د رکوع له پاره تکبير ويل.

۱۴. واجبه ده چې امام د سهار په دوو رکعتو کې د ماښام، ماخستن، جمعې، اخترونو، تراويح او د روژې د وترو په لومړيو دوو رکعتو کې قرائت په لوړ آواز ووايي. په دغو پورتنيو رکعتو کې هغه څوک اختيار لري چې لمونځ يوازې کوي که ئې خوښه وه قرائت دې په زوره که نه کرار دې ووايي. ښه دا ده چې په زوره ئې ووايي.

۱۵. امام او هغه څوک چې لمونځ يوازې کوي د ماپښين او مازيګر په ټولو رکعتو کې د ماښام په وروستي يوه رکعت کې، د ماخستن په دوو وروستيو رکعتو کې او د نفلي لمانځه په ټولو رکعتو کې به قرائت کرار وايې. که څوک د ماخستن په دوو لومړيو رکعتو کې سورت پرېږدي په دوو وروستيو رکعتو کې دې د الحمدلله سره يو ځای ووايي د سهوې سجده دې وکړي. که څوک په لومړيو دوو رکعتو کې الحمدلله ونه وايي، په دوو وروستيو رکعتو کې دې نه وايي بلکې د سهوې سجده دې وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لمانځه سنتونه

لاندي کارونه په لمانځه کي سنت دي، باید پام ورته وسي تر څو لمونځ په بشپړه توګه ادا سي، ځکه رسول ﷺ وویل: (صَلُّوا کَمَا رَأیتُمُونِي أُصَلِّي) "لمونځ دغه ډول ادا کوئ لکه زه چي مو ولیدلم چي لمونځ مي ادا کړ".

۱. د لومړي الله اکبر د ویلو پر مهال به سیده درېږي سر به نه ټیټوي.

۲. د الله اکبر تر ویلو مخکي به د غوږونو برابرې ته لاسونه[۱۶] پورته کوي.

۳. د ورغوو او ګوتو د نس خوا به د لاسو د پورته کولو پر مهال قبلې ته مخامخ کوي.

۴. د لاسو د پورته کولو پر مهال به ګوتي پر خپل حال پرېږدي، نه دې په بشپړه ډول غوړوي نه دې ټولوي.

۵. راسته لاس دي پر چپه لاس تر نامه لاندي کښېږدئ.

۶. د راسته لاس د نس (لاندي) خوا دي د چپه لاس پر سربېرني خوا کښېږدي، د چپه لاس پر بند دي د راسته لاس بټه او خمچۍ ګوته حلقه کړي.

۷. کله چي لاسونه تر نامه لاندي کښېږدي سملاسي دي سبحانک اللهم ووایي.

سبحانک اللهم دا ډول ویل کېږي:

سُبحانَکَ اللهُمَ و بِحَمدِکَ و تَبارَکَ اسمُکَ و تَعالی جَدُکَ ولااِلٰهَ غَیرُکَ.

ژباړه: اې الله! ته پاک یې، تا ته حمد دئ، ستا نوم مبارک دئ، ستا شان لوړ دئ، له تا پرته بل معبود نسته.

[۱۶] ښځه دي تر لومړي الله اکبر مخکي دواړه لاسونه تر اوږو پوري پورته کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸. د الحمدلله تر ویلو مخکي به اعوذبالله من الشیطن الرجیم وایي[۱۷].

۹. په هر رکعت کي دي تر الحمدلله مخکي بسم الله الرحمن الرحیم وایي.

۱۰. کله چي له الحمدلله څخه فارغه سي په ټيټ اواز دي امین ووایي.

۱۱. د خپلو قدمونو تر منځ دي د څلورو ګوتو په مصافه مسافه فاصله راولي.

۱۲. د ماپښین او سهار په لمونځو کي دي تر الحمدلله وروسته له طوال مفصل[۱۸] سورتو څخه یو سورت ووایي. د مازیګر او ماخستن په لمونځو کي دي اوساط مفصل[۱۹] سورت ووایي، په ماښام کي دي له قصار مفصل[۲۰] څخه یو سورت ووایي.

۱۳. یوازي د سهار په لمانځه کي دي لومړی رکعت اوږد دوي.

۱۴. د رکوع له پاره الله اکبر ویل.

۱۵. د رکوع پر مهال دي زنګنونه په لاسونو ټینګ ونیسي، ګوتي دي سره بېلي کړي.

۱۶. په رکوع کي دي شا وغوړوي، سر دي د ورنو سره برابر کړي، د رکوع پر مهال به خپلي پنډۍ سیده دروي.

۱۷. په رکوع کي دي سبحان ربی العظیم دري واره ووایي، دري واره کمه اندازه ده

۱۸. د رکوع پر مهال دي نارینه لاسونه له اړخونو څخه لیري کوي.

۱۹. امام به د رکوع څخه د پورته کېدو پر مهال سمع الله لمن حمده وایي، ژباړه: څوک چي د الله ستاینه کوي الله ئې اوري. مقتدی به په ټيټ آواز ربنالک الحمد وایي، ژباړه: اې زموږ ربه تا لره ستاینه ده. څوک چي لمونځ یوازي کوي دواړه به وایي.

---

[۱۷] مقتدی به اعوذبالله او بسم الله نه وایي او مسبوق به په هغه لومړي رکعت کي چي د امام تر سلام ګرځولو وروسته ئې کوي اعوذ بالله او بسم الله وایي.

[۱۸] طوال المفصل هغه سورتونه دي چي له الحجرات سورت څخه تر البروج پوري دي.

[۱۹] اوساط المفصل له البروج څخه تر لم یکن الذی پوري دي.

[۲۰] قطار المفصل له لم یکن الذي څخه تر الناس پوري دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۰.د سجدې له پاره تکبیر ویل سنت دئ.

۲۱.د سجدې پر مهال به لومړی زنګنونه، بیا لاسونه، وروسته مخ پر مځکه ایږدي.

۲۲. د سجدې څخه د راپورته کېدو پر مهال دې لومړی مخ، بیا لاسونه، وروسته زنګنونه راپورته کړي.

۲۳.د سجدې پر مهال دې مخ د دوو ورغوو په منځ کې کښېږدي.

۲۴. نس دې له ورنو څخه، څنګلې دې له بغلو څخه، مړوندونه دې له مځکې څخه لیرې کوي.

۲۵. د سجدې پر مهال به ګوتې جوړه کوي.

۲۶. د سجدې پر مهال به د پښو ګوتې قبلې ته مخامخ کوي.

۲۷. په سجده کې به سبحان ربی الاعلی وایي، کمه اندازه ئې درې واره ده.

۲۸. کله چې له سجدې څخه پورته کېږي الله اکبر به وایي.

۲۹. سجدې ته چې ځي کښېني دې نه، پر مځکه دې تکیه نه کوي که عذر ولري تکیه پروا نه لري.

۳۰. د دوو سجدو تر منځ دې لاسونه پر زنګنو داسې کښېږدي لکه د التحیات د ویلو پر مهال چې ئې ایږدي.

۳۱. په لومړۍ او وروستۍ ناسته کې دې چپه پښه وغوړوي، راسته پښه دې ودروي[۲۱].

۳۲.د التحیات د ویلو پر مهال دې د لااله د لوستلو پر مهال دې د شهادت ګوته پورته کړي. د الا الله د ویلو پر مهال دې کښته کړي.

۳۳.د ماپښین، مازیګر، ماخستن په دوو وروستیو رکعتو کې د ماښام په یوه اخر رکعت کې دې الحمد لله و وایي.

---

[۲۱] ښځه دې پر ورانه کښېني او پښه دې د راسته ورانه لورې ته وباسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٣۴. په وروستۍ ناسته کي دي تر التحیات وروسته درود ووایي.

٣٥. تر درود وروسته دي د ځان له پاره دعا وکړي. د رانقل سوو دعاوو څخه یوه دا ده:

«اللّٰهُمَّ إِنِّيْ ظَلَمْتُ نَفْسِيْ ظُلْماً كَثِيْراً، وَلاَ يَغْفِرُ الذُّنُوْبَ إِلاَّ أَنْتَ، فَاغْفِرْ لِيْ مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِيْ إِنَّكَ أَنْتَ الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ»

ژباړه: اې الله! ما پر خپل ځان ډېر ظلم کړی دئ. له تا چپه بل څوک ګناهونه نه بخښي، ما ته بخښنه وکړه، پر ما رحم وکړه، ته بخښونکی او مهربانه یې.

٣٦. د السلام علیکم ورحمة الله د ویلو پر مهال به یو وار راسته بیا چپه خوا ته مخ اړوي.

٣٧. د انتقال الله اکبرونه به امام په زوره، مقتدي به ئې قرار وایي.

٣٨. امام به السلام علیکم ورحمة الله په زوره وایي، مقتدی به ئې کرار وایي.

٣٩. امام به د سلام پر مهال د خلکو او ملایکو او مسلمان پېرانانو نیت کوي. مقتدی به د امام، موجوده خلکو نیت کوي د امام نیت دي هغه مهال وکړي چي دامام لوري ته مخ اړوي. څوک چي لمونځ یوازي کوي یوازي به د ملایکو نیت کوي.

۴٠. تر لومړي سلام به د دوهم سلام آواز کښته کوي.

۴١. لومړی به سلام راسته خوا ته ګرځوي.

۴٢. مقتدي به د امام سره یو ځای سلام ګرځوي.

۴٣. مسبوق (چي د لمانځه سر ځني تېر سوی وي) به انتظار کوي، تر څو امام دواړو خواوو ته سلام ګرځوي چي امام له دواړو سلامو څخه فارغه سوی نه وي مسبوق به نه ولاړېږي.

د لمانځه مستحبات

لاندي کارونه په لمانځه کي مستحب دي، باید پام ورته وسي تر څو لمونځ په بشپړه توګه ادا سي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱. سړی به خپل لاسونه د لومړي الله اکبر پر مهال له پټو (دوپټې) څخه دباندي باسي همدا ډول له لستوڼي څخه هم راباسي، ښځه دې نه راباسي.
۲. لمونځ کوونکی به د ولاړې پر مهال د سجدې ځای ته ګوري.
۳. د رکوع پر مهال به د خپلو قدمو سربېرني برخي ته ګوري.
۴. د سجدې پر مهال به د خپلي پزې نرمیو ته ګوري.
۵. د ناستي پر مهال به خپلي سینې ته ګوري.
٦. د سلام ګرځولو پر مهال به خپلو اوږو ته ګوري.
۷. تر خپله وسه پوري به د ټوخي او اږږمۍ مخ نیسي.
۸. که اړتیا وه د اږږمۍ پر مهال به لستوڼی پر خوله ایږدي.
۹. په لومړۍ او دوهمه ناسته کي به هغه التحیات وایي چي له عبدالله بن مسعود رضي الله عنه څخه نقل سوې ده.
۱۰. یوازي په وترو کي به اللهم انا نستعینک وایي.

د لمانځه فاسدوونکي

که د لمانځه په بهیر کي په لاندي شیانو کي یو شی منځ ته راغی لمونځ فاسدېږي:

۱. که د لمانځه له شرطو څخه یو شرط پاته سي.
۲. که د لمانځه له داخلي فرضو (رکنونو) څخه یو فرض پاته سي.
۳. که دلمانځه په بهیر کي خبري وکړي، قصدي خبري او په سهوه خبري یو حکم لري.
۴. که په لمانځه کي داسي دعا وکړي چي د خلکو خبرو ته ورته وي د سازي په توګه ووایي: اې الله! ما ته فلانۍ ښځه په نکاح راکړه، ما ته سېب راکړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵. کله چي يو چا ته سلام ووايي، يا د سلام جواب ووايي. يا لاسي روغبړ وکړي په دې هکله قصد او سهوه يو حکم لري. که د سلام جواب په اشاره سره وي لمونځ فاسد نه ګرځي.

۶. کله چي په لمانځه کي عمل کثير تر سره کړي[۲۲].

۷. کله چي سينه د قبلې له لوري څخه وګرځوي[۲۳].

۸. کله چي خوراک، څښاک وکړي فرق نه کوي که خوړل سوی او څښل سوی شی لږ وي.

۹. کله چي په غاښو کي بند سوی شی د نخود په اندازه وي وخوړل سي.

۱۰. کله چي بې له اړتيا غاړي تازه کړي (ستوني پاک کړي).

۱۱. کله چي آه اوه او ځګېروی وکړي دا هغه مهال که دغه آه او فرياد د الله له بېري نه وي. له دې حکم څخه ناروغ وتلی دئ ځکه ناروغ وس نه لري چي خپل ځګېروی ودروي.

۱۲. کله چي په لوړ آواز وژاړي، له درد او معصيت څخه لمونځ فاسد يږي، خو که ژړا د الله له بېري، د جنت او دوږخ له ياده دو څخه وي، لمونځ فاسد نه ګرځي.

۱۳. کله چي د يوې رکوع په اندازه د لمونځ کوونکي عورت ښکاره پاته سي.

۱۴. کله چي د لمونځ کوونکي پر بدن، کاليو يا د لمانځه پر ځای مرداري موجوده وي.

۱۵. که لمونځ کوونکی لېونی سو لمونځ فاسد دئ.

۱۶. که لمونځ کوونکی بې سده (بې هوښه) سو لمونځ فاسد دئ.

۱۷. که د سهار د لمانځه پر مهال لمر راوختی لمونځ فاسد دئ.

---

[۲۲] عمل کثير دا دئ چي کتوونکی غالب ګمان کوي چي دغه لمونځ کوونکي په لمانځه کي نه دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

١٨. که د اختر په لمانځه کي لمر تر سر واوښتی (زوال ته ورسېدی) لمونځ فاسد دئ.

١٩. که د جمعې د لمانځه پر مهال د مازیگر وخت داخل سو لمونځ فاسد دئ.

٢٠. که لمونځ کوونکي تیمم وهلی وو اوس ئې اوبه پیدا کړې، د استعمالولو قدرت ئې درلودی لمونځ فاسد دئ.

٢١. که د لمونځ کوونکي یاد بل چا په کړنه اودس مات سي لمونځ فاسد دئ.

٢٢. کله چي د الله اکبر همزه کش کړي مد ورکړي، لمونځ فاسد دئ.

٢٣. کله چي د قرآن له پاڼو څخه قرائت ووایي لمونځ فاسد دئ.

٢٤. کله چي د خوب په حالت کي د لمانځه یو رکن ادا کړي د بیرته ویښېدو پر مهال ئې بیرته راونه گرځوي لمونځ فاسد دئ.

٢٥. که پر لمونځ کوونکي تر پنځه لمونځو کم قضایي لمونځونه پاته وي اوس ئې د لمانځه په بهیر کي یاد سي لمونځ فاسد دئ.

٢٦. که امام داسي څوک خلیفه وگرځوي چي د خلافت وړتیا ونه لري لمونځ فاسد دئ.

٢٧. کله چي لمونځ کوونکی گومان وکړي چي ما ته بې اودسي پېښه سوه له مسجد څخه ووزي تر صفونو تېر سي یا د مسجد تر پایو تېر سي لمونځ فاسد دئ.

٢٨. کله چي په لمانځه کي داسي وخاندي چي اواز ولري لمونځ فاسد دئ.

٢٩. کله چي د لمانځه په منځ کي ئې موزه وخېژي لمونځ فاسد دئ.

٣٠. که مقتدي تر امام یو رکن داسي مخکي وکړ لکه ورسره شریک چي نه وي. د ساري په توگه مقتدي تر امام مخکي رکوع وکړه، له رکوع څخه تر امام مخکي سر پورته کړي بیرته رکوع ته ونه گرځي لمونځ فاسد دئ.

٣١. د لمانځه په منځ کي ئې ښځي ته و کتل جنابت ورپېښ سو یا د فکر کولو له امله ناولی سو لمونځ فاسد دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه څه چې لمونځ نه فاسدوي

لاندي شيان لمونځ نه فاسدوي:

۱. کله چې په سهو سلام وګرځوي.

۲. کله چې يو څوک د ده مخ ته تېر سي.

۳. کله چې په غاښو کي بند شی وخوړل سي اندازه ئې تر يوه نخود کمه وي.

۴. کله چې يو ليک ته وګوري، خو وه ئې نه فهموي.

هغه څه چې په لمانځه کي مکروه دي

لاندي کارونه په لمانځه کي مکروه دي، بايد ډډه ځني وسي تر څو په لمانځه کي کمی رانه سي:

۱. د لمانځه سنت کار قصداً پرېښوول.

۲. په کاليو او بدن لوبي کول.

۳. په هغه خوارو کاليو کي لمونځ کول چې د درنو خلکو په مخ کي هغه ډول کالي نه اغوندي.

۴. په لمانځه کي شي ته تکيه وهل.

۵. بې له اړتيا چپه او راسته خوا ته غاړه ګرځول.

۶. په داسي ډول لمونځ کول چې انسان ئې مخ ته ناست وي.

۷. کله چې د صحرا ګښت ضرورت وي (او دس د روند وي).

۸. د بل چا په مځکه کي د هغه له خوښي چپه لمونځ کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹. اور ته مخامخ لمونځ کول، یا داسي تنور ته لمونځ کول چي اور پکښي بل وي.

۱۰. په سپک ځای لکه حمام او تشناب کي لمونځ کول.

۱۱. پر لاري لمونځ کول.

۱۲. په هدیره کي لمونځ کول.

۱۳. مرداری ته نژدې لمونځ کول.

۱۴. د مرداری د هغي اندازې سره لمونځ کول چي معاف وي، (لږ وي) او عذر موجود نه وي.

۱۵. په هغه کالیو کي لمونځ کول چي د ساه لرونکو موجوداتو تصویر ولري.

۱٦. په هغه ځای کي لمونځ کول چي تصویر پکښي موجود وي. تصویر که لوړ، کښته او مخته وي یو حکم لري[٢٤].

۱۷. په ګوتو ټکان کول.

۱۸. ګوتي سره بندول.

۱۹. بې له عذره چارزانو کښېناستل.

۲۰. پر ورنو کښېناستل.

۲۱. په سجده کي مړوندونه پر مځکه ایښوول.

۲۲. پر تشو باندي لاسونه نیول.

۲۳. له مړوندو څخه لستوڼي پورته کول.

۲۴. یوازي په یوه پرتوګ کي لمونځ کول او حال دا چي د قمیص اغوستلو وس ولري.

۲۵. بې فایدې او بې له عذر لوڅ سر لمونځ کول[٢٥].

۲٦. په صف کي ځای موجود وي خو سړی تر شا ودرېږي.

---

[٢٤] که تصویر دومره کوچني وي چي ولاړ سړی ئې نه سي سهي کولای، یا ئې سر پرې وي، یا د بې روحه شی تصویر وي لمونځ مکروه نه دئ.

[٢٥] که عذر ولري او یا د عاجزی له امله په لوڅ سر لمونځ وسي مکروه نه دئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۷. تسبیحات او ایاتونه په ګوتو شمېرل.
۲۸. د لمانځه په بهیر کي له مخ څخه هغه خاوره پاکول چي ده ته تکلیف نه رسوي.
۲۹. بې له عذره یوازي پر تندي سجده کول.
۳۰. که وږی وي د ډوډۍ په وړاندي لمونځ کول.
۳۱. د لمانځه له پاره داسي یو سورت ټاکل چي په لمانځه کي له دې سورت
څخه چپه بل سورت نه وایي.
۳۲. که د سړي سورتونه یاد وي د فرضي لمانځه په دوو لومړیو رکعتو کي یو
سورت مکرر ویل.
۳۳. په قصدي توګه په فرضي لمونځو کي د سورتونو د ترتیب څخه مخالف
سورتونه ویل.
۳۴. دوهم رکعت تر لومړي رکعت ډېر اوږدول.
۳۵. په سجده او نورو کي د ګوتو سرونه د قبلې څخه بلي خوا ته ګرځول.
۳۶. د لنګوټې پر وړل یا د ساه لرونکي شي پر تصویر سجده کول.
۳۷. په فرضي لمانځه کي دوه داسي سورتونه لوستل چي په منځ کي یو کوچنی
سورت پرېږدي. د بېلګي په توګه په لومړي رکعت کي التکاثر سورت ووایي په
دوهم رکعت کي هُمَزة سورت ووایي، خو په منځ کي العصر سورت پرېږدي.
۳۸. په رکوع کي لاسونه پر زنګنو نه ایښوول.
۳۹. د التحیات پر مهال پر ورنو لاسونه نه ایښوول همدا ډول د دوو سجدو تر
منځ لاسونه پر ورنو نه ایښوول.
۴۰. اوږمۍ کښنل. که اوږمۍ غلبه وکړه د راسته لاس چپه خوا دي پر خوله
کښېږدي.
۴۱. په اشاره د سلام جواب ورکول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴۲. شپږه نیول او وژل.

۴۳. په داسي حال کي لمونځ کول چي ورېښتان ئې د مخ او شا لوري ته تړلي وي.

۴۴. په داسي حال کي لمونځ کول چي سر ئې په دسمال تړلی وي، د سر منځ ئې لوڅ پرې ایښی وي.

۴۵. د رکوع او سجدې پر مهال کالي راټولول تر څو په خاورو ککړ نه سي.

۴۶. جامه (دوبټه، صدرۍ، چپنه) پر ځان ځړول چي یوه څنډه ئې پر ده پرته وي بله څنډه ئې لاندي ځړېږي.

۴۷. پرتوګ، لنګ دومره کښته کول چي بجلکي پټي کړي.

۴۸. قرائت بشپړ سوی نه وي رکوع ته ولاړ سي هلته په رکوع کي قرائت پوره کړي.

۴۹. بې له عذره امام په پوره ډول په محراب کي دننه درېدل[۲۶].

۵۰. چي امام یو شرعي ګز یوازي پر لوړ ځای، مقتدیان کښته ولاړ وي لمونځ مکروه دئ، که یو مقتدی هلته لوړ ورسره ولاړ وي بیا پروا نه لري لمونځ مکروه نه دئ.

۵۱. بې فایدې سترګي پټول[۲۷].

۵۲. د لمانځه پر مهال اسمان ته کتل.

هغه څه چي په لمانځه کي مکروه نه دي

لاندي کارونه په لمانځه کي مکروه نه دي:

۱. یوازي سترګي شا و خوا اړول چي مخ ورسره و نه ګرځول سي.

---

[۲۶] که امام له محراب څخه د باندي وي سجده په محراب کي کوي، یا د ځای د تنګوالي له امله دننه په محراب کي ودرېږي پروا نه لري.

[۲۷] که سترګي د ډېري عاجزۍ له امله پټي کړي مکروه نه دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. قرآن ته مخامخ لمونځ کول.

۳. د هغه سړي شا ته لمونځ کول چي خبري کوي.

۴. قنديل، څراغ ته مخامخ لمونځ کول.

۵. په نفلي لمانځه کي يو سورت مکرر ويل.

۶. کله چي له لمانځه څخه فارغه سي له تندي څخه خاشې او خاوره پاکول. که په لمانځه کي د سړي ذهن په مصروفېدی هم ځې ليري کولای سي.

۷. د مار او يا لړم وژل که ځې له ضرر څخه بېرېدی.

۸. کالي له ځان څخه جلا کول تر څو د رکوع او سجدې پر مهال په بدن پوري ونه موښلي.

۹. پر هغه فرش لمونځ کول چي د ساه لرونکو تصوير ولري. خو سجده د تصوير پر ځای ونه کړي.

۱۰. راځړېدلي توري ته مخامخ لمونځ کول.

د لمانځه د ادا کولو ډول

کله چي ته د لمونځ کولو اراده وکړې و درېږه، خپل ورغوي د غوږو تر برابری پوري پورته کړه، د لمانځه نيت وکړه بيا الله اکبر ووايه.

وروسته راسته لاس پر چپه لاس تر نامه لاندي کښېږده، ځنګه مه پکښې کوه، وروسته په ټيټ اواز سُبحانَکَ اللهُمَ و بِحَمدِکَ و تَبارَکَ اسمُکَ و تَعالی جَدُکَ ولاالهَ غَيرُکَ. ووايه، بيا اَعُوْذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيْم (۲۸) او بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ

(۲۸) مقتدی به بسم الله او اعوذ بالله نه وايي، منفرد او امام به په ټولو رکعتونو کي تر الحمد الله مخکي بسم الله وايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

الرَّحِیْم ووایه، وروسته د فاتحې سورت اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ووایه، په پای کې له ځان سره پټ امین ووایه. بیا وروسته درې لنډ آیاتونه ووایه، یو اوږد ایات هم کفایت کوي.

بیا د الله اکبر په ملتیا رکوع ته ولاړ سه، په داسې حال کې چې سر به دې د ورنو سره برابر وي زنګنونه دې په لاسو ونیسه، ګوتې دې خلاصې کړه، په رکوع کې درې واره سبحان ربی العظیم ووایه، وروسته د سَمِعَ اللّٰهُ لِمَنْ حَمِدَه په ویلو سره سر پورته کړه، رَبَّنَا لَكَ الْحَمْد هم ورسره ووایه.

که سړی مقتدي وي (په امام پسې ولاړ وي) یوازې رَبَّنَا لَكَ الْحَمْد کفایت کوي[٢٩]. وروسته آرام ودرېږه، وروسته الله اکبر ووایه سجدې ته ولاړ سه.

زنګنونه پر مځکه کښېږده بیا لاسونه کښېږده، مخ د ورغوو په منځ کې پر مځکه کښېږده، په آرامۍ سجده وکړه، پزه او تندی ولګوه.

نس له ورنو[٣٠] څخه لیرې ولره، څنګلې له بغلو څخه ګوښه ولره. دا هغه مهال که ګڼه ګوڼه (ازدحام) نه وو، د خپلو لاسو او پښو ګوتې قبلې ته مخامخ کړه. په سجده کې درې واره سبحان ربی الاعلی ووایه. درې وارې کمه اندازه ده.

وروسته الله اکبر ووایه، له لومړۍ سجدې څخه سر پورته کړه، د دوو سجدو تر منځ سپکه آرامه ناسته وکړه، لاسونه پر ورنو کښېږده بیا الله اکبر ووایه بیا دوهمه سجده وکړه، کم تر کمه درې واره سبحان ربی الاعلی ووایه.

وروسته الله اکبر ووایه، پورته سه ودرېږه، پر مځکه لاسونه مه تکیه کوه، مه کښېنه لومړۍ رکعت بشپړ سو.

په دوهم رکعت کې هغه اعمال تر سره کړه چې په لومړي رکعت کې دې تر سره

---

(٢٩) امام به سمیع الله لمن حمده وایي او مقتدی به ربنا لک الحمد وایي خو منفرد به دواړه وایي.

(٣٠) ښځه به خپل نس په ورنو پورې موښلوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي وه. دومره ده چي غوږو ته لاسونه مه پورته کوه، سبحانک اللهم مه پټکښې وايه، اعوذبالله مه وايه.

کله چي له دوهم رکعت څخه فارغه سوې چپه پښه وغوړوه پر کښېنه، راسته پښه جګه ودروه، ګوتي ئې د قبلې لوري ته کړه. لاسونه پر ورنو کښېږده، ګوتي وغوړوه.

وروسته هغه التحيات ووايه چي له عبدالله بن مسعود ﵁ څخه نقل سوې ده.

دغه التحيات په دې ډول ده:

[اَلتَّحِيَّاتُ للهِ وَ الصَّلَوَاتُ وَ الطَّيِّبَاتُ، اَلسَّلامُ عَلَيْكَ اَيُّهَا النَّبِيُّ وَ رَحْمَةُ اللهِ وَ بَرَكَاتُهُ. اَلسَّلامُ عَلَيْنَا وَ عَلَي عِبَادِ اللهِ الصَّالِحِيْنَ. اَشْهَدُ اَنْ لاَّ اِلَهَ اِلاَّ اللهُ وَ اَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ وَ رَسُوْلُهُ.]

ژباړه: ژبنيز، بدني، مالي عبادتونه د الله له پاره دي، اې پيغمبره! پر تا دي د الله مهرباني او برکت وي. پر موږ او صالحو بندګانو دي د الله سلامتيا وي، زه شاهد يم چي يوازي يو الله د عبادت وړ دئ او محمد ﷺ د الله بنده او رسول دئ.

د لااله پر مهال د شهادت ګوته پورته کړه، د الا الله پر مهال ګوته کښته کړه. که لمونځ دوه رکعتيز وي لکه د سهار لمونځ تر التحيات وروسته درود ووايه، درود په دې ډول دئ:

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَي مُحَمَّدٍ وَ عَلَي آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَي اِبْرَاهِيْمَ وَ عَلَي آلِ اِبْرَاهِيْمَ اِنَّكَ حَمِيْدٌ مَّجِيْد.

اَللّٰهُمَّ بَارِكْ عَلَي مُحَمَّدٍ وَ عَلَي آلِ مَحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَي اِبْرَاهِيْمَ وَ عَلَي آلِ اِبْرَاهِيْمَ اِنَّكَ حَمِيْدٌ مَّجِيْد

ژباړه: اې الله! پر محمد ﷺ او د ده پر کورنۍ رحم وکړه لکه پر ابراهيم ﵇

(c) ketabton.com: The Digital Library

او د هغه پر کورنۍ چې دې رحم کړی وو، ته حمید او مجید ذات یې.

اې الله! پر محمد ﷺ برکت راوله د ده پر کورنۍ برکت راوله لکه پر ابراهیم علیه السلام او د هغه پر کورنۍ چې دې برکت راوستی وو ته حمید او مجید ذات یې.

وروسته داسې دعا وکړه چې په قران یا سنت کې راغلې وي. لکه اللهم ربنا اتنا فی الدنیا حسنة و فی الاخرة حسنة و قنا عذاب النار.

ژباړه: اې زموږ ربه! موږ ته په دنیا او آخرت کې ښېګې نصیب کړه موږ د اور له عذاب څخه وساته.

وروسته دوه واره راسته طرف ته مخ وګرځوه السلام علیکم ورحمة الله ووایه بیا چپه طرف ته مخ وګرځوه السلام علیکم ورحمة الله ووایه په دواړو سلامو کې د موجوده لمونځ کوونکو، ملایکو او مسلمان پېریانانو نیت وکړه.

که لمونځ درې رکعتیزه یا څلور رکعتیزه وي په لومړۍ ناسته کې تر التحیات زیاتوالی مه کوه، بلکې کله چې له التحیات څخه فارغه سې الله اکبر ووایه ولاړ سه په دریم رکعت یوازې فاتحه سورت ووایه لکه د ماښام لمونځ.

که لمونځ څلور رکعتیزه وي لکه د ماپښین یا مازدیګر لمونځ په دوو اخیرو رکعتو کې یوازې الحمد لله ووایه.

• رکوع او سجده وکړه وروسته په پای کې کښېنه التحیات، درود او دعا ووایه بیان ئې تېر سو.

د جماعت د لمانځه فضیلت

الله ﷻ ویلي دي: وَٱرْكَعُواْ مَعَ ٱلرَّٰكِعِينَ ﴿٤٣﴾ [البقره: ۴۳]

د رکوع کوونکو سره رکوع وکړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسول اکرم ﷺ ویلي دي:

(صَلٰواۃُ الجَمَاعَةِ تَفضُلُ الصلوة الفذِ بِسَبعٍ وَ عِشرِینَ دَرَجَةً(۳۱))

پر یوازي لمانځه د جماعت لمونځ اووه ویشت درجې ثواب لري.

رسول ﷺ د خپل ژوند په اوږدو کي پر جماعت همېشه توب کړی وو، نادر وخت که ئې پرې ایښی وي، که نه په ناروغی کي هم جماعت ته حاضرېدی.

اصحابو پر جماعت ټینګار کاوه، یوازي عذر لرونکي یا هغه منافق به جماعت ته نه حاضرېدی چي منافقت به ئې ښکاره وو.

له عبدالله بن مسعود رضي الله عنه څخه روایت نقل سوی دئ، چي:

موږ داسي ګڼل چي معلوم الحاله منافق او ناروغ د جماعت لمانځه ته نه حاضرېږي. ځیني وخت به ناروغ پر دوو کسانو تکیه کړې وه جماعت ته به حاضر سو.

ده وویل: رسول ﷺ موږ ته د هدایت سنتونه ښوولي وه په هغوی کي دا هم وه چي باید لمونځ په هغه مسجد کي ادا کړل سي چي اذان پکښې کېږي.

جماعت هغه تړاو دئ چي د مقتدي او امام تر منځ موجود وي، جماعت هغه مهال ادا کېږي چي له امامه چپه یو کس بل موجود وي، خو د جمعې د لمانځه له پاره یو کس کفایت نه کوي.

د جمعې له پاره له امامه چپه درې کسان نور ضروري دي.

(۳۱) رواه مسلم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جماعت د لمانځه حکم

د نارينه وو له پاره د پنځگونو لمونځو له پاره جماعت دومره ټينګ سنت دئ چي واجب ته ورته دئ.

يوازي د شرعي عذر پر مهال جماعت پرېښوول پروا نه لري. که څوک بې له عذره د جماعت پرېښوولو عادت ولري ګناه کار دئ. د جمعې او اختر د لمانځه له پاره جماعت شرط دئ. بې له جماعته نه سهي کېږي.

د تراويح او د لمر د تورېدو د لمونځو له پاره جماعت موکد کفايي سنت دئ. د روژې په مياشت کي د وترو له پاره جماعت مستحب دئ. بې له روژې په دوامداره توګه وتر په جماعت کول تنزيهي مکروه دئ. که يو او دوه واره ئې په جماعت ادا کړي پروا نه لري.

که د نفلي لمانځه د جماعت له پاره خلک راوغوښتل سي بيا په جماعت وسي مکروه دئ، خو که خلک خپله جمع سوي وه بې له راغوښتلو او اعلان څخه ئې نفل په جماعت وکړل، دغه جماعت بې له اذان او اقامت څخه وو نو مکروه نه دئ.

د کلي کوم مسجد چي امام او اذان ولري دوهم جماعت پکښې مکروه دئ، دا هغه مهال که د کلي اوسېدونکو جماعت کړی وو.

خو که دوهم جماعت له لومړي جماعت څخه په جلا بڼه وسي د بېلګي په ډول د دوهم جماعت امام د لومړي امام له ځايه چپه پر بل ځای ودرېږي بيا مکروه نه دئ.

جماعت چا له پاره سنت دئ؟

په کومو کسانو کي چي لاندي شرطونه موجود وي جماعت د هغوی له پاره دومره ټينګ سنت دئ چي واجب ته ورته دئ:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱. نارینه به وي، د ښځي له پاره سنت نه دئ.
۲. لوی به وي، د کوچني له پاره سنت نه دئ.
۳. عاقل به وي، د لېوني له پاره سنت نه دئ.
۴. عذر به نه لري، د معذور له پاره سنت نه دئ.
۵. ازاد به وي، د مريي له پاره سنت نه دئ. خو که ښځي، کوچني، لېوني، معذور او مريي لمونځ په جماعت ادا کړ لمونځ ئې سهي دئ الله ثواب ورکوي.

د جماعت لمونځ څه مهال له ذمې اوړي؟

په لاندي عذرونو کي که یو موجود سي د جماعت لمونځ له ذمې اوړي:

۱. کله چي سخت باران وي.
۲. کله چي سخت يخ وي دا بېره موجوده وي که مسجد ته ولاړ سي ناروغه به سي يا به ئې ناروغي زياته سي.
۳. کله چي پر لاري بېره موجوده وي.
۴. کله چي سخته تاريکه وي.
۵. کله چي د شپې له خوا سخت باد وي[۳۲].
۶. کله چي ناروغه وي.
۷. کله چي ړوند وي.
۸. که دومره بوډا وو چي مسجد ته د تللو وس ئې نه درلودی.
۹. کله چي د ناروغ په سرپرستی او پالني بوخت وي.

[۳۲] د ورځي له خوا سخت باد عذر نه دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰. کله چي بولو او صحرا ګښت په تکلیف کړی وي.

۱۱. کله چي په بندي خانه کي وي. فرق نه کوي که پر حق بندي وي که ناحقه بندي وي.

۱۲. یوه یا دواړي پښې ئې پرې وي.

۱۳. په داسي ناروغي اخته وي چي تګ ورته ستونزمن وي شل او ګوډ وي.

۱۴. ډوډۍ حاضره سي دی وږی وي.

۱۵. کله چي د سفر له پاره تیاری نیسي.

۱۶. که دا بېره ورسره وي که په جماعت بوخت سم مال به مي ضایع سي.

۱۷. که دا بېره ورسره وي که په جماعت کولو بوخت سم رېل ګاډۍ یا طیاره به راڅخه ولاړه سي.

د امامت د سهي کېدو شرطونه

د امامت د سهي کېدو له پاره لاندي شرطونه په کار دي:

۱. نارینه به وي، د ښځي امامت سهي نه دئ.

۲. مسلمان به وي، د کافر امامت سهي نه دئ.

۳. لوی به وي، د کوچني امامت سهي نه دئ.

۴. عاقل به وي، د لېوني امامت سهي نه دئ.

۵. دومره قرائت به ئې یاد وي چي د لمانځه له پاره ضروري دئ، د هغه چا امامت سهي نه دئ چي قرائت ویلای نه سي.

۶. د لمانځه شرطونه به پکښې پوره وي که پاک نه وي یا ئې عورت لوڅ وي او داسي نور امامت ئې سهي نه دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷. عذرونه به نه لري، لکه دوامداره پزه وینه کېدل او داسي نور.
۸. ژبه به ئې روغه وي حروف به سم تعبیرولای سي، د هغه چا امامت سهي نه دئ چي راء په لام اړوي، سین په ثاء اړوي او داسي نور.

د امامت له پاره تر ټولو ډېر څوک حقداره دئ؟

۱. پاچا او د ده نائب تر ټولو ډېر حقداره دي.
۲. په مسجد کي ټاکل سوی امام د دغه مسجد له پاره تر نورو حقداره دئ.
۳. د کور څښتن که د امامت وړتیا درلوده او جماعت په کور کي کېدی تر نورو حقداره دئ.
۴. که پاچا او نائب همدا ډول ټاکلی امام او د کور څښتن حاضر نه وي بیا هغه څوک د امامت ډېر حقداره دئ چي د لمانځه په احکامو ښه خبر وي.

په دوهمه درجه کي هغه څوک حقداره دئ چي ایاتونه ئې ډېر یاد وي او په احکامو پوه وي.

بیا چي تقوا ئې ډېره وي.

وروسته هغه څوک چي په عمر مشر وي.

که په دې ټولو اوصافو کي سره برابر وي بیا هغه څوک حقداره دئ چي قوم ئې خوښ کړي.

که د قوم په منځ کي اختلاف راسي بیا هغه څوک حقداره دئ چي د قوم ډېر کسان ئې خوښ کړي.

که له حقداره چپه بل څوک د مخه سي ګناه کار دئ.

هغه کسان چې امامت ئې مکروه دئ

۱. د فاسق امامت.

۲. د بدعتي امامت.

۳. د ړانده امامت، که په موجوده خلکو کې دی تر نورو غوره وي بیا مکروه نه دئ.

۴. د ناپوه امامت مکروه دئ فرق نه کوي که صحرایي وي که وطني وي حکم ئې یو دئ.

۵. د هغه چا امامت مکروه دئ چې د خلکو له خوا د یوه کمي په وجه کرکه ځني کیږي (خوښ ئې نه وي).

۶. تر ټاکلي اندازې د جماعت اوږدول مکروه دي.

۷. یوازې د ښځو جماعت مکروه دئ. که بیا هم دوی جماعت کاوه امام به ئې په منځ کې درېږي.

۸. په اوسنۍ زمانه کې ښځو ته مکروه ده چې جماعت ته ولاړې سي، ځکه فتنې ډېرې دي.

د مقتدي د درېدو ځای او د صفونو ترتیب

که یو امام یو مقتدي وي، مقتدي دې د امام راسته اړخ ته ودرېږي تر امام دې لږ شا ته سي.

که د امام سره دوه یا ډېر کسان وي ټول دې د امام تر شا ودرېږي.

که د امام سره یو لوی یو کوچنی وي هم دې تر شا ودرېږي.

که نارینه، ښځینه، کوچنیان او نرښځیان ټول موجود وي په لومړي صف کې دې نارینه، په دوهم صف کې دې کوچنیان، وروسته نرښځیان بیا دې ښځې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ودرېږي.

ښه دا ده چي غوره خلک په لومړي کتار کي ودرېږي تر څو که اړتیا پیدا سوه د امام خلافت وکړي.

که په خلکو کي یوازي یو کوچنی موجود وو، د لویانو په صف کي دي ودرېږي.

که کوچنیان ډېر وه تر لویانو وروسته دي صف جوړ کړي، د نارینه وو صف دي نه پوره کوي.

که یو څوک راغی امام پر رکوع وو په صف کي ځای موجود وو راغلی سړی دي د صف دباندي په لمانځه کي نه داخلېږي بلکي په صف کي دي داخل سي وروسته دي لمونځ پیل کړي که رکعت ځني تېر سي پروا نه لري.

د اقتداء کولو د سهي کېدو شرطونه

دلاندي شرطو له امله په امام پسي اقتداء سهي کېږي:

۱. د لومړي الله اکبر پر مهال به د امام د متابعت نیت کوي.

۲. کم تر کمه به د دوو پوندو په اندازه به امام تر مقتدي مخکي وي.

۳. لمانځه ته په کتو به د مقتدي لمونځ د امام تر لمانځه قوي نه وي، نو همدا وجه ده چي که امام نفلي مقتدي فرضي لمونځ کاوه اقتداء سهي نه ده، خو که امام فرضي او مقتدي نفلي لمونځ کاوه اقتداء سهي ده.

۴. امام او مقتدي دواړه به د یوه وخت لمونځ کوي. د ساري په توګه که امام د ماپښین مقتدي د مازیګر لمونځ کاوه اقتداء سهي نه ده.

۵. د امام او مقتدي تر منځ به د ښځو صف نه وي.

۶. د امام او مقتدي تر منځ به دومره لویه ویاله نه وي چي کوچنۍ کښتی

(c) ketabton.com: The Digital Library

پکښې چلېږي.

۷. د امام او مقتدي تر منځ به دومره پراخ سړک نه وي چې موټر او کجاوه پکښې تېرېدای سي.

۸. د امام او مقتدي تر منځ به داسي شی موجود نه وي چې د امام انتقالات (رکوع، سجده او نورو ته تلل) مقتدي ته معلوم نه سي.

د هغه چا اقتداء چي اودس ولري په هغه چا پسي سهي کېږي چي تیمم ئې وهلی وي.

د هغه چا اقتداء چي پښې ئې پرېولي وي په هغه چا پسې سهي ده چي پر موزوئې مسح کړې وي.

د هغه چا اقتداء چي لمونځ په ولاړه کوي په هغه چا پسې روا ده چي لمونځ په ناسته کوي.

د هغه چا اقتداء چي د ملا تیر ئې سیده وي په هغه چا پسې روا ده چي د ملا تیر ئې کوږ وي.

څوک چي لمونځ په اشاره کوي اقتداء ئې په بل اشاره کوونکي پسې سهي ده.

که د یوه سبب په وجه د امام لمونځ فاسد سي د مقتدیانو لمونځ هم فاسد دئ.

پر امام واجب ده چي د خپل لمانځه د فاسدوالي اعلان به کوي مقتدیان به خبروي تر څو هغوی لمونځ راوګرځوي.

مقتدي به څه مهال د امام متابعت کوي څه مهال به ئې نه کوي؟

که امام دریم رکعت ته پورته سو، مقتدي التحیات خلاصه کړې نه وه پر مقتدي د امام متابعت لازم نه دئ، التحیات دي بشپړه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که امام سلام وګرځاوه مقتدي التحيات خلاصه کړې نه وه پر مقتدي د امام متابعت لازم نه دئ التحيات دي بشپړه کړي.

که امام يوې زايدې سجدې ته ولاړ ی پر مقتدي متابعت لازم نه دئ.

که امام تر اخيري ناستي وروسته په سهوه ولاړ سو مقتدي دي متابعت نه کوي.

که امام زايد رکعت وکړ سجده ئې وکړه، مقتدي دي متابعت نه کوي يوازي دي سلام وګرځوي.

که امام د آخري ناستي پر مهال په سهوه ولاړ سو مقتدي دي فتح ورکړي تر څو امام په خپلي سهوي پوه سي.

مقتدي دي منتظر سي تر څو امام کښېناستو ته راوګرځي، که امام راونه ګرځي د پنځم رکعت له پاره سجده وکړي مقتدي دي په يوازي توګه سلام وګرځوي.

که مقتدي سلام وګرځاوه امام لا تر اوسه د پنځم رکعت له پاره سجده نه وه کړې د مقتدي لمونځ له منځه ځي (فاسد ګرځي).

که امام له رکوع يا سجدې څخه سر پورته کړ مقتدي درې واره تسبيح پوره کړي نه وه مقتدي به د امام متابعت کوي، تسبيحات دي پرېږدي.

مقتدي ته مکروه د چي تر امام مخکي سلام وګرځوي. که امام التحيات پوره کړې نه وي مقتدي سلام وګرځاوه د مقتدي لمونځ فاسد ګرځي.

د سُترې احکام

رسول عليه السلام ويلي دي: اذا صَلَى احَدُکُم فَلیُصَلِ الی سُترَةٍ ولیَدنُ مِنها)[٣٣]

"کله چي په تاسي کي يو څوک لمونځ کوي مخ ته دي سُتره ودروي، سُترې ته دي

---

[٣٣] رواه ابو داؤد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نژدې ودرېږي".

سُتره هغه شی دئ چي لمونځ کوونکی ئې د لمانځه پر مهال خپل مخ ته دروي، یا یو لرګی وي او یا یو بل داسي شی چي نېزه غوندي وي.

سُتره ددې لپاره ده تر څو یو تېرېدونکی دده لمانځه ته زیان ونه رسوي.

که د خلګو تګ راتګ زیات وي ښه دا ده چي امام خپل مخ ته سُتره ودروي.

مقتدي اړ نه دئ چي ستره ودروي ځکه د امام ستره د ده له پاره هم کفایت کوي.

لمونځ کوونکي دي ستري ته نژدې ودرېږي.

ښه دا ده چي ستره د لمونځ کوونکي د چپه، یا راسته اوږې پر برابرۍ وي، باید خاص د مخ پر برابر نه وي. شرط دا دئ چي ستره به یو شرعي ګز اوږده د یوې ګوتي په اندازه پنډه وي. دا ئې کمه اندازه ده که تر دې زیاته وي هم کفایت کوي.

د لمونځ کوونکي مخ ته د تېرېدو احکام

روا نه ده چي د لمونځ کوونکي د مخ په خوا کي د سجدې له ځایه تر قدمو پوري سړی تېر سي. دا هغه مهال که ئې په لوی مسجد یا پر دښت لمونځ کاوه.

که سړي په کوچني مسجد یا خونه کي لمونځ کاوه روا نه ده چي د ده د قدمو څخه د قبلې خوا ته تر پراته دېوال پوري سړی تېر سي.

سړي ته روا نه ده چي د ازدحام (ګڼمي ګوڼي) په ځای کي بې له سترې لمونځ وکړي.

که یو څوک د لمونځ کوونکي مخ ته تېرېدی لمونځ کوونکي ته روا ده چي د سبحان الله په ویلو یا په اشاره کولو د هغه مخنیوی وکړي. روا ده چي د قرائت په لوړ اواز ویلو هغه پوه کړي. د لاس په ذریعه ئې مخنیوی نه سي کولای.

ښځه دي د لاس په ټکولو او اشاره کولو مخنیوی وکړي. ښځي ته روا نه ده چي د قرائت په زوره ویلو سره د سړي مخنیوی وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وتر درې رکعته دي، په پای کي یو سلام لري.

د ماخستن تر سنتو وروسته وتر ادا کېږي. څوک چي د ولاړي وس ولري په ناسته وتر ورته روا نه دي. که عذر موجود نه وي د سپرتیا پر مهال وتر کولای نه سي. واجب ده چي د نفلي لمونځو غوندي په ټولو رکعتو کي الحمد لله او سورت وویل سي.

تر دوه رکعتو وروسته دي کښېني التحیات دي ووایي بیا دي دریم رکعت ته ولاړ سي، سبحانک اللهم او اعوذ بالله دي نه وایي.

کله چي په دریم رکعت کي له سورت ویلو څخه فارغه سي لاسونه دي د غوږو د برابرۍ پوري پورته کړي.

د پورته کولو ډول ئې داسي دئ لکه د لومړي الله اکبر پر مهال چي دئ.

بیا دي د رکوع څخه مخکي په ولاړه اللهم انا ووایي.

په ټول کال کي په وترو کي اللهم انا لوستل واجب ده. امام، مقتدي د جماعت او انفرادي لمنځونو کي اللهم انا په پټه سره باید وویل سي.

سنت دا دئ چي هغه اللهم انا وویل سي چي عبدالله بن مسعود ﷺ ئې روایت کړی دئ چي هغه په دې ډول ده:

اَللّٰهُمَّ اِنَّا نَسْتَعِیْنُكَ وَ نَسْتَغْفِرُكَ وَ نُؤْمِنُ بِكَ وَ نَتَوَكَّلُ عَلَیْكَ وَ نُثْنِي عَلَیْكَ الْخَیْرَ، وَنَشْكُرُكَ وَ لاَنَكْفُرُكَ، وَ نَخْلَعُ وَ نَتْرُكُ مَنْ یَّفْجُرُكَ.

اَللّٰهُمَّ اِیَّاكَ نَعْبُدُ وَ لَكَ نُصَلِّيْ وَنَسْجُدُ وَ اِلَیْكَ نَسْعَي وَ نَحْفِدُ، نَرْجُوْ رَحْمَتَكَ وَ نَخْشَي عَذَابَكَ اِنَّ عَذَابَكَ بِالْكُفَّارِ مُلْحِقٌ.

ژباړه: اې الله! موږ ستا څخه مرسته غواړو، ستا څخه بخښنه غواړو، پر تا ایمان لرو، پر تا توکل کوو، ستا ستاینه کوو، ستا شکر کوو، ناشکري نه کوو، له هغه چا څخه ګوښه کېږو چي ستا نافرماني کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اې الله! یوازې ستا عبادت کوو، یوازې ستا له پاره لمونځ کوو، سجده کوو، تا ته درځو، درځغلو، ستا د رحمت هیله لرو، ستا د عذاب څخه بېره لرو، ربښتیا ستا عذاب په کافرانو پوري نښلېدونکی دئ.

څوک چې اللهم انا ویلای نه سي اللهم رَبَّنَا اٰتِنَا فِي الدُنیَا حَسَنَةً و فِي الآخِرَةِ حَسَنَةً و قِنا عَذَابَ النَارِ.

دي ووای، یا دي درې واره اللهم اغفرلي ووایي. یا دي درې واره یا رب ووایي.

که د لمونځ کوونکي اللهم انا هېره سوه، په رکوع کي ئې یاده سوه په رکوع کي دې نه وایي. بیرته دي ولاړي ته نه راګرځي تر څو اللهم انا ووایي. بلکي تر سلام وروسته دي د سهوي سجده وکړي ځکه واجب کارئې په هېره پرې ایښی دئ.

که تر رکوع وروسته ئې یاده سي همداسي ده. که فرضاً تر رکوع وروسته اللهم انا ووایي رکوع دي نه راګرځوي بلکي په پای کي دي د سهوي سجده وکړي ځکه واجب کارئې وځنډاوه (په خپل ځای کي ئې ادا نه کړ). که امام رکوع ته ولاړ، مقتدي اللهم انا خلاصه کړې نه وه د امام متابعت دي نه کوي.

بلکي اللهم انا دي بشپړه کړي وروسته دي په رکوع کي ورسره شریک سي. که بېرېدی چي رکوع به تېره سي اللهم انا دي پرېږدي رکوع ته دي ورسره ولاړ سي.

له وترو چپه په نورو لمونځو کي یوازي هغه مهال اللهم انا ویل کېږي چي غمیزه پیښه وي. د غمیزي پر مهال یوازې امام ته سنت ده چي کله له رکوع څخه راپورته سي دعا قنوت دي ووایي. د غمیزي پر مهال دغه دعا قنوت ویل کېږي:

اللهُمَّ اهدِنابِفَضلِکَ فِیمَن هَدَیتَ و عَافَنَا فِیمَن عَافَیتَ و تَوَلَنَاَ فِیمَن تَوَلَیتَ و بَارِک لَنَا فِیمَا اعطَیتَ و قِنَا شَرَ مَا قَضَیتَ فَانَکَ تَقضَی و لا یُقضَی عَلَیکَ انه لاَ یَذِلُ مَن وَالَیتَ ولاَ یَعِزُ مَن عَادَیتَ تَبَارَکتَ رَبَنَا و تَعَالَیتَ و

(c) ketabton.com: The Digital Library

صلی الله علی سَیِدِنَا مُحَمَدٍ و آلِه و صَحبِه و سَلمَ.

ژباړه: اې الله! موږ ته د خپل فضل له امله د هغه چا په ډله کې هدایت وکړه چې تا هدایت ورکړی دئ. د هغه چا په ډله کې زموږ پالنه وکړه چې تا ئې پالنه کړې ده. په هغه څه کې برکت واچوه چې تا موږ ته راکړي دي. د هغه څه له شره مو خوندي کړه چې تا ئې پرېکړه کړې ده. پرېکړه ته کوې ستا په وړاندې پرېکړه نه سي کېدلای، هغه څوک نه خوارېږي چې ستا سره دوستي ولري. هغه څوک نه غالبه کېږي چې ستا سره دښمني ولري.

اې زموږ ربه! ته مبارک يې ته لوړ يې، د الله ﷻ رحم دي پر محمد ﷺ او د ده پر کورنۍ او اصحابو وي.

کله چې مسبوق خپل امام ته د دريم رکعت په رکوع کې ځان ورساوه په حکمي ډول د دعا قنوت رسوونکی ګڼل کېږي. کله چې وروسته تېر سوي رکعتونه راګرځوي، دعا قنوت دې نه وايي. د روژې په مياشت کې چې په جماعت وتر وکړي تر هغه فضيلت لري، چې د شپې په وروستي برخه کې ئې يوازې کوي، د روژې چپه وتر په جماعت کول مکروه دئ.

سنت لمونځونه

سنت هغه لمونځونه دي چې رسول عليه السلام پر فرضو زيات کړي دي. تر څو الله ﷻ ته ځان نژدې کړي.

او رسول عليه السلام په تېنګار سره کړي وي خو ځيني وخت ئې پرې اېښي وي کوم لمونځونه چې رسول عليه السلام د فرضو تر څنګ په تېنګار سره کړي دي موکد سنت دئ. هغه لمونځونه چې ځيني وخت ئې کړي وي مستحب او غير موکد سنت دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه لمنځونه چې موکد سنت دي

۱. د سهار تر فرضو مخکې دوه رکعته.
۲. د ماپښین تر فرضو مخکې څلور رکعته په یوه سلام.
۳. د ماپښین تر فرضو وروسته دوه رکعته.
۴. د ماښام تر فرضو وروسته دوه رکعته.
۵. د ماخستن تر فرضو وروسته دوه رکعته.
۶. څلور رکعته په یوه سلام د جمعې تر لمانځه مخکې.
۷. څلور رکعته د جمعې تر فرضو وروسته[۳۵].

هغه لمنځونه چې غیر موکد سنت دي

۱. د مازیګر تر فرضو مخکې څلور رکعته.
۲. د ماښام تر فرضو وروسته شپږ رکعته.
۳. د ماخستن تر فرضو مخکې څلور رکعته.
۴. د ماخستن تر فرضو وروسته څلور رکعته.

سنت لمونځونه د فرضو غوندې دي خو په هر رکعت کې د فاتحې سورت سره بل سورت یو ځای کېږي. که سړي تر دوو رکعتو زیات نفل وکړه په وروستي کې ئې نه کښېناستی، د مکروه والي سره نفل سهي دي.
مکروه ده چې د ورځې لخوا په یوه سلام تر څلورو رکعتو زیات نفل وکړي،

---

[۳۵] امام ابو یوسف رحمة الله علیه ویلي دي: د جمعې تر فرضو وروسته شپږ رکعته سنت دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مکروه ده چي د شپې له خوا په یوه سلام تر اته رکعتو زیات نفل وکړي.

د امام اعظم رحمة الله علیه پر مسلک ښه دا ده چي د ورځي او شپې څلور رکعته نفل په یوه سلام وسي.

د یارانو (امام ابو یوسف، امام محمد) پر مسلک ښه دا ده چي د شپې له خوا دوه دوه رکعتونه د ورځي څلور څلور رکعتونه وسي.

په نفلي لمانځه کي ولاړه او قرائت اوږدول تر ډېرو رکعتو ډېر ثواب لري، نفل د شپې له خوا تر ورځي ډېر ثواب لري.

مستحب لمونځونه او شپه په ويښه تېرول

لومړی: څوک چي مسجد ته دننه سي تر ناستي مخکي دوه رکعته نفل کول مستحب دي، د تحية المسجد (د مسجد سلام) په نوم يادېږي. که یو وار کښېني بیا دوه رکعته لمونځ وکړي هم پروا نه لري، که څوک فرضي یا بل لمونځ مسجد ته تر دننه کېدو وروسته ادا کړي د تحية المسجد نیت ونه لري دغه لمونځ د تحية المسجد پر ځای درېږي.

کله چي سړی اودس تازه کړي، د اندامو تر وچېدو مخکي دوه رکعته لمونځ مستحب دئ، دغه لمونځ د تحية الوضوء په نوم یادېږي. د څاښت پر مهال څلور رکعتونه مستحب دي. تر دوولسو رکعتو پوري ئې زیاتولای سي. دا د څاښتي لمونځ په نوم یادېږي.

د استخارې لمونځ دوه رکعته دئ، مستحب دئ، د حاجت لمونځ دوه رکعته دئ مسحتب دئ. مستحبه ده چي د روژې د میاشتي وروستۍ لس شپې په ويښه تېري سي.

مستحبه ده چي د لوی او کوچني اختر شپه په ويښه تېره سي، عبادت پکښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وسي. مستحبه ده چي د لوی اختر د میاشتي لومړی لس شپې په وینبه تېره سي. مستحبه ده چي د برات شپه په وینبه تېره سي. خو په دغو پورتنیو شپو کي د دعوت پر ډول راټولېدنه مکروه ده، که بې دعوته سره راټول سي مکروه نه ده.

د لمانځه جدول

لمونځ	مخکي مؤکد سنت	مخکي غیر مؤکد سنت	فرض	وروسته مؤکد سنت	واجب	ملاحظات
سهار	۲	۰	۲	۰	۰	۰
ماپښین	۴	۰	۴	۲	۰	په سفر کي فرض دوه رکعتونه
مازیګر	۰	۴	۴	۰	۰	په سفر کي فرض دوه رکعتونه
ماښام	۰	۰	۳	۲	۰	په سفر کي مکمل درې رکعتونه
ماخوستن	۰	۴	۴	۲	درې رکعته وتر	په سفر کي فرض دوه رکعتونه
جمعه	۴	۰	۲	۴	۰	تر فرضو مخکي خطبه
دوه اخترونه	۰	۰	۰	۰	د اختر لمونځ دوه رکعته	تر لمانځه وروسته خطبه
تراوئح	۰	۰	۰	۲۰	۰	تراویح تر وترو مخکي دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمونځ په ناسته کول

څوک چې د ولاړې وس ولري په ناسته فرضي لمونځ ورته روا نه دئ. څوک چې د ولاړې وس ولري په ناسته واجب لمونځ ورته روا نه دئ. څوک چې د ولاړې وس ولري په ناسته نفلي لمونځ ورته روا دئ. خو نفل په ناستې کول نیم ثواب لري.

څوک چې د عذر له امله په ناسته لمونځ وکړي پوره ثواب ورکول کېږي. څوک چې په ناسته لمونځ کوي داسې به کېنېني لکه د التحيات له پاره چې کېنېني. روا ده چې سړی نفلي لمونځ په ولاړه پیل کړي په ناسته ئې بشپړ کړي.

د سپرتیا پر مهال لمونځ کول

د سپرتیا پر مهال (چې پر حیوان، موټر او بل شي سپور وي) فرضي لمونځ روا نه دئ، واجب لمونځ هم روا نه دئ.

همدا ډول وتر، نذري لمونځ او د هغه نفلي لمانځه قضا چې تر پیل کېدو وروسته فاسد سوی وي د سپرتیا پر مهال روا نه دئ.

که لمونځ کوونکی عذر ولري، د ساري په توګه ببرېدی که کښته سم دښمن به حمله راباندي وکړي یا به مي وحشي حیوان ووژني یا بله ستونزه موجوده وي د سپرتیا پر مهال (د حیوان پر شا) فرضي، نفلي، واجب او نور ټول لمونځونه ورته روا دي.

که دی کښته سوی وای د بیرته سپرېدو وس ونه لري داسې څوک موجود نه وي چې دی پر حیوان سپور کړي ټول لمونځونه د حیوان پر شا کولای سي.

موکده سنت د سپرتیا پر مهال ورته روا دي، خو د سهار سنت به لاندي کوي، ځکه د هغوی ټینګوالی خورا ډېر دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چي دی پر حیوان سپور لمونځ کوي له ښاره دباندي وي هري خوا ته چي د حیوان مخ وي هغې خوا ته دي لمونځ کوي.

په کښتۍ کي لمونځ کول

د امام اعظم رحمة الله علیه پر مذهب بې له عذره روا ده چي په کښتۍ کي فرضي لمونځ په ناسته وسي. خو امام ابو یوسف رحمة الله علیه او امام محمد رحمة الله علیه ئې بې له عذره روا نه ګڼي. څوک چي د رکوع او سجدې وس ولري په کښتۍ کي لمونځ په اشاره کول ورته روا نه دئ.

که کښتۍ د دریاب په څنډه کي تړل سوې وي او لمونځ کوونکي د ولاړي وس ولري روا نه ده چي لمونځ په ناسته وکړي.

که چا وس نه درلودی چي له کښتۍ څخه کښته سي کښتۍ که تړل سوې وي که آزاده وي لمونځ پکښې روا دئ.

په ریل ګاډۍ او طیاره کي لمونځ کول

په ریل ګاډۍ او طیاره (الوتکي) کي په ناسته فرضي لمونځ روا دئ. فرق نه کوي که طیاره په هوا کي وي، ریل ګاډۍ روا نه وي دا د امام اعظم رحمة الله علیه مذهب دئ. خو ډېری علماء وايي یوازي هغه مهال په طیاره او ریل ګاډۍ کي په ناسته لمونځ روا دئ چي عذر موجود وي د بېلګي په توګه په ولاړه ئې سر ګرځېدی، یا ریل ګاډۍ داسي لړزه کول چي سړی پر لمانځه دریدلای نه سو.

که سړي په ولاړه لمونځ کاوه د دوو چوکیو تر منځ ولاړ وو سجده ئې پر چوکۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کول لمونځ روا دئ، خو په دې شرط که ده د ریل ګاډی پر لاندي فرش سجده نه سوای کولای.

که ریل ګاډی ولاړه وي د ټولو فقهاوو پر مسلک بې له عذره په ناسته لمونځ روا نه دئ. که طیاره پر مځکه ولاړه وي همداسي ده.

که قبلې ته مخامخ ئې لمونځ پیل کړ وروسته ریل ګاډی او طیاره بلي خوا ته وګرځیده د ده مخ بلي خوا ته سو که ده وس درلودی مخ ئې د قبلې خوا ته وګرځوي.

که ئې وس نه درلودی یا ورته معلومه نه وه چي ریل ګاډی او طیاره ګرځیدلې ده لمونځ ئې بې له ګرځیدني روا دئ.

د تراویحو لمونځ

رسول ﷺ ویلي دي: (مَن قَامَ رَمَضَان ءايمَاناً وَ احتِسَاباً غُفِرَلَهُ مَا تَقَدمَ مِن ذَنبِهِ[۳۶])

څوک چي د روژې په میاشت کي د ایمانداری او ثواب له پاره د شپې لمونځ وکړي مخکني ګناهونه ورته بخښل کیږي.

د تراویحو لمونځ پر نارینه او ښځینه وو موکد سنت دئ. د کلیوالو له پاره تراویح په جماعت کول سنت کفایي دئ[۳۷].

تراویح په لسو سلامونو شل رکعته دي.

د تراویحو وخت د ماخستن تر فرضو وروسته پیلیږي بیا تر سپیدو پوري.

---

(۳۶) رواه البخاري و مسلم.

(۳۷) کفایي سنت دا دي چي که ځیني کلیوال ئې په جماعت ادا کړي د نورو غاړي خلاصیږي، که ئې ټول پرېږدي د ټولو غاړي بندي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه دا ده چې تراويح تر وتر مخکې وسي. روا ده چې وتر تر تراويحو مخکې وسي. ښه دا ده چې تراويح د شپې يوې دريمې ته وځنډول سي. د شپې نيمې ته که وځنډول سي هم ښه ده.

مکروه نه ده که تراويح د شپې په دوهمه نيمايي کې وسي. ښه دا ده چې تر هرو ځلورو رکعتو وروسته د ځلورو رکعتو په اندازه د راحت ناسته وسي (ځان هوسا کړي).

د پنځمې ترويحې (وروستي ځلورو رکعتو) او وترو تر منځ ناسته هم مستحب ده.

په ټوله مياشت کې په تراويحو کې يو وار قرآن ختمول سنت دئ. د قوم د کسالت (سستۍ) له امله يو وار ختم نه پرېښوول کېږي. د قوم د سستۍ له امله په ناسته کې درود نه پرېښوول کېږي.

همدا ډول سبحانک اللهم او د رکوع او سجدې تسبيحات نه پرېښوول کېږي، تر درود وروسته دعا (اللهم ربنا) پرېښوول کېږي. ښه دا ده چې لنډه دعا وسي تر څو سنت پر ځای سي. د تراويحو قضا نه په جماعت نه يوازې راګرځول کېږي.

د مسافر لمونځ

الله ﷻ ويلي دي: وَإِذَا ضَرَبۡتُمۡ فِي ٱلۡأَرۡضِ فَلَيۡسَ عَلَيۡكُمۡ جُنَاحٌ أَن تَقۡصُرُواْ مِنَ ٱلصَّلَوٰةِ [النساء: ۱۰۱]

کله چې تاسي په ځمکه کې سفر کوئ، پر تاسي ګناه نسته چې لمونځ لنډ کړئ.

بخاري او مسلم له انس ﵁ څخه روايت کړی دئ وايي: خَرَجناَ مَعَ رَسُولِ اللهِ صلي الله عليه وسلم مِن مَدِينَةِ إِلي مَكة فَكَانَ يُصَلِي رَكعَتَينِ رَكعَتَينِ حَتي رَجَعنَا الَي المَدِينَةِ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترجمه: موږ د رسول ﷺ سره له مدينې څخه مکې ته ولاړو، رسول ﷺ تر هغه مهاله لمونځ دوه رکعته کوی تر څو بیرته مدینې ته راوګرځیدو.

د هغه سفر چې لمونځ پکښې لنډېږي او د روژې د میاشتې روژې نه پکښې نیول کېږي کمه اندازه ئې دا ده چې د کال په لنډو ورځو کې په پیاده تګ سره د درو ورځو مسافه وي، که څوک دغه ټاکلې مسافه په یوه ساعت کې پرې کړي د ساري په توګه په ریل ګاډي یا طیاره کې دغه مسافه ژر ووهي حکم نه بدلېږي، لمونځ لنډېږي.

پر مسافر د لمانځه لنډول واجب دي، که لمونځ بشپړ کړي ګناه کاره دئ. مسافر به د ماپښین، مازیګر او ماختتن فرض لمونځ لنډوي، دغه لمونځونه به د څلورو فرضو رکعتو پر ځای دوه فرض رکعته کوي. د سهار او ماښام لمونځ بشپړ ادا کېږي.

د سفر د نیت د سهي کېدو شرطونه

د سفر د نیت سهي کېدو له پاره درې شرطونه ضروري دي:

۱. هغه څوک چې د سفر نیت لري بالغ به وي. که کوچنی وو د لمانځه لنډول باندې واجب نه دي.

۲. د سفر نیت لرونکی به په خپل سفر کې خپلواک وي، که د بل داسې چا تابع وي چې د سفر نیت ئې نه وي کړي د لمانځه لنډول باندې واجب نه دي. همدا وجه ده چې که مېرمن د سفر نیت ولري مېړه ئې ونه لري د مېرمنې نیت اعتبار نه لري ځکه مېرمن د مېړه تابع ده. همدا ډول خادم او د ده سردار هم دغه حالت لري. همدا ډول که د پوځ قوماندان د سفر نیت ونه لري د پوځیانو نیت اغېز نه لري، ځکه پوځیان د خپل قوماندان تابع وي.

۳. د سفر مسافه به د درو ورځو د پیاده تګ څخه کمه نه وي[۳۸].

[۳۸] د سفر مسافه اووه اویا کېلو متره ګڼل سوې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه مهال لمونځ لنډېږي؟

لمونځ هغه مهال لنډېږي چې مسافر له کلي ښخه ووزي له اباديو تېر سي. همدا ډول هغه مهال لنډېږي چې له ښاره او د ښار له څنډو ووزي تش د سفر په نيت لمونځ نه لنډېږي.

هغه مهال لمونځ نه لنډېږي چې دی له کوره ووزي خو له ښاره او د ښار له څنډو تېر سوی نه وي.

په هر سفر کي لمونځ لنډېږي فرق نه کوي که سفر د حج، عمرې او جهاد او تجارت له پاره وي که د غلا له پاره وي.

که مسافر لمونځ څلور رکعته بشپړ کړ، د لومړيو دوو رکعتو وروسته کښېناستی لمونځ ئې روا دئ. دوه وروستي رکعتونه نفل ګرځي. خو دا ډول لمونځ مکروه دئ ځکه سلام له خپله ځايه وځنډېدی. که څلور رکعته وکړي د دوو لومړيو رکعتو وروسته ئې ناسته نه وه کړې، لمونځ روا نه دئ ځکه زموږ پر مسلک د لمانځه لنډول واجب دي اختياري نه دي.

د لنډولو موده

مسافر دي تر هغه مهاله لنډ لمونځ لنډ کوي تر څو بيرته راګرځي ښار ته ننوزي. که په بل ښار او کلي کي د پنځلسو ورځو يا ډېرو ورځو نيت وکړي لمونځ به پوره کوي.

که تر پنځلسو ورځو کم نيت وکړي لمونځ به لنډ کوي. که نيت ونه کړي همدا سي بې نيته څو کلونه پاته سي لمونځ به لنډ کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په مقیم پسي د مسافر اقتداء کول

په مقیم پسي د مسافر اقتداء روا ده، څلور رکعته به پوره کوي. د امام متابعت به کوي. په مسافر پسي د مقیم اقتداء روا ده.

کله چي مسافر دوه رکعتونه ادا کړي مناسبه ده چي تر سلام ګرځولو وروسته ووايي: خپل لمونځ بشپړ کړئ زه مسافر یم. ښه دا ده چي دا خبره تر لمانځه مخکي او وروسته وکړي.

کله چي مقیم مقتدی پورته سي غواړي چي خپل لمونځ بشپړ کړي په ولاړه کي دي قرائت نه وایي بلکي بې له قرائته دي خپل لمونځ پوره کړي.

که په سفر کي څلور رکعتیزه لمونځ قضا سو قضا ئې دوه رکعته راګرځول کېږي فرق نه کوي که قضا په سفر کي راګرځوي که په خپل کور او د اقامت په ځای کي حکم یو دئ.

که د اقامت په ځای کي څلور رکعتیزه لمونځ پاته سو قضا ئې څلور رکعته راګرځول کېږي فرق نه کوي که قضا ئې په سفر کي راګرځوي که د اقامت په ځای کي وي حکم یو دئ.

د وطن ډولونه او احکام

اصلي وطن په اصلي وطن له منځه ځي.

که یو سړي خپل اصلي وطن پرېښووی بل وطن ته ولاړی هغه ئې د ځان له پاره وطن وګرځاوه، وروسته د یوه کار له پاره خپل پخواني وطن ته ولاړی لمونځ به لنډ کوي، ځکه اوس د ده له پاره وطن نه بلل کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د موقتي اوسېدني وطن د موقتي اوسېدني په وطن له منځه ځي.

د موقتي اوسېدني وطن هغه مهال هم له منځه ځي چي سړی ځني مسافر سي.

اصلي وطن هغه دئ چي د تل له پاره ئې د اوسېدني له پاره وټاکي فرق نه کوي که واده پکښې وکړي که نه. د اقامت وطن (د موقتي اوسېدني وطن) هغه ځای دئ چي د پنځلسو ورځو یا زیاتو نیت پکښې ولري.

د ناروغ لمونځ

الله ﷻ ویلي دي: لَا يُكَلِّفُ ٱللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا [البقره: ۲۸۶]

الله نفس یوازي په هغه څه مکلف ګرځوي چي وس ئې ولري.

رسول علیه السلام عمران بن حصین رضي الله عنه ته وویل: صَلِّ قَائِماً فان لَم تَستَطِع فَقَاعِداً فان لَم تَستَطِيع فَعَلَي الجَنبِ تُؤمِيء ايمَاءً[۳۹].

لمونځ په ولاړه کوه، که طاقت و نه لري په ناسته ئې کوه، که طاقت و نه لري پر اړخ ئې کوه، اشاره کوه.

لمونځ نه پاته کېږي د ناروغۍ پر مهال هم نه پرېښوول کېږي، که څوک ناروغه وي طاقت نه لري چي لمونځ په ولاړه وکړي لمونځ دي په ناسته وکړي خو سجده او رکوع به کوي.

که د سخت درد او ستونزي له امله مریض درېدلای نه سي لمونځ دي په ناسته وکړي، رکوع او سجده دي کوي که د ناروغ سره بېره وي که لمونځ په ولاړه وکړم ناروغي به مي بیرته راوګرځي، یا به ناروغي نوره سخته سي یا به مي په ځنډ

---

[۳۹] رواه ابو داؤد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

روغتیا په برخه سي لمونځ دي په ناسته وکړي.

که څوک رکوع او سجده نه سي کولای په اشاره دې کوي، څوک چي رکوع او سجده په اشاره کوي د سجدې اشاره دي تر رکوع کښته کوي. که ئې کښته نه کړي لمونځ ئې روا نه دئ.

روا نه ده چي د سجدې له پاره یو شی مخ ته راپورته کړي، که څوک په ناسته لمونځ نه سي کولای پر شا دي پرېوزي پښې دي د قبلې خوا ته وغځوي، زنګنونه دي ودروي سر دي پر بالښت کښېږدي چي مخ ئې د قبلې طرف ته سي رکوع او سجده دي په اشاره کوي.

یا دي پر اړخ پرېوزي رکوع او سجده دي په اشاره کوي، هغه اشاره د رکوع او سجدې ځای نیسي چي په سر سره وي، که په سترګو، وروځو او زړه سره وي لمونځ سهي نه دئ. که څوک د سر د اشارې وس ونه لري یوه ورځ او شپه دي لمونځ وځنډوي.

کله چي روغ سي قضا دې راوړي که تر یوې شپې او ورځي زیات لمونځونه قضا کړي بیرته راګرځول نه غواړي.

که څوک بې هوښه، یا لېونی سو، بې هوښي او لېونتوب یې تر پنځه لمونځو په زیاته موده یا تر دې لږ وخت ونیوی کله چي سم سي د لمونځونو قضا دې راوړي. که سړی لمونځ په ولاړه پیل کړ وروسته له درې دو څخه عاجزه سو که د ناستي وس ولري په ناسته دي لمونځ وکړي. که د ناستي وس ونه لري پر شا دي پرېوزي لمونځ دي په اشاره وکړي.

د قضایي لمونځو قضا راوړل

الله ﷻ ویلي دي: ﴿إِنَّ ٱلصَّلَوٰةَ كَانَتۡ عَلَى ٱلۡمُؤۡمِنِينَ كِتَٰبٗا مَّوۡقُوتٗا ۝١٠٣﴾ [النساء:۱۰۳]

(c) ketabton.com: The Digital Library

ربنتیا لمونځ پر مومنانو پر ټاکلي وخت فرض دئ.

واجبه ده چي لمونځ په خپل وخت کي ادا سي.

بې له عذره روا نه ده چي لمونځ له خپل وخت څخه وځنډول سي. که د عذر له امله څوک له خپل وخت څخه لمونځ وځنډوي کله چي عذر پورته سي د دغه لمانځه قضا راګرځول واجب ده. د سنت او نفلي لمونځو قضا یوازي هغه مهال راګرځول کېږي چي یو وار پیل سي وروسته فاسد کړل سي دا مهال قضا راوړل واجب ده.

که سهار مهال سنت او فرض دواړه پاته سي تر زوال مخکي د دواړو قضا راوړل کېږي.

که د سهار سنت یوازي پاته سي قضا ئې نه راوړل کېږي. د وخت د لمانځه او قضایي لمانځه تر منځ ترتیب واجب دئ. تر قضایي مخکي د وخت لمونځ کول روا نه دي.

خپله د قضایي لمونځو تر منځ هم ترتیب واجب دئ. د ماپښین قضایي لمونځ د سهار تر قضایي لمانځه مخکي نه ادا کېږي. د فرضو او وترو تر منځ هم ترتیب واجب دئ: د وترو تر مخه د نن سهار قضایي فرض نه ادا کېږي.

دغه پورتنی ترتیب هغه مهال واجب دئ چي د قضایي لمونځو شمېر شپږو ته نه وي رسېدلی. که د قضایي لمونځو شمېر تر شپږو کم وي باید د ادا کولو پر مهال ترتیب په پام کي ونیول سي، د ساري په توګه: لومړی د سهار، بیا د ماپښین، بیا د مازیګر، بیا د ماښام وروسته د ماخستن قضا راوړل سي.

دلاندي درو شیانو څخه په یوه شي ترتیب له منځه ځي:

لومړی: له وترو چپه که د قضایي لمونځو شمېر شپږو ته پورته سي.

دوهم: کله چي د وخت د تنګی له امله د وخت د لمانځه د قضا کېدو ېره وي.

دریم: کله چي قضایي لمونځ ئې هېر وي د وخت لمونځ ادا کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که شپږم لمونځ وتروي پر ده لازمه ده چي د نن سهار تر فرضو مخکي د تېري شپې د وترو قضا راوګرځوي.

کله چي د قضايي لمونځو شمېر شپږ سي ترتيب له منځه ولاړ سي، کله چي د ځينو قضايي لمونځو قضا راوړله سوه شمېر ئې تر شپږو کم سو بيرته ترتيب نه راګرځي، ځکه ترتيب له منځه تللی دئ. که سړي د وخت لمونځ ادا کړ قضايي لمونځ ئې په ياد وو د وخت لمونځ ئې سهي نه دي.

خو دا موقوف فساد دئ که ئې پنځه لمونځونه تر قضايي مخکي ادا کړه او قضايي لمونځ ئې په ياد وو د پنځم لمانځه د وخت په تېرېدو سره موقوف فساد له منځه ځي.

پنځه ادا سوي لمونځونه د فرضو پر ځای درېږي.

که د پنځم لمانځه د وخت تر تېرېدو مخکي قضايي لمونځ ادا سو، فرض له منځه ځي، ټوله لمونځونه نفل ګرځي، پر ده لازمه ده چي د دې پنځو ادا سوو لمونځو قضا راوګرځوي.

کله چي قضايي لمونځونه زيات سي تعين ته اړتيا ده. که تعين ورته ستونزمن وي داسي نيت به کوي چي دا لومړی قضايي دئ، دا دوهم قضايي ...، دا دريم دئ همداسي تر پايه پوري.

فرضي لمونځ په جماعت سره نيول

يو سړي په يوازي توګه فرضي لمونځ شروع کړی وو، سجدې ته نه وو تللی جماعت ودرېدی. سړی دي خپل لمونځ پرېږدي په ولاړه دي سلام وګرځوي په امام پسي دي اقتداء وکړي.

که سړي د سهار يا د ماښام لمونځ شروع کړی وو سجده ئې کړې وه جماعت

(c) ketabton.com: The Digital Library

ودرېدی خپل لمونځ دي پرېږدي په امام پسي دي اقتداء وکړي.

که سړي څلور رکعتيزه لمونځ شروع کړی وو يو رکعت ئې کړی وو يو بل رکعت دي هم ورسره يو ځای کړي بيا دي سلام وګرځوي په امام پسي دي ودرېږي فرض لمونځ دي د امام سره بشپړ کړي. مخکني دوه رکعتونه نفل ګرځي.

کله چي ده په څلور رکعتيزه لمانځه کي درې رکعته بشپړ کړي وي، څلورم رکعت دي هم بشپړ کړي، وروسته که د ماپښين او ماخستن لمونځ وي د امام سره دي لمونځ ادا کړي د نفلو نيت دي وکړي، که د مازيګر لمونځ وي نيت دي نه کوي ځکه مازيګر تر فرضو وروسته نفل نسته.

کله چي د جمعې په ورځ امام د خطبې له پاره راووزي سړي د سنتو نيت کړی وي، دوه رکعته دي پوره کړي کله چي د جمعې فرض ادا کړي وروسته دي دغه څلور رکعته سنت راوګرځوي.

که يو چا د ماپښين په سنتو شروع کړې وه بيا جماعت ودرېدی نو دوه رکعته دي پوره کړي سلام دي وګرځوي ، په امام پسي دي اقتدا وکړي او تر فرضو وروسته دي د پوره سنتو قضا راوړي.

کله چي سړی مسجد ته ورسي جماعت ودرېدی ځان دي په بل شي نه بوختوي، په جماعت کي دي ورسره داخل سي يوازي د سهار په سنتو ځان بوختولای سي.

که مسجد ته ننوتی د سهار جماعت ودرېدی سنت دي له مسجد څخه دباندي وکړي يا دي د مسجد په يوه کونج کي دا ادا کړي دا هغه مهال که د ده غالبه ګومان وو چي فرض لمونځ په جماعت رسولای سم.

که د فرضي لمانځه پر قضا کېدو يا د جماعت په تېرېدو بېرېدی سنت دي پرېږدي. که چا خپل امام د رکوع په حالت کي ورساوه دغه رکعت ئې رسولي دئ.

که مقتدي رکوع ته تللی نه وو امام سر راپورته کړ دغه رکعت له مقتدي څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

تېر دي.

که په مسجد کي اذان وسو تر اذان وروسته له مسجد څخه وتل تر هغه مهاله مکروه کار دئ. تر څو دلته لمونځ کوي.

که دغه سړی په بل مسجد کي موذن یا امام وي بیا وتلای سي. که سړي یوازي لمونځ کړی وو اوس د ماپښین یا ماخستن جماعت ودرېدی د نفلو په نیت دي لمونځ ورسره ادا کړي د باندي وتل ورته مکروه دي.

که ده لمونځ کړی وي اوس د سهار یا د مازیګر یا د ماښام جماعت ودرېدی پروا نه لري چي له مسجد څخه ووزي.

د روژې او لمانځه فدیه

که ناروغ د هغه لمونځو د کولو واک پیدا کړ چي ځني قضا سوي وه فرق نه کوي که دغه واک د اشاره کولو پر ډول وي. اوس تر قضا راوړلو مخکي مړ سو پر ده لازمه ده چي د فدیې ورکولو وصیت به کوي.

که ناروغ د هغه روژو د نیولو وس پیدا کړ چي ځني قضا سوي دي اوس تر قضا راوړلو مخکي مړ سو پر ده لازمه ده چي د فدیې وصیت به کوي، که وتر ځني قضا سوي وي اوس ئې د قضا راوړلو وس پیدا کړ خو تر قضا راوړلو مخکي مړ سو پر ده لازمه ده چي د فدیې وصیت وکړي.

د مړي ولي به فدیه د میراث له یوې دریمي څخه ورکوي د لمانځه فدیه د هر وخت پر سر نیمه پیمانه (نژدې ۱۸۰۰ ګرامه) غنم یا پوره پیمانه اوربشي دي یا ئې قیمت دئ.

د روژې فدیه د هري ورځي پر سر نیمه پیمانه غنم، یا پوره پیمانه اوربشي دي یا ئې قیمت دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

روا ده چي د ټولو لمونځو فديه يوه فقير (بې وزلي) ته ورکړي، روا ده چي د ټولو روژو فديه يوه فقير ته ورکړي.

• خو په يوه ورځ د قسم فديه تر نيمي پيمانې غنمو زيات يوه فقير ته نه ورکول کېږي ، که مړي وصيت نه وي کړی اوس د مړي خپلوان د ځانه فديه ادا کړه د قبلېدو اميد ئې سته.

ولي ته روا نه ده چي د مړي د قضايي روژو پر ځای روژې ونيسي. لمونځونه هم نه سي کولای. که ناروغ دومره وس پيدا نه کړ چي لمونځ په اشاره سره وکړي او په داسي حال کي مړ سي چي لمنځونه ئې قضا کړي وي باندي لازمه نه ده چي د فديې وصيت وکړي.

لمونځونه که لږ قضا سوي وي که ډېر قضا سوي فرق نه کوي. که د روژو د نيولو وس پيدا نه کړي مړ سي همداسي ده. روژې که ډېري وي که لږ وي فرق نه کوي حکم يو دئ.

که مسافر په سفر کي مړ سو پر ده لازمه نه ده چي د خپلو روژو وصيت وکړي.

د سهوي سجدې احکام

که د يو چا څخه د لمانځه رکن (داخلي فرض) پاته سي لمونځ سهي نه دئ بيرته راګرځول غواړي. د سهوي په سجده علاج نه کېږي، فرق نه کوي که رکن په قصدي توګه پاته سوی وي که په سهوه پاته سوی وي.

که څوک واجب کار په قصدي توګه پرېږدي ګناه کار دئ، لمونځ ئې فاسد دئ بيرته راګرځول غواړي. د سهوي په سجده علاج نه کېږي.

که واجب کار په سهوه پاته سي د سهوي سجده باندي واجبه ده د سهوي علاج

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دغه سجده کېږي.

د سهوي سجده په لاندي صورتو کي لازمېږي:

۱. که د فرضو په دوو لومړیو یا یوه رکعت کي په سهوه الحمدلله ځني پاته سي، که د نفلو او وترو د ټولو رکعتو څخه په هر یوه کي پاته سي همداسي ده.

۲. که د فرضو په دوو لومړیو رکعتو کي قرائت پاته سو په دوو وروستیو رکعتو کي ئې ووایه هم د سهوي سجده لازمه ده.

۳. که د فرضو په دوو لومړیو رکعتو کي ئې د الحمدلله سره یو ځای سورت ونه وایه، که د نفلو او وترو د ټولو رکعتو څخه په هر یوه کي ئې سورت د الحمدلله سره ملګری نه کړ همداسي ده.

۴. که په یوه رکعت کي دوه واره الحمدلله ووایي د سهوي سجده لازمه ده ځکه سورت له خپله ځایه وځنډېدی.

۵. که یوه سجده وکړي وروسته ولاړ سي بل رکعت وکړي په دغه کېدونکي رکعت کي ئې دوې سجدې وکړې وروسته ئې پاته سوې سجده وکړه لمونځ سهي دئ خو د سهوي سجده واجبه ده.

۶. که په درې رکعتیزه، یا څلور رکعتیزه لمانځه کي لومړی ناسته پرېږدي فرق نه کوي که دغه پرېښوول سوې ناسته د فرضي لمانځه وي که د نفلي لمانځه وي د سهوي سجده لازمه ده، که په فرض لمانځه اوله ناسته په هېره سره پرېږدي دریم رکعت ته ولاړ سي نو لمونځ دي پوره کړي سجده سهوه دي وکړي ځکه چي واجبه ناسته ئې پرې ایښې وه.

۷. که په سهوه التحیات پاته سوه.

۸. که په وترو کي د دعا قنوت تکبیر پاته سو.

۹. که تر رکوع مخکي د دعا قنوت (اللهم انا) ویل پاته سوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰. که امام په پټو لمونځو کي په زوره قرائت ووایه.

۱۱. که امام په زوره لمونځو کي کرار قرائت ووایه.

۱۲. که په لومړۍ ناسته کي تر التحیات زاید شی لکه درود او نور وواییي، یا د یوې سجدې په اندازه چپ کښېني. په دې ټولو صورتو کي د سهوي سجده لازمه ده.

هغه څه چي د سهوي په سجده پوري اړه لري

د امام په سهوه سره د سهوي سجده پر امام او مقتدي دواړو لازمه ده. که مقتدي په امام پسي ولاړ وي سهوه سي د سهوي سجده نسته، که امام سلام وګرځاوه مقتدي خپل پاته رکعتونه پوره کول پکښي سهوه سو د سهوي سجده باندي سته؛

که امام سهوه سو د سهوي سجده ئې کول پر مقتدي لازمه ده چي د امام پیروي وکړي. که پر سړي د سهوي سجده لازمه وه په قصدي توګه ئې پرېښوول ګناهکار دئ، لمونځ به بیرته راګرځوي.

که د سړي څخه د لمانځه ډېر واجب کارونه پاته سوه د سهوي یوه جوړه سجده کفایت کوي.

له چا څخه که لومړۍ ناسته په سهوه پاته سوه، که سیده درېدلی نه وو بیرته دي ناستي ته وګرځي. که ولاړی ته نژدې وو بیا دي د سهوي سجده وکړي، که ناستي ته نژدې وو سجده نسته کښېني دي.

که د سړي څخه په نفلي لمانځه کي لومړۍ ناسته په هېره پاته سوه بیرته دي کښېني، که څه هم ولاړ سوی وي په آخر کي دي د سهوي سجده وکړي. که د سړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

 څخه وروستۍ ناسته پاته سوه ودرېدی که ئې د دغه رکعت چي ورته ولاړ سوی دئ سجده نه وه کړې بیرته دي راوګرځي په پای کي دي د سهوي سجده وکړي.

که د سړي وروستۍ ناسته هېره سوه ولاړ سو د دغه رکعت چي پیل کړی ئې دئ سجده ئې وکړه فرضي لمونځ ئې نفل ګرځي، مناسبه ده چي بل رکعت هم ورسره یو ځای کړي په پای کي دي د سهوي سجده وکړي وروسته دي خپل فرضي لمونځ راوګرځوي.

که سړی په وروستۍ ناسته کي کښېناستی التحیات ئې وویل ده ګومان وکړ چي دا لومړۍ ناسته ده ولاړ سو بیرته دي راوګرځي التحیات دي دوهم وار نه وایي.

که یو چا په قصدي توګه د لمانځه څخه د وتلو په موخه سلام وګرځاوه د سهوي سجده باندي پاته وه تر څو په بل کار اخته سوی نه وي د سهوي سجده دي وکړي.

که یو سړي څلور رکعتیزه لمونځ کاوه ده ګومان وکړ چي لمونځ بشپړ سو سلام ئې وګرځاوه، وروسته پوه سو چي ده دوه رکعتونه کړي دي خپل لمونځ ته دي دوام ورکړي په پای کي دي د سهوي سجده وکړي.

د سهوي سجدې د کولو ډول

پر چا چي د سهوي سجده لازمه وي کله چي په وروستۍ ناسته کي له التحیات څخه فارغه سي راسته خوا ته دي یو سلام وګرځوي بیا دي الله اکبر ووایي د لمانځه غوندي دوې سجدې دي وکړي بیا دي کښېني هرومرو دي التحیات ووایي، پر رسول ﷺ دي درود ووایي.

د ځان له پاره دي دعا وکړي بیا دي سلام وګرځوي لمونځ پای ته ورسېدی. که تر لومړي سلام مخکي د سهوي سجده وکړي، لمونځ سهي دئ خو تنزیهي مکروه دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سهوي سجده څه مهال له منځه ځي؟

۱. د جمعې په لمانځه کې چې ډېر خلک حاضر وي د سهوي سجده نسته، ځکه پر خلکو اشتباه راځي.
۲. د اختر په لمانځه کې چې ډېر خلک حاضر وي د سهوي سجده نسته.
۳. که د سهار په لمانځه کې تر سلام وروسته لمر راوختی د سهوي سجده نسته.
۴. که د مازیګر تر سلام وروسته لمر سور سو د سهوي سجده نسته.
۵. که تر لمانځه وروسته داسې شی منځته راغی چې د لمانځه سره ټکر لري لکه په سهوه خبرې کول د سهوي سجده نسته، په دغه ټولو مواردو کې د لمانځه بیرته راګرځول نه دي واجب.

په شک سره څه مهال لمونځ له منځه ځي څه مهال نه ځي؟

که سړی د لمانځه په منځ کې د رکعتو په شمېر کې شکي سي، دا لومړی وار وو چې شک ورپېښ سوی وو، لمونځ سهي نه دئ بیرته دې راوګرځوي.

که سړی تر سلام وروسته شکي سي لمونځ سهي دئ. که سړی تر سلام وروسته په یقیني توګه باور ولري چې په لمانځه کې ځیني رکعتونه پاته سوي دي که ئې تر سلام وروسته بل منافي کار نه وي کړی خپل لمانځه ته دې دوام ورکړي. که ئې منافي کار (چې د لمانځه سره ټکر ولري) تر سره کړی وي لمونځ دې له سره راوګرځوي.

که سړي ته ډېری وخت شک پېښېږي، شکي کېدل ئې عادت ګرځېدلي وه، پر خپل غالب ګومان دې عمل تر سره کړي، که غالب ګومان ونه لري بیا دې کم ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

اعتبار ورکړي، تر هغه رکعت وروسته دي کښېني چي دی ئې وروستی بولي. د سهوي سجده دي وکړي.

د تلاوت د سجدې احکام

په لاندي درو شيانو کي که يو پېښ سو د تلاوت سجده سته:

لومړی: کله چي د سجدې ايات ولوستل سي تلاوت کوونکی که ئې واوري که نه سجده باندي لازمه ده، که د سجدې آيات يو حرف د مخکي يا وروستي کلمې سره يو ځای کړي هم سجده سته.

دوهم: کله چي د سجدې ايات واوري فرق نه کوي که ئې د اورېدلو قصد درلودی که نه سجده سته.

دريم: که سړي په هغه امام پسي اقتداء وکړه چي د تلاوت آيات ئې لوستی وي، فرق نه کوي که مقتدي ايات اورېدلی وي که نه د تلاوت سجده لازمه ده.

پر بيده، لېوني، کوچني او کافر د تلاوت سجده نسته، پر هغه ښځي هم نسته چي د حيض او نفاس په ناروغۍ کي وي، که مقتدي د سجدې ايات ولوستی پر مقتدي او امام دواړو سجده نسته.

که سړي د سجدې ايات له طوطي څخه واورېدی سجده نه لازمېږي.

که د سجدي ايات له راديو او ټيپ څخه واورېدل سو سجده نسته، د تلاوت سجده ځيني مهال وخت ولري په سمدستي توګه واجب نه وي، ځيني وخت په سمدستي توګه واجب وي که له لمانځه څخه دباندي د سجدې ايات وويل سو. سمدستي سجده کول لازمه نه ده.

ځنډول ئې روا دي خو تنزيهي مکروه والی لري. که د سجدې ايات په لمانځه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کي وویل سو سملاسي سجده باندي لازمه ده ځنډ به نه کوي.

د تلاوت او سجدې تر منځ به دومره وخت ځنډ نه کوي چې درې ایاتونه پکښي لوستل کېدلای سي، که د سجدې او د سجدې تر منځ تر دریو ایاتو د ویلو زیات وخت تېر سو نو د سملاسي حکم له منځه ځي.

که د تلاوت سجده ونه کړي فوراً رکوع ته لاړ سي او په رکوع کولو کي د سجدې نیت ولري کفایت کوي. که د تلاوت وروسته سملاسي د لمانځه سجدې ته ولاړ سي هم کفایت کوي فرق نه کوي که د تلاوت د سجدې نیت ولري که ئې ونه لري.

که د سجدې ایات په لمانځه کي ووایي یو ګړی وروسته د لمانځه رکوع یا سجدې ته ولاړ سي، د تلاوت د سجدې له پاره کفایت نه کوي. د لمانځه په جریان کي به بله سجده د تلاوت له پاره کوي.

که لمونځ پای ته ورسوي سجده ونه کړي له لمانځه د باندي به د تلاوت سجده نه کوي ځکه وخت ئې تېر سو.

که د لمانځه له پاره سلام وګرځوي په بل کار اخته سوی نه وي د تلاوت د سجدې قضا راګرځولای سي.

هغه څه چي د تلاوت په سجده پوري اړه لري

که امام او مقتدي له هغه چا څخه د سجدې ایات واورېدی چي د دوی سره په لمانځه کي شریک نه وي دوی دي هغه مهال سجده وکړي چي لمونځ پای ته ورسوي.

که د لمانځه په منځ کي سجده وکړي سهي نه ده خو په دغه سجده سره ئې لمونځ نه فاسدېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که سړي له امام څخه د سجدې ایات واورېدی وروسته ئې په امام پسي اقتداء وکړه، امام سجدې ته تللی نه وو نوی راغلی کس دي د امام سره سجدې ته ولاړ سي.

که یو سړي له امام څخه د سجدې ایات واورېدی وروسته ئې هغه مهال اقتداء پسي وکړه چي امام په دغه رکعت کي سجده کړې وه نوی راغلی کس د سجدې رسوونکی ګڼل کېږي، بلکه سجده باندي نسته.

که سړي د لمانځه دباندي د سجدې ایات ووایه سجده ئې ونه کړه اوس په لمانځه کي ئې بیا هغه ایات دوهم وار تلاوت کړ، سجده ئې وکړه، دغه سجده د دواړو له پاره کفایت کوي، دا هغه مهال که ځای بدل سوی نه وي (دواړه تلاوتونه پر یوه ځای سوی وي). که یو سړي پر یوه ځای څو واره د سجدې ایات مکرر ووایه یوه سجده کفایت کوي.

که یو سړی یو وار د سجدې ایات ووایه ځای ئې بدل کړ بیا ئې ووایه دوې سجدې باندي سته. د یوې خوني کونجان د یوه ځای حکم لري، خونه که غټه وي که کوچنۍ وي حکم یو دئ.

د مسجد کونجان د یوه ځای حکم لري، مسجد که لوی وي که کوچنی وي حکم یو دئ.

که اورېدونکي ځای بدل کړ مکرري سجدې باندي لازمي دي.

که ویونکي ځای بدل کړی نه وي حکم نه بدلېږي. مکروه ده چي یو څوک هغه سورت ووایي چي د سجدې ایات پکښي سته خو د سجدې ایات پرېږدي.

که اورېدونکی د سجدې له پاره تیار نه وي ښه دا ده چي: ویونکی د سجدې ایات کرار د ځان سره ووایي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تلاوت سجدې د کولو ډول

د تلاوت سجده دا ډول کیږي، چې:

د دوو تکبیرونو په منځ کې دې یوه سجده وکړي.

یو الله اکبر دې هغه مهال ووایي چې تندی پر مځکه ایږدي بل الله اکبر دې د سر را پورته کولو پر مهال ووایي. د الله اکبر د ویلو پر مهال دې لاسونه نه پورته کوي، تر سجدې وروسته التحیات او سلام نسته. د تلاوت سجده یو رکن لري، چې تندی پر مځکه ایښوول دي که ناروغ وي بیا دې اشاره وکړي.

د تلاوت د سجدې له پاره دواړه الله اکبر سنت دئ.

ښه دا ده چې سړی ودرېږي بیا د تلاوت سجده وکړي د سجدې د سهي کېدو شرطونه هغه دي چې د لمانځه له پاره وو.

دومره ده چې لومړی الله اکبر د لمانځه له پاره شرط وو. د سجدې له پاره شرط نه دئ.

د تلاوت سجده د قران شریف په څوارلسو ځایونو کې واجبیږي:

۱. الاعراف سورت.

۲. النحل سورت.

۳. مریم سورت.

٤. الفرقان سورت.

٥. الم السجده سورت.

٦. الانشقاق سورت.

۷. الرعد سورت.

۸. الاسراء سورت.

۹. الحج سورت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰. النمل سورت.

۱۱. ص سورت.

۱۲. النجم سورت.

۱۳. حم السجدة سورت.

۱۴. العلق سورت.

د جُمعې لمونځ

الله ﷻ ویلي دي: إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَوٰةِ مِن يَوْمِ ٱلْجُمُعَةِ فَٱسْعَوْا۟ إِلَىٰ ذِكْرِ ٱللَّهِ وَذَرُوا۟ ٱلْبَيْعَ ذالكم خير لكم ان كنتم تعلمون [الجمعة: ۹]

ژباړه: کله چې د جمعې په ورځ د لمانځه له پاره اذان وسي د الله ﷻ یادوني ته لاړ سئ بیع پرېږدئ، دا ستاسي لپاره خیر دئ که چیري تاسي پوهېږي.

رسول ﷺ ویلي دي: مَن تَوَضا فَاحسَنَ الوُضُوءَ ثُمَ اَتَي الجُمُعَةَ فَاستَمَعَ وَ اَنصَتَ غُفِرَلَهُ مَا بَينَهُ وبينَ الجُمُعَةِ و زِيَادَةِ ثَلاثَةِ ايامٍ ومَن مَسَ الحَــصٰى فَقَد لَغَا.

ترجمه: څوک چي ښه اودس وکړي بیا د جمعې لمانځه ته ولاړ سي خطبې ته غوږ ونیسي. چپ کښېنئ د دوو جمعو تر منځ ګناه وربخښل کېږي درې ورځي نوري ورسره جمع کېږي.

او داغه رنګه رسول الله صلي الله علیه وسلم فرمایي: مَن تَرَكَ ثَلاَثَ جُمَعٍ تَهَاوُنَاً طَبَعَ اللهُ عَلَى قَلبِهِ.

ترجمه: رسول الله ﷺ ویلي دي: څوک چي د بې پروایۍ پر دول درې جمعې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمونځ پرېږدي الله ﷻ به ئې پر زړه مهر ولګوي.

خو که څوک کوچنی ډبري سره واړوي دغه بخښنه ئې له لاسه ووته، ، د جمعې لمونځ دوه رکعته دئ په لوړ اواز، د جمعې لمونځ په مستقل ډول عيني فرض دئ. د ماپښين د لمانځه بدل نه دئ خو که د چا څخه د جمعې لمونځ پاته سي په عوض کي ئې د ماپښين څلور رکعته لمونځ کېږي.

د جمعې د لمانځه د فرض کيدو شرطونه

دلاندي شرطو د موجوديت پر مهال د جمعې لمونځ فرضيږي:

۱. نارينه به وي پر ښځي د جمعې لمونځ نسته.

۲. ازاد به وي، پر مريي د جمعې لمونځ نسته.

۳. د ښار او د ښار د څنډو اوسېدونکی به وي، پر مسافر او کليوال د جمعې لمونځ نسته.

۴. روغ به وي پر ناروغ د جمعې لمونځ نسته.

۵. ډاډمن به وي پر هغه چا د جمعې لمونځ نسته چي د ظالم له ظلم څخه پټ وي.

۶. ليدونکی به وي پر ړانده د جمعې لمونځ نسته.

۷. د تللو وس به لري پر هغه چا د جمعې لمونځ نسته چي پر پښو نه سي تللای.

پر هغو کسانو چي د جمعې لمونځ فرض نه وي که ئې ادا کړي لمونځ ئې سهي دئ د ماپښين لمونځ ئې له ذمې اوړي، بلکي د دوی له پاره د جمعې لمونځ مستحب دئ. ښځه دي د ماپښين لمونځ په کور کي ادا کړي ځکه جماعت ته وتلای نه سي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمعې د لمانځه د سهي کېدو شرطونه

د جمعې لمونځ هغه مهال فرضیږي چې لاندې شرطونه موجود سي:

۱. ښار یا د ښار څنډې به وي، په کلیو کې د جمعې لمونځ نسته. روا ده چې په یوه ښار او د ښار په څنډو کې ډېر ځایونه د جمعې لمونځ اداسي.

۲. د جمعې لمانځه ته به پاچا یا د ده نایب حاضر سوی وي.

۳. د جمعې لمونځ به د ماپښین په وخت کې وي مخکې او وروسته روا نه دئ.

۴. خطبه، د ماپښین په وخت کې به تر لمانځه مخکې خطبه ویل سوې وي، د خطبې اورېدو له پاره به کم تر کمه دوه مره کسان موجود وي چې د جمعې لمانځه له پاره ضروري دي.

۵. عامه اجازه به موجوده وي هر څوک به د ورتلو اجازه لري په هغه سرای کې د جمعې لمونځ روا نه دئ چې دروازه ئې قلف سوې وي.

۶. د جمعې لمونځ به په جماعت سره ادا سوی وي، په انفرادي ډول روا نه دئ کم تر کمه به له امامه چېه درې کسان موجود وي. که مسافر یا ناروغ د جمعې د لمانځه امامت وکړي سهي دئ.

د خطبې سنتونه

لاندې کارونه په خطبه کې سنت دي:

۱. خطبه ویونکی به له مرداری او بې اودسی څخه پاک وي.

۲. د خطبه ویونکي عورت به پټ وي.

۳. تر خطبې مخکې به یو وار خطیب پر منبر کښېني.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴. موذن به د خطيب په مخکي اذان کوي.

۵. خطبه به په ولاړه وايي.

٦. د خطبې په پيل کي به د الله ﷻ حمد وايي.

۷. د الله ﷻ ستاينه به په هغه ډول کوي چي الله ﷻ ئې وړ دئ.

۸. په خطبه کي به دوه شهادته (اشهد ان لااله الا الله - او - اشهد ان محمداً عبده ورسوله) وايي.

۹. په خطبه کي به درود وايي.

۱۰. په خطبه کي به د وعظ خبري کوي کم تر کمه يو ايات دي پکښې ووايي.

۱۱. د دوو خطبو په منځ کي به يو وار سپکه ناسته کوي.

۱۲. د دوهمي خطبې په پيل کي به هم حمد او ثنا وايي پر پيغمبر ﷺ به درود وايي.

۱۳. په دوهمه خطبه کي به د مومنانو له پاره دعا کوي.

۱۴. خطبه به په لوړ آواز وايي تر څو ناست خلک ئې واوري.

۱۵. خطبه دي ډېره نه اوږدوي د طوال المفصل سورت په اندازه دي خطبه اوږده کړي.

هغه څه چي د جمعې په لمانځه پوري اړه لري

تر لومړي آذان وروسته به بيع پرېږدي د جمعې لمانځه ته به ځي، کله چي خطيب د خطبې له پاره راووزي بيا لمونځ او خبري او د سلام جواب ورکول روا نه دي، همدا ډول تريچي کوونکي ته يرحمک الله نه سي ويل کېدلای.

خطيب ته مکروه ده چي خطبه اوږده کړي.

خطيب ته مکروه ده چي د خطبې يو سنت پرېږدي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوم څوک چې د خطبې اورېدو ته حاضر سوی وي، خوراک، څښاک، شاوخوا کتل ورته مکروه دي. خطیب چې منبر ته پورته سي ناستو خلکو ته دي سلام نه وایي.

څوک چې د التحیات پر مهال یا ئې د سهوي د سجدې پر مهال لمانځه ته حاضر سي، د جمعې لمونځ ئې رسولی دئ دوه رکعتونه دي پوره کړي.

معذوره او بندیانو ته مکروه ده چې د جمعې په ورځ په ښار کې د ماپښین لمونځ په جماعت ادا کړي.

د اخترونو احکام

ابو داود په خپل کتاب کې د انس ﷺ حدیث را نقل دئ. انس ﷺ وویل:

عَنْ أَنَسٍ قَالَ قَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِيْنَةَ وَلَهُمْ يَوْمَانِ يَلْعَبُوْنَ فِيْهِمَا فَقَالَ مَا هٰذَانِ الْيَوْمَانِ ؟ قَالُوْا كُنَّا نَلْعَبُ فِيْهِمَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ فَقَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَدْ أَبْدَلَكُمُ اللهُ بِهِمَا خَيْرًا مِّنْهُمَا يَوْمَ الْأَضْحٰى وَيَوْمَ الْفِطْرِ .

رسول عليه السلام مدینې منورې ته راغی د مدینې اوسېدونکو دوې ورځې درلودې په دغه ورځو کې دوی لوبې کولې.

رسول عليه السلام وویل: دا دوې څنګه ورځې دي؟

د مدینې اوسېدونکو ورته وویل: په دغو ورځو کې موږ د جاهلیت په زمانه کې لوبې کولې.

رسول عليه السلام ورته وویل: الله جل جلاله تاسي ته د دې ورځو په بدل کې دوې نوري ګټوري ورځي درکړي دي یوه د کوچني اختر بله د لوی اختر ورځي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دوو اخترو لمونځونه واجب دي، د اختر لمونځ دوه رکعتونه دي، قرائت پکښې په زوره ویل کېږي، هغه مهال ادا کېږي چې لمر یوه نېزه راپورته سي، د اختر په لمانځه کې تکبیرونه سته د زاید تکبیرونو په نوم یادېږي، درې تکبیرونه په لومړي رکعت کې تر سبحانک اللهم وروسته ویل کېږي، درې تکبیرونه په دوهم رکعت کې تر رکوع مخکې ویل کېږي تر لمانځه وروسته خطبه ویل کېږي.

د اختر لمونځ پر چا واجب دئ؟

د اختر لمونځ پر هغه چا واجب دئ چې د جمعې لمونځ باندې فرض وي. نو په دې ډول د اختر لمونځ پر روغ نارینه چې آزاد وي، مقیم وي، په سترګو لیدلای سي، د خطر بېره ورسره نه وي د تللو وس ولري واجب دئ. پر ښځه، ناروغ، مریې، مسافر، ړانده او بېرېدونکې باندې د اختر لمونځ نسته، همدا ډول که څوک د تللو وس ونه لري د اختر لمونځ باندې نسته.

پر کومو کسانو چې د اختر لمونځ نه وي که ئې ادا کړ لمونځ ئې روا دئ.

د اختر د لمانځه د روا کېدو شرطونه

د اختر لمونځ هغه مهال روا کېږي چې لاندې شرطونه پوره وي:

۱. سړی په ښار او د ښار په شاوخوا کې وي.

۲. پاچا یا د پاچا ځایناستی به حاضر وي.

۳. عامه اجازه به وي (یعني عام او خاص به کولای سي چې د اختر په لمانځه کې ګډون وکړي).

۴. لمونځ به په جماعت سره وي . د جماعت له پاره کفایت کوي چې د امام سره یو بل سړی جوړه سي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵. لمونځ په خپل وخت کي وي، د اختر د لمانځه وخت هغه مهال پیلېږي چي لمر یوه نېزه راپورته سي، د زوال تر وخته دوام کوي، د اختر لمونځ بې له خطبې روا دئ خو مکروه دئ. که خطبه تر لمانځه مخکي وويل سي لمونځ روا دئ خو مکروه دئ.

د کوچني اختر د ورځي غوره کارونه

د کوچني اختر په ورځ لاندي کارونه مستحب (غوره) دي:

۱. د ورځي په سباوون (سپېدو) کي دي له خوبه ویښ سي.

۲. د سهار لمونځ دي د کلي په مسجد کي ادا کړي.

۳. مسواک دي ووهي.

۴. غسل دي وکړي.

۵. په خپلو کاليو کي دي تر ټولو ښه کالي واغوندي.

٦. خوشبويي (عطر) دي استعمال کړي.

۷. عیدگاه ته تر تلو مخکي دي خوراک وکړي.

۸. که سرسايه باندي واجبه وي عیدگاه ته تر تلو مخکي دي سرسايه ادا کړي.

۹. د خپل وس سره سم دي نور خیراتونه وکړي.

۱۰. خوښي دي ښکاره کړي، په غوړېدلي مخ دي د خلکو سره ملاقاتونه وکړي.

۱۱. عیدگاه ته دي پلي (پياده) ولاړ سي، په ټيټ ږغ دي الله اکبر وايي. کله چي عیدگاه ته ورسېدی الله اکبر دي پرېږدي.

۱۲. له عیدگاه څخه دي پر دوهمه لاره راسي، د اختر تر لمانځه مخکي په خپل کور او عیدگاه کي نفلي لمونځ کول مکروه دي. کله چي د اختر لمونځ ادا سي په عیدگاه کي نفلي لمونځ مکروه دئ په کور کي مکروه نه دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اختر د لمانځه دادا کولو ډول

:

کله چې ته وغواړې چې د اختر لمونځ ادا کړې، د امام سره ودرېږه د اختر د لمانځه نیت وکړه. د امام د متابعت نیت وکړه. لومړی الله اکبر (تحریمه الله اکبر) ووایه، بیا سبحانک اللهم ووایه، بیا د امام سره یو ځای درې واره الله اکبر ووایه.

د هر وار الله اکبر سره لاسونه تر غوږونو پورې پورته کړه، بیا چپ سه، امام اعوذبالله او بسم الله قرار (پټ) وایي وروسته په لوړ بږغ الحمد لله (فاتحه سورت) او یو بل سورت وایي.

ښه دا ده چې امام په لومړي رکعت کې سورت الاعلی ووایي. بیا د امام سره یو ځای رکوع او سجده وکړه، د اختر د لمانځه رکوع او سجده له نورو څخه فرق نه کوي.

کله چې د امام سره یو ځای دوهم رکعت ته پورته سوې، ته چپ سه، امام په کښته اواز بسم الله وایي بیا په لوړ آواز فاتحه سورت او یو بل سورت وایي، ښه دا ده چې امام په دوهم رکعت کې سورة الغاشیه ووایي، کله چې امام له قرائت څخه فارغه سي امام الله اکبر وایي، ته هم الله اکبر ووایه، لاسونه تر غوږو پورې پورته کړه، امام درې واره الله اکبر وایي ته ئې هم ورسره ووایه، هر وار لاسونه تر غوږو پورې پورته کوه، رکوع او سجده وکړه دا لمونځ لکه نور ورځني لمونځونه پوره کړه. کله چې امام له لمانځه څخه فارغه سي امام دوې خطبې وایي.

په دغه خطبو کې دي خلکو ته د کوچني اختر احکام وښیي، په دوهم رکعت کې که زائد تکبیرونه تر قرائت مخکې وویل سوه، لمونځ روا دئ، خو ښه دا ده چې قرائت تر تکبیرونو مخکې سي. که عذر موجود وي روا ده چې د اختر لمونځ دوهمي ورځې ته وځنډوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که د یو چا څخه د اختر لمونځ قضا سي د امام سره یو ځای ئې ادا نه کړ قضا باندي نسته، ځکه د اختر لمونځ بې له جماعته روا نه دئ.

د لوی اختر دورځي احکام

د لوی اختر د ورځي احکام د کوچني اختر د ورځي غوندي دي. د لوی اختر لمونځ د کوچني اختر غوندي ادا کېږي، خو ښه دا ده چي د لوی اختر په ورځ دي خوراک د اختر تر لمانځه وروسته وکړي او پر لاري دي په لوړ آواز الله اکبر وايي او خطیب دي د لوی اختر په خطبه کي د اختري (قرباني) او د تشریق د تکبیرونو په هکله خلکو ته ښوونه وکړي.

که عذر موجود وي روا ده چي د لوی اختر لمونځ دوهمي او دریمي ورځي ته وځنډوي.

واجبه ده چي د عرفات د ورځي د سهار تر لمانځه وروسته یو ځلي تشریق تکبیرونه ووايي، بیا دي تر هر فرضي لمانځه وروسته دغه تکبیرونه د اختر د څلورمي ورځي د مازیګر تر لمانځه پوري په پرله پسې توګه ووايي، فرق نه کوي که سړي په جماعت لمونځ ادا کړی وي که په یوازي توګه، مسافر وي که مقیم وي، نارینه وي که ښځینه وي کلیوال وي که ښاري وي، د ټولو له پاره دغه تکبیرونه واجب دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لمر او سپوږمۍ د تورېدو لمونځونه

بخاري له ابوبکر الصدیق ﷺ څخه روایت کړی دئ چي: خسفت الشمس علي عهد رسول الله فخرج یجر رداءه حتي انتهي الي المسجد وثاب الناس الیه فصلي بهم رکعتین فانجلت الشمس فقال ان الشمس والقمر آیتان من ایات الله و انهما لا یخسفان لموت احد و لا لحیاته ولکن یخوف الله بهما عباده فاذا کان ذالک فصلوا حتي ینکشف ما بکم.

د رسول علیه السلام په زمانه کي لمر ترنځي ونیاوه (تور سو). رسول علیه السلام راووتي دو بته ئې پسي کشېدله (پټو)، تر څو مسجد ته ننوتی خلک هم باندي راټول سول. رسول علیه السلام د دوی سره دوه رکعته لمونځ وکړ، لمر روښانه سو.

رسول علیه السلام وویل: لمر او سپوږمۍ د الله د قدرت نخښي دي، د چا د مړیني په وجه نه تورېږي، د چا د زېږېدو په وجه نه تورېږي، بلکي الله جل جلاله د دوی په واسطه خپل بندګان بېروي، کله چي دا ډول پېښه وسي تر هغه لمونځ کوئ چي دوی روښانه کېږي.

کله چي لمر ترنځه ونیسي سنت ده چي دوه یا څلور رکعته لمونځ په جماعت ادا سي.

د لمر د تورېدو له امله جماعت موکد سنت دئ. د سپوږمۍ د تورېدو له امله جماعت سنت نه دئ. بلکي هر سړی دي جلا جلا لمونځ وکړي. د لمر د تورېدو لمانځه له پاره اذان، اقامت او خطبه نسته، بلکي یوازي دي دومره ووایي: الصلوة جامعة، لمونځ کېدونکی دئ.

د امام له پاره سنت دي چي قرائت، رکوع او سجده د لمر د تورېدو د لمانځه پر مهال اوږد کړي. که امام وبېرېدی (چي پر خلکو به درروند سي) نو اوږده دعا دي وکړي، ناست خلک دي امین ووایي، تر څو په دې ډول لمر روښانه سي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د استسقاء لمونځ

روي ابو داود في سُنَنِهِ عن عَبدِاللهِ بنِ عَباسٍ ان النبِي صَلي فِي الاِستِسقَاءِ رَكعَتَينِ كَصَلاةِ العِيدِ.

ابو داود له عبدالله بن عباس رضي الله عنه څخه روايت کړی دئ، چي: رسول عليه السلام د استسقاء لمونځ د اختر د لمانځه غوندي دوه رکعته وکړ.

استسقاء دا ده چي بندګان له الله جل جلاله څخه د سختي اړتيا پر مهال اوبه (باران) وغواړي.

ثابته ده چي رسول عليه السلام استسقاء کړې ده، په استسقاء کي ئې دعا وکړه، د امام اعظم رحمة الله عليه پر مسلک د استسقاء لمونځ په جماعت نه ادا کېږي.

ياران (امام ابو يوسف رحمة الله عليه او امام محمد رحمة الله عليه) وايي امام دي خلکو ته دوه رکعته لمونځ په جماعت ادا کړي، قرائت دي په زوره پکښي ووايي، تر لمانځه وروسته دي دوې خطبې ووايي، ښه خبره دا ده چي له ابادو کورو څخه دباندي دي دري ورځي مسلسل د استسقاء لپاره ووځي.

ښه دا ده چي خلک پياده، په زړو کاليو کي چي پيني ولري په ډېري عاجزۍ په کښته سرونو ووزي.

ښه دا ده چي هره ورځ مخکي تر وتلو خيرات وکړي، ښه دا ده چي خلک روژې ونيسي. استغفار دي ډېر وايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه دا ده چې خلک د ځانو سره حیوانان، بوډاگان او کوچنیان وباسي. امام دې د دعا پر مهال مخ د قبلې خوا ته کوي. لاسونه دې پورته کوي. مقتدیان دې په ناسته امین ووايي، مخونه به ئې د قبلې لورې ته وي.

امام به په خپله دعا کې دا الفاظ وايي:

اللهُمَ اسقِنَا، غَيثاً مُغِيثاً نَافِعاً غَيرَضَارِ، عَاجِلاً غيرَ اَجِلِ، اللهُم اسقِ عِبَادَکَ و بَهَائِمَکَ وَانشُر رَحمَتَکَ وآحيِ بَلَدَکَ المَيتَ. اللهُمَ انتَ اللّٰهُ لااِلٰه اِلاَ انتَ الغَنِیُ و نَحنُ الفُقَرَاءُ انزِل عَلَينَا الغَيثَ وَ اجعَل ما انزَلتَ لَنَا قُوةً وَ بَلاَغاً اِلٰی حِينِ.

ژباړه: اې الله! موږ په باران اوبه کړه، په گټور باران چې ضررمن نه وي. سملاسي وي، وخت پکښې نه وي.

اې الله خپل بندگان او حیوانان اوبه کړه، خپل رحمت وغوړوه، خپل مړ ښار ژوندی کړه.

اې الله! ته الله يې له تا پرته بل معبود نشته، ته غني يې موږ اړمن يو. پر موږ باران واوروه، په اوریدلي باران موږ ته قوت راکړه، موږ تر وخت پورې ورسوه. آمین.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جنازې کتاب

څوک چې مري باید څه ورسره وسي؟

رسول ﷺ ويلي دي: قَالَ رَسُولُ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَنْ كَانَ آخِرُ كَلَامِهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللّٰهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ . رواه ابو داؤد

د چا چې وروستۍ خبره لا اله الا الله وي جنت ته به ولاړ سي.

پر کوم چا چې د مرګ نخښې ښکاره سي، سنت کار دئ چې پر راسته اړخ ئې پرې باسي، مخ ئې د قبلې لوري ته کړي، دا هم روا ده چې پر شا ئې پرې باسي، پښې ئې د قبلې لوري ته وغوړوي، سر دې لږ پورته کړي، تر څو مخ ئې د قبلې خوا ته سي.

پر کوم چا چې د مرګ نخښې ښکاره سي، ښه دا ده چې دوې د شهادت کلمې ورته وښودل سي، د ده په مخ کي وويل سي، د ښووني ډول ئې دا دئ چې: کلمې په داسي ډول ورته وويل سي چې مړ کېدونکی کس ئې واوري. د ويلو امر دي نه ورته کوي، ځکه داسي نه چې مړ کېدونکی کس ووايي: نه ئې وايم چې بيا بدګوماني منځته راسي. کوم څوک چې د ژوند په اخيرو شيبو کي وي بايد هغه کسان ورته راحاضر کړل سي کوم چې پر ده ګران وو او مينه ئې ورسره درلوده.

ښه دا ده چې د ده په وړاندي يسين سورت وويل سي، په حديث کي راغلي دي چې د هر ناروغ په مخ کي چې يسين سورت ولوستل سي، هر ومرو به او به سوی مړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

سي (تږی به نه وي). او به سوی به په قبر کي داخل سي. د قیامت په ورځ به او به سوی راپورته سي.

تر غسل مخکي به په مړي څه کوي؟

کله چي سړی مړ سي ښه دا ده چي زامي ئې وتړل سي.

د تړلو ډول ئې دا دئ چي په یوه رښکۍ دي زامي د سر خوا ته وتړل سي، سترګي دي پټي کړل سي.

څوک چي د ده سترګي پټوي دا الفاظ دي ووايي:

بِسمِ اللهِ و عَلٰى مِلَةِ رَسُولِ اللهِ، اللهُم يَسِر عَلَيهِ اَمرَهُ، و سَهِل عَلَيهِ مابَعده واَسعِده بِلقَاءِكَ واجعَل مَاخَرجَ اَلَيهِ خَيراً مِما خَرَجَ مِنه.

ژباړه: د الله په نوم، د رسول ﷺ پر دین، اې الله! د ده کار اسانه کړه، ده ته وروستۍ پېښې اسانه کړه. ده ته ستا د لیدو نېکمرغي ورپه برخه کړه. ده ته تر هغه ځای چي دی ځني راغلی دئ هغه ځای ګټور کړه چي دی ورته راغلی دئ.

پر نس دې دروند شی کښېښوول سي تر څو ونه پړسېږي.

لاسونه دې د اړخو سره اوږده کښېښوول سي، پر سینه دې لاسونه نه وراېږدي.

تر غسل ورکولو مخکي د ده په وړاندي د قرآن لوستل مکروه دي، دا هغه مهال که لوستونکی مړي ته نژدې ناست وي، که لیري وي بیا پروا نه لري.

ښه دا ده چي خلک د ده په مړیني خبر کړل سي.

ښه دا ده چي د ښخولو، کفن او غسل ورکولو کار ئې ژر وکړل سي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مړي ته د غسل ورکولو حکم

مړي ته غسل ورکول پر ژوندیو خلکو کفایي فرض دئ.
کله چي ځیني کسان غسل ورکړي د پاته خلکو ذمه فارغه ده. که هیچا غسل ور نه کړ، ټوله ګناه کاره دي د لاندي شرطو پر مهال غسل ورکول فرض دئ:

۱. مړی به مسلمان وي، کافر ته غسل ورکول فرض نه دئ.

۲. دا چي د مړي سر او د بدن نیمی یا له نیمي زیاته حصه به له منځه نه وي تللې.

۳. مړی به داسي وژل سوی کس نه وي چي د کلمې د لوړوالي له پاره وژل سوی وي. ځکه دغه ډول شهید ته غسل نه ورکول کېږي. بلکي د خپلو وینو او کالیو سره یو ځای دفن کېږي.

۴. مړی به داسي یوه ټوټه زېږول سوې غوښه نه وي چي بدني جوړښت ئې پوره نه وي. که ماشوم ژوندی وزېږېدی اوازئې واورېدل سو، یا ئې حرکت ولیدل سو غسل ورکول ئې واجب دي. د حمل موده که ئې پوره وي که نه وي فرق نه کوي. که ماشوم مړ وزېږېدی بدني جوړښت ئې پوره وي غسل ورکول کېږي.

د غسل ورکولو ډول

مړی پر هغه تخته اېښوول کېږي، چي درې واره خوشبویي پر کارول سوې وي.
عورت ئې له نو (نامه) څخه تر زنګانه پوري پټېږي، بیا ئې کالي ایستل کېږي. بیا د لمانځه غوندي اودس ورکول کېږي. دو مره چي خوله او پزه ئې نه پرېول کېږي، بلکي خوله او پزه ئې په لانده ټوکر مسح کېږي. وروسته هغه اوبه پر اچول کېږي چي طبعي بوټي او ګلان پکښې اچول سوي وي.
که طبعي بوټي او ګلان نه وي په خالصو اوبو غسل ورکول کېږي. د مړي سر

(c) ketabton.com: The Digital Library

او ږیره دې په خطمي او صابون پرېولې، بیا دې مړی پر چپه اړخ پرېباسي او به دې باندې واچوي، دومره اوبه چې لاندې برخې ته ئې ورسېږي، بیا دې په راسته اړخ پرېباسي دومره اوبه دې باندې واچوي چې لاندې برخې ته ئې ورسېږي.

بیا دې راپورته کړي پر نس دې کرار لاس تېر کړي که څه شي ووتی هغه دې پرېولي غسل دې له سره نه راګرځوي، بیا دې په یوه ټوټه ټوکر کې وپېچي، پر ږیره او سر دې خوشبویي استعمال کړي. د سجدې پر غړو دې کافور وکاروي. د مړي نوکان او ورېښتان دې نه پرې کوي، د مړي ورېښتان او ږیره دې نه ږمونځوي، که سړی پیدا نه سو ښځه خپل مېړه ته غسل ورکولای سي، که ښځه پیدا نه سوه سړی خپلې مېرمنې ته غسل نه سي ورکولای، بلکې په ټوکر کې دې وپېچي. سړي ته روا ده چې کوچني هلک او نجلۍ ته غسل ورکړي، ښځې ته روا ده چې کوچني هلک او نجلۍ ته غسل ورکړي.

مړي ته د کفن ورکولو احکام

پر مسلمانانو کفایي فرض د چې مړي ته کفن ورکړي که ځینو کسانو کفن ورکړ د ټولو ذمه فارغه ده. که هیچا ور نه کړ ټوله ګناهکار دي. د کفن کمه اندازه چې مړي ته د هغه په ورکولو سره د مسلمانانو له ذمې څخه کفایي فرض اوړي، هغه ده چې د مړي ټول بدن پټ کړي. د مړي کفن د ده له خپل هغه سوچه مال څخه ورکول کېږي چې د بل چا حق اړه پوري ونه لري.

که مړي مال نه درلودی کفن ئې پر هغه چا لازم دئ چې د ده نفقه باندې لازمه وي. که مړي داسي څوک نه درلودی چې د ده نفقه باندې لازمه وي بیا له بیت المال څخه کفن ورکول کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که مسلمانانو بیت المال نه درلودی، یا بیت المال موجود وو خو هغه ته رسېدنه ممکنه نه وه بیا پر هغه مسلمانانو کفن ورکول لازم دي چي وس ئې ولري.

د کِفن ډولونه

د کفن له پاره درې ډولونه دي:

۱. سنت کفن

۲. کفايي کفن

۳. اړين کفن

سنت کفن د نارينه وو له پاره يو قميص، بل لنګ، بله دوپټه ده. د نارينه له پاره کفايي کفن يو لنګ بله دوپټه ده، تر دې کموالی مکروه دئ.

د نارينه له پاره اړين کفن هغه ټوټه ټوکر دئ چي په سملاسي توګه موجود وي فرق نه کوي که يوازي شرم ځای (عورت) پټ کړي. ښه دا ده چي کفن له سپين پنبې ټوکر څخه وي لنګ به د سر له کلګي څخه تر پښو (قدمو) پوري وي، دوپټه به تر لنګ يو شرعي ګز اوږد وي، قميص به له غاړې څخه تر قدمو پوري وي، قميص به لستوڼي نه لري.

نارينه ته د کفن ورکولو ډول

نارينه ته د کفن ورکولو ډول دا دئ چي لومړی لفافه هواره کړل سي، وروسته لنګ باندي وغوړول سي، وروسته قميص باندي کښېښوول سي بيا مړی باندي پرېباسي قميص باندي واغوستل سي بيا د لنګ چپه خوا باندي راواړوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیادي لنګ د راسته خوا باندي راواړوي، وروسته دوپټه له چپې خوا باندي واچول سي وروسته د راستې خوا څخه باندي واچول سي، د کفن سر او پای وتړل سي تر څو له مړي څخه جلا نه سي.

د ښځي له پاره سنت کفن لنګ، دوپټه، پوړنی، یو ټوټه ټوکر دئ. د ښځي له پاره کفایي کفن یو لنګ، یوه دوپټه، بل پوړنی دئ. اړین کفن د ښځي له پاره دا دئ چي: موجود ټوکر ورکړل سي، ښه دا ده چي ټوکر له سینې څخه تر ورنو پوري اوږد وي. روا ده چي دغه ټوکر له سینې څخه تر نامه پوري وي.

ښځي ته د کفن ورکولو ډول

ښځي ته د کفن ورکولو ډول دا دئ چي لومړی دوپټه بیا لنګ وروسته قمیص وغوړول سي قمیص په واغوستل سي، ورېښتان دوې کوڅې سي پر قمیص سربېره پر سینه کښېښوول سي، وروسته پوړنی پر سر کښېښوول سي، پوړنی دې پر سر نه ورپېچي، نه دې غوټه کوي.

بیا لنګ له چپې خوا باندي راواړوي، وروسته دې له راسته خوا څخه باندي راواړوي. بیا دې سینه د ټوکر په ټاکلي ټوټې وتړي بیا دي دوپټه باندي راواړوي.

د جنازې د لمانځه احکام

مړي ته لمونځ ورکول پر مسلمانانو کفایي فرض دئ. که ځینو کسانو د جنازې لمونځ ورکړ د پاتو ذمه فارغه ده، که ټولو ورنه کړ ټول له ګناهکاره دي.

پر هغه چا د جنازې لمونځ واجب دئ چي فرضي لمونځ باندي فرض وي، خو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

مړي په مړيني به خبر وي، که خبر نه وي باندي واجب نه دئ. د جنازې په لمانځه کي دوه رکنونه (داخلي فرضونه) سته:

لومړی: څلور واره الله اکبر ويل. هر الله اکبر د يوه رکعت حکم لري.

دوهم: ولاړه، بې له عذره د جنازې لمونځ په ناسته روا نه دئ.

د جنازې د لمانځه شرطونه

د جنازې لمونځ هغه مهال روا دئ چي لاندي شرطونه موجود وي:

۱. مړی به مسلمان وي، کافر ته د جنازې لمونځ نه ورکول کېږي.

۲. مړی به پاک وي حکمي او حقيقي مرداري به باندي نه وي، تر غسل ورکولو مخکي لمونځ نه ورکول کېږي.

۳. مړی به حاضر وي، غايب ته د جنازې لمونځ نه ورکول کېږي.

۴. مړی به د لمونځ کوونکو د مخ خوا ته وي که شا ته پروت وي لمونځ سهي نه دئ.

۵. مړی به پر مځکه پروت وي، که مړی پر هغه کټ پروت وي چي کټ پر مځکه ولاړ وي هم لمونځ روا دئ. خو هغه مهال روا نه دئ چي پر حيوان بار وي، يا د خلکو پر اوږو پروت وي. که د يو عذر له امله پر حيوان يا د خلکو پر اوږو پروت وي بيا روا دئ.

د جنازې د لمانځه سنتونه

د جنازې په لمانځه کي لاندي کارونه سنت دي:

۱. امام به د مړي د سينې پر برابري درېږي. مړی که نر وي که ښځه وي فرق نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. تر لومړي الله اکبر وروسته سبحانک اللهم ویل کېږي.

۳. تر دوهم الله اکبر وروسته درود ویل کېږي.

٤. تر دریم الله اکبر وروسته مړي ته دعا کېږي.

که مړی لوی نارینه یا ښځینه وي داسي دعا ئې کوي:

اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا، وَشَاهِدِنَا، وَغَائِبِنَا وَصَغِيْرِنَا وَكَبِيْرِنَا، وَذَكَرِنَا وَأُنْثَانَا. اَللّٰهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهِ عَلَى الْإِسْلَامِ، وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَى الْإِيْمَانِ.

ژباړه: اې الله، زموږ مړي او ژوندي وبخښه، زموږ حاضر او غایب وبخښه، زموږ لوی او کوچنیان وبخښه.

زموږ نر او ښځه وبخښه، اې الله په موږ کي چي څوک ژوندي پر اسلام ئې وژوندي کړه، په موږ کي چي څوک مري پر ایمان ئې مړ کړه.

که مړی کوچنی وي بیا داسي دعا ویل کېږي:

اللهم اجعله لنا فرطاً واجعله لنا اجراً و ذخراً واجعله لنا شافعاً مشفعاً.

اې الله! دی زموږ له پاره مخکښنه وګرځوه، دی زموږ له پاره اجر او ذخیره وګرځوه، دی زموږ شفاعت کوونکی وګرځوه، او شفاعت ئې ومنه.

که نجلۍ مړه وي دا دعا کېږي:

اللهمَ اجعَله لَنَاَ فَرَطاً واجعَلها لَنَا اجراً و ذُخراً وَاجعَلها لنا شافِعةً و مُشَفَعةً.

تر څلرم الله اکبر وروسته دي سلام وګرځوي د اول تکبیر ماسوا په نورو تکبیرونو کي دي لاسونه نه پورته کوي، لمونځ دي پای ته ورسوي، ښه دا ده چي لمونځ کوونکي دري صفونه، یا پنځه یا اووه او داسي نور طاق صفونه جوړ کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه څه چي د جنازې په لمانځه پوري اړه لري

که د مړي خپلوان (ولي) د جنازې لمونځ ورکړي بيرته نه راګرځول کېږي. که مړی بې له لمانځه دفن سو (ښخ کړل سو) د جنازې لمونځ قبر ته ورکول کېږي، دا هغه مهال که مړی پړسېدلی نه وي که په يو وار ډېري جنازې حاضري سوې، ښه دا ده چي هر يوه ته جلا لمونځ ورکول سي.

دا هم روا ده چي ټولو ته په يو وار لمونځ ورکول سي، که امام ټولو جنازو ته په يو وار لمونځ ورکاوه، مړي دي د مخ په خوا کي په اوږد صف کي کښېږدي لومړی دي د نارينه وو بيا دي د کوچنيانو وروسته دي د ښځو جنازې کښېښوول سي.

کوم کوچنی چي د زېږون پر مهال ژوندی وي (وروسته مړ سي) نوم پر ايښوول کېږي، لمونځ ورکول کېږي. که د زېږون پر مهال ژوندی نه وي، نوم نه پر ايښوول کېږي، لمونځ نه ورکول کېږي.

بلکي غسل ورکول کېږي په يوه ټوټه ټوکر کي پېچل کېږي فن کېږي، بې له عذره مړي ته په هغه مسجد کي لمونځ ورکول مکروه دي چي جماعت پکښې کيږي. که د عذر له امله وي پروا نه لري.

که سړي امام د دوو تکبيرونو تر منځ ورساوه، انتظار دي وکړي، کله چي امام بل تکبير ووايه راغلی کس دي لمونځ ورسره پيل کړي، په پای کي دي تېر سوي تکبيرونه او نور راوګرځوي، خو دغه تېر سوي شيان به د جنازې تر پورته کېدو مخکي راګرځوي، که سړي امام تر لومړي الله اکبر وروسته ورساوه، په لمانځه دي پيل وکړي، دوهم تکبير ته دي انتظار نه کوي، که سړی د جنازې لمانځه ته هغه مهال حاضر سو چي څلور تکبيرونه تېر سوي وه، سلام پاته وو، د جنازې لمونځ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځني تېر دئ برخه دي پکښې نه اخلي.

څوک چې ځان ووژني غسل ورکول کېږي لمونځ ورکول کېږي، هغه چا ته لمونځ نه ورکول کېږي چې په قومي شخړو کې وژل سوی وي، يا ئې خپل مور او پلار په ظلم وژلي وي، يا ئې لار نيولې وي د لار نيولو پر مهال ووژل سي.

د جنازې د لمانځه ډول

د جنازې د لمانځه ډول دا دئ چې امام دي د مړي د سينې پر برابري ودرېږي، مقتديان دي تر شا صف جوړ کړي هر يو دي د جنازې د فرضي لمانځه نيت وکړي او دا چې دا لمونځ د الله له پاره دئ مقتدی دي د دې نيت تر څنګ د امام د متابعت نيت هم وکړي.

بيا دي لاسونه پورته کړي لومړی الله اکبر دي ووايي، وروسته دي سبحانک اللهم ووايي. بيا دي دوهم الله اکبر ووايي، لاسونه دي نه پورته کوي، درود دي ووايي، بيا دي دريم الله اکبر ووايي، لاسونه دي نه پورته کوي، مړي او مسلمانانو ته دي دعا وکړي، بيا دي څلورم الله اکبر ووايي لاسونه دي نه پورته کوي سلام دي وګرځوي، يو وار دي راسته بيا چپه خوا ته سلام وګرځوي، امام دي الله اکبرونه په لوړ آواز وايي، نور شيان (سبحانک اللهم، درود، مړي ته دعا) دي کرار وايي، مقتديان دي ټول الفاظ کرار وايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جنازې د وړلو احکام

پر مسلمانانو کفايي فرض ده چې مړی تر قبر پورې ورسوي، د مړي وړل عبادت دي. هر مسلمان بايد تلوار وکړي چې د مړي په وړلو کې ونډه واخلي، رسول ﷺ د سعد بن معاذ رضي الله عنه د جنازې په وړلو کې برخه واخيسته. سنت دا دئ چې جنازه څلور کسه يوسي. د جنازې دهر وړونکي له پاره سنت دي چې څلوېښت گامه جنازه يوسي.

ښه دا ده چې جنازه دومره چابکه يووړل سي چې مړی له ځايه بې ځايه نه سي.
ښه دا ده چې د جنازې تر شا سړي روان وي، مکروه ده چې د جنازې تر ايښوولو مخکې سړي کښېني.

د مړي د ښخولو احکام

سنت دي چې کم تر کم قبر د نيم قامت (کت) په اندازه ژور وکيندل سي، که تر نيم قامت زيات ژور وي ډېر ښه دئ، ښه دا ده چې قبر ته لحد ورکول سي يوازې هغه مهال په منځ کې لحد غوندي کيندنه کېږي چې مځکه سسته وي، مړی د قبلې له لوري قبر ته کښته کېږي.

څوک چې مړی قبر ته کښته کوي دا دعا دې وايي: بِسمِ اللهِ و عَلٰی مِلةِ رَسُولِ الله.

ژباړه: د الله په نوم او د محمد ﷺ پر دين.

په قبر کې دې مړی پر راسته اړخ کړي تر څو مخ ئې د قبلې خوا ته سي، کله چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مړی په قبر کې کښېښوول سو د کفن غوټې دې خلاصې کړل سي.

که مړی ښځه وي، قبر ته د کښته کولو پر مهال دې پر قبر پرده وغوړول سي، که نر وي پرده نه غواړي، مکروه ده چې لحد ته پخې خښتې، او لرګي کښېښوول سي، بلکې اومې خښتې او نلان دې ورته کښېښوول سي. که اومې خښتې او نلان نه وه بیا پخې خښتې او لرګي مکروه نه دي.

ښه دا ده چې حاضر خلک هر یو درې موټه خاوره قبر ته واچوي د لومړي موټ سره دې دا توري ووايي: مِنها خَلَقناکُم، له دې خاورو څخه مي تاسي پیدا کړي یاست.

د دوهم موټ سره دې دا توري ووايي: وَ فِيهَا نُعِيدُكُم. دې خاورو ته مو ورګرځوو.

د دریم موټ سره دې دا وايي: و مِنهَا نُخرِجُکُم تَارَةً اُخرٰی، له دې خاوري څخه مو بل وار راباسو.

وروسته دې خاوري باندې ور واچوي تر څو قبر ډک سي. قبر دې د اوښ د بوک غوندې جوړ کړي څلور کونجه دې نه جوړوي.

د زینت او فخر له پاره دې پر قبر ودانۍ نه جوړوي. د قبر د ټینګښت له پاره هم ودانۍ نه جوړول کېږي. مکروه ده چې مړی په خونه کې دفن کړل سي، ځکه په خونه کې دفن کېدل یوازې د پیغمبرانو خاصیت دئ.

روا ده که ضرورت وي ډېر مړي په یوه قبر کې ښخ کړل سي، که ډېر مړي په یوه قبر کې دفن کېدل، ښه دا ده چې د دوو مړو تر منځ په خاورو فاصله راوستل سي.

که په کښتۍ کې څوک مړ سي غسل او لمونځ ورکول کېږي په کفن کې پېچل کېږي بیا اوبو ته اچول کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هغه مهال که وچه ليري وي او د مړي د خرابېدو ببره وي.

ښه دا ده چي مړی په هغه ځای کي ښخ کړل سي چي پکښي مړ سوی دئ.

مکروه ده چي مړی تر يوه او دوه ميله ليري يووړل سي، که مړی په قبر کي قبلې ته مخامخ نه وو ايښوول سوی او س قبلې ته د مخامخ کولو له پاره قبر نه شنل کېږي.

که مړی پر چپه اړخ پرې ايستل سوی وي همداسي ده. که د بيت المال مال ورسره دفن سوی وي بيا شنل کېږي.

د قبرو د زيارت کولو احکام

نارينه وو ته مستحب دي چي د قبرو زيارت ته ولاړ سي. په اوسنی زمانه کي د ښځو له پاره قبرو ته د زيارت له پاره تلل مکروه دي. د قبر د زيارت کولو پر مهال ښه دا ده چي يٰسن سورت ولوستل سي. په پښو سره پر قبرونو ختل مکروه کار دئ او پر قبرو باندي خوب کول مکروه عمل دئ دا هم مکروه ده چي له هديرې څخه درختي او وابښه وشکول سي.

د شهيد احکام

الله ﷻ ويلي دي: وَلَا تَحْسَبَنَّ ٱلَّذِينَ قُتِلُوا۟ فِى سَبِيلِ ٱللَّهِ أَمْوَٰتًۢا ۚ بَلْ أَحْيَآءٌ عِندَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ ﴿١٦٩﴾ فَرِحِينَ بِمَآ ءَاتَىٰهُمُ ٱللَّهُ مِن فَضْلِهِۦ وَيَسْتَبْشِرُونَ بِٱلَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا۟ بِهِم مِّنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿١٧٠﴾ ﴿١٦٩﴾ ... [آل عمران: ۱۶۹-۱۷۰]

تاسي پر هغو کسانو د مړو ګومان مه کوئ چي د الله په لاره کي وژل سوي دي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوی ژوندي دي د الله په وړاندي خواړه خوري، دوی په هغه څه سره خوښ دي چي الله دوی ته ورکړي او دوی زيري کوي پر هغه کسانو چي له دوی سره تر اوسه لا يو ځای سوی نه وي چي پر دوی بېره او غم نسته.

رسول ﷺ ويلي دي: مَا مِنْ أَحَدٍ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ يُحِبُّ أَنْ يَرْجِعَ إِلَى الدُّنْيَا وَأَنَّ لَهُ مَا عَلَى الأَرْضِ مِنْ شَيْءٍ غَيْرُ الشَّهِيدِ فَإِنَّهُ يَتَمَنَّى أَنْ يَرْجِعَ فَيُقْتَلَ عَشْرَ مَرَّاتٍ لِمَا يَرَى مِنَ الْكَرَامَةِ ».

ترجمه: هيڅوک نسته چي جنت ته ولاړ سي، خوښه ئې وي چي دنيا ته وګرځي يوازي شهيد هيله کوي چي دوهم وار دنيا ته ولاړ سي لس واره ووژل سي ځکه دی د شهادت درناوی ويني.

شهيد هغه مسلمان دئ چي په ظلم ووژل سي، فرق نه کوي که دا وژنه په جنګ کي وي، که د ياغيانو له خوا وي که د قطاع الطريق (لارنيوونکو غلو) له خوا وي.

شهيد درې ډوله دئ:

۱. د دنيا او آخرت دواړو شهيد.

۲. يوازي د آخرت شهيد.

۳. يوازي د دنيا شهيد.

د دنيا او آخرت شهيد چي کامل شهيد ګڼل کېږي هغه شهيد دئ چي مسلمان وي، عاقل وي، بالغ وي، له جنابت څخه پاک وي، تر ټپي کېدو وروسته مړ سوی وي، تر ټپي کېدو وروسته ئې خوراک، څښاک او خوب کړی نه وي، تداوي ئې نه وي کړې، په داسي حال کي چي دی د هوښ په حالت کي وي د يوه لمانځه پوره وخت باندي تېر سوی نه وي.

کامل شهید ته غسل نه ورکول کېږي، په خپلو جامو کي پېچل کېږي، لمونځ ورکول کېږي د خپلو کاليو او وينو سره دفن کېږي. د ضرورت پر مهال ئې کالي زياتېږي او کمېږي[٤٠].

مکروه ده چي ټولي جامې ئې ځني وکښل سي.

د آخرت شهيد هغه څوک دئ چي له اسلامه ماسوا په مخکنيو شرطو کي يو شرط پکښې کم وي[٤١].

په دنيا کي د شهيد معامله نه ورسره کېږي، خو په آخرت کي د شهيد غوندي اجر تر لاسه کولای سي. دوی ته غسل ورکول کېږي، کفن ورکول کېږي، لمونځ ورکول کېږي. د دنيا شهيد هغه منافق دئ چي د مسلمانانو په صف کي ووژل سي، ده ته غسل نه ورکول کېږي، په خپلو کاليو کي پېچل کېږي د کامل شهيد غوندي لمونځ ورکول کېږي، ظاهر ته اعتبار ورکول کېږي.

---

[٤٠] په کامل شهيد کي هغه کس داخل دئ چي د خپل ځان، مال او عزت په دفاع کي ووژل سي خو شرط دا دئ چي په تېره شی وژل سوی وي.

[٤١] په دې ډول شهيد کي هغه څوک داخل دئ چي په اوبو کي ډوب سي، يا په اور وسوځل سي يا د علم په تلاښ وتلي وي مړ سي، او يا په وبا مړ سي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د روژې کتاب

الله ﷻ ویلي دي: يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ كُتِبَ عَلَيْكُمُ ٱلصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٨٣﴾ [البقره: ۱۸۳]

اې مومنانو! پر تاسي د پخوانيو غوندي روژه فرض سوې ده، تاسي تقوا وکړئ.

الله ﷻ ویلي دي: شَهْرُ رَمَضَانَ ٱلَّذِىٓ أُنزِلَ فِيهِ ٱلْقُرْءَانُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَٰتٍ مِّنَ ٱلْهُدَىٰ وَٱلْفُرْقَانِ ۚ فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ ٱلشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ

د روژې میاشت هغه ده چي قرآن پکښې نازل سوی دئ، دا قران د خلکو لپاره هدايت او د هدايت نښانې او د حق او باطل په منځ کي جلا کوونکي دئ، کله چي له تاسي څخه څوک د روژې میاشتي ته ورسېږي روژه دي پکښې ونيسي.

رسول ﷺ ویلي دي: بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ وَإِقَامِ الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ وَالْحَجِّ وَصَوْمِ. رَمَضَانَ متفق عليه

اسلام پر پنځو شیانو بنا دئ:

[یو دا چي] دا شاهدي ادا کول چي د عبادت وړ یوازي الله دئ محمد د الله

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسول دئ. .

لمونځ کول، زکات ورکول، حج کول او د روژې په میاشت کي روژه نیول.

ټول امت اتفاق لري چي د روژې په میاشت کي پر مکلف کس روژه نیول فرض عین ده، په دې هکله هیڅوک مخالفت نه لري. روژې تخ په عرب صوم وایي صوم په لغت کي ځان ساتلو ته وایي

په شریعت کي روژه دا ده چي له خوراک، څښاک او جماع څخه د سپېدو له راختلو څخه تر لمر لوېدو پوري ځان ساتل ده وسي. او د روژې نیت به ئې کړي وي.

روژه پر چا فرض ده؟

د روژې ادا او قضا پر هغه چا فرض ده چي لاندي شرطونه پکښې جمع وي:

۱. لوی وي، پر کوچني روژه فرض نه ده.

۲. مسلمان وي، پر کافر روژه فرض نه ده.

۳. عاقل وي، پر لېوني فرض نه ده.

۴. په اسلامي هیواد کي وي، یا په کفري هیواد کي وي خو د روژې په فرضیت خبر وي.

د روژې ادا پر چا فرض ده؟

۱. د روژې اداء پر مقیم فرض ده پر مسافر ادا نسته.

۲. پر روغ فرض ده، پر ناروغ فرض نه ده.

۳. له حیض او نفاس څخه به ښځه پاکه وي، پر حیض او نفاس لرونکي ښځي ادا نسته، بلکي روژه ورته روا نه ده.

د لاندي شرطو پر مهال ادا سهي کيږي

روژه هغه وخت سهي کيږي چي لاندي شرطونه موجود سي:

۱. هغه وخت چي د روژې نيولو نيت ئې کړي وي، کله چي د نيت د سهي کېدو وخت داخل سي[۴۲].

۲. ښځه به په حيض او نفاس کي نه وي.

۳. روژه نيوونکی به اوس سمدستي په خوراک، څښاک او جماع بوخت نه وي.

۴. د روژې د سهي کېدو له پاره شرط نه دئ چي له جنابت څخه به پاک وي.

د روژې ډولونه

روژه شپږ ډوله ده:

۱. فرض

۲. واجب

۳. سنت

۴. مستحب

۵. مکروه

۶. حرامه

[۴۲] د روژې د مياشتي روژه او نفلي روژې نيت تر لمر لوېدو وروسته يا د ورځي تر نيمی لږ مخکي پوري، د هغه قضائي روژې نيت چي د روژې د مياشتي قضائي وي، په ټوله شپه کي سهي دئ، د سپېدو تر راپورته کېدو وروسته نيت سهي نه دئ. د کفارې او نفلي روژې يوائحي د شپې نيت سهي کېداي سي، د ورځي ئې نيت روا نه دئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

د روژې د میاشتي روژه فرض ده.

واجب روژه درې ډوله ده: د نفلي روژې قضا راوړل، نذري روژه، او د کفارې روژه.

د کفارې روژه په لاندې صورتو کې لازمېږي:

بې له عذره د روژې په میاشت کې د ورځې پر مهال روژه په قصدي توګه ماتول. په قصدي توګه د روژې په میاشت کې د ورځې له خوا جماع کول.

د خپلې ښځې سره ظهار کول،

قسم باندې او ښتل،

د احرام پر مهال ځیني حرامې کړنې تر سره کول.

په خطا سره قتل کول.

سنت روژه د عاشورا روژه ده، خو نهمه، یا یوولسمه روژه به ورسره جوړه کوي.

لاندې روژې مستحب دي:

۱. په هره میاشت کې درې ورځې روژه نیول، ورځې ټاکلې نه دي.

۲. د میاشتې د دیارلسمې، څوارلسمې او پنځلسمې ورځې روژه نیول.

۳. په هره هفته کې د دوشنبې او پنجشنبې روژه نیول.

۴. د کوچني اختر په میاشت کې شپږ روژې نیول.

۵. د هغه چا له پاره چې حج ته تللی نه وي، د عرفات د ورځې روژه نیول.

۶. د داود عليه السلام غوندې روژه نیول، هغه داسې چې یوه ورځ روژه ونیسي بله ورځ ئې ونه نیسي. دا ډول روژه د الله جل جلاله ډېره خوښه ده.

لاندې ډول روژه مکروه ده:

۱. یوازې د عاشورا په ورځ روژه نیول.

۲. یوازې د شنبې په ورځ روژه نیول.

۳. دوې ورځې پر له پسې روژه نیول چې ماښام روژه ماته نه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندي روژې حرامي دي:

۱. د کوچني اختر په ورځ روژه نیول.

۲. د لوی اختر په ورځ روژه نیول.

۳. د تشریق په ورځو کي چي د لوی اختر د میاشتي یوولسمه، دوولسمه او دیارلسمه ده روژه نیول.

د روژې د نیت وخت

بې له نیته روژه سهي نه ده.

د نیت ځای زړه دئ.

د روژې نیت له شپې څخه بیا د ورځي تر نیمي لږ مخکي سهي کېږي. دا هغه مهال چي د روژې د میاشتي روژه ادا کوي، یا معین نذر پر ځای کوي یا نفلي روژه نیسي.

د روژې د میاشتي روژه په مطلق نیت[٤٣] او د نفل په نیت دواړو سهي کېږي. معین نذر په مطلق نیت او د نفل په نیت دواړو سهي کېږي. د روژې د میاشتي د قضا راوړلو له پاره د نیت تعین او د شپې له خوا نیت کول ضروري دي.

همداسي د نفلي روژې د قضا راوړلو، د کفارې روژې او مطلق نذر له پاره د نیت تعین او د شپې له خوا نیت ضروري دئ.

---

[٤٣] مطلق نیت دا دئ چي د روژې نیت وکړي، واجب، فرض او نفل تعین نه کړي چي دا هم تعین نه کړي چي دا روژه د روژې د میاشتي روژه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د میاشتي لیدل څنګه ثابتیږي؟

رسول ﷺ ویلي دي: صُومُوا لِرُؤْيَتِهِ وَأَفْطِرُوا لِرُؤْيَتِهِ فَإِنْ غم عَلَيْكُمْ فَأَكْمِلُوا عِدَّةَ شَعْبَانَ ثَلَاثِينَ يَوما. رواه البخاري.

د میاشتي په لیدو روژه نیسئ، د میاشتي په لیدو روژه ماتوئ، اختر جوړوئ. که میاشت په (ګردونو کي) پټه سوه، د شعبان د میاشتي دېرش ورځي پوره کړئ.

د روژې میاشت په لاندي دوو شیانو کي په یوه ثابتیږي:

لومړی: د میاشتي په لیدلو سره.

دوهم: د برات په پوره کېدلو سره (دا هغه مهال که میاشت ونه لیدل سي) که یوه سړي او یوې ښځي د میاشتي د لیدلو خبر ورکړ منل کېږي، دا هغه مهال که د روژې له پاره وو.

خو د اختر له پاره د دوو نارینه وو یا د یوه نارینه د دوو ښځینه وو شاهدي اړینه ده. دا هغه مهال که په اسمان کي ګرد او غبار وو. که ګرد او غبار نه وي بیا د روژې او اختر دواړو له پاره د داسي ډلي شاهدي په کار ده چي د درواغو احتمال پکښې له منځه تللی وي. د نورو میاشتو په هکله د دوو عادلو نارینه وو، یا د یوه نارینه او دوو ښځو شاهدي کفایت کوي، خو پر دوی به د قذف حد عملي سوی نه وي.

کله چي د میاشتي لیدل په یوه ځای کي ثابت سي، د نورو ځایو پر اوسېدونکو هم روژه فرضېږي، دا هغه مهال چي د دوی په ګاونډ کي وي او مطلع (د میاشتي ښکاره کېدو ځای) ئې سره یو وي او په واجبوونکي ډول د میاشتي د لیدو خبر ور ورسېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که یو سړی په یوازي توګه د روژې میاشت ولیده د ده شاهدي نه منل کېږي خو دی به یوازي روژه نیسي.

که د اختر میاشت ویني، شاهدي ئې نه منل کېږي، خو دی به روژه نیسي اختر به نه جوړوي.

د شک په ورځ روژه نیول

د شک ورځ هغه ورځ ده چي د برات نهه ویشت ورځي پوره سي، میاشت ونه لیدل سي معلومه نه وي چي میاشت راختلې ده که نه؟ د فرض په نیت د شک روژه مکروه ده، که د نفل او فرض په منځ کي شکمن وي هم مکروه ده.

که یوازي په یقیني توګه د شک په ورځ نفلي روژه ونیسي پروا نه لري، که څوک د روژې او اختر په منځ کي شکمن وي روژه ئې سهي نه ده.

مفتي ته په کار ده چي عامو خلکو ته ووایي چي: نژدې تر غرمې پوري انتظار وکړئ (شی مه خورئ) د روژې نیت مه کوئ، که د روژې معلومات ونه سو بیا خوراک وکړئ، که سړي د شک په ورځ د نفلو په نیت روژه نیولې وه وروسته معلومه سوه چي د دغه ورځي روژه ده دغه روژه د فرضي ځای نیسي قضا باندي نسته.

هغه شیان چي روژه نه ماتوي

لاندي شیان روژه نه ماتوي:

۱. په هېره خوراک کول.

۲. په هېره چښاک کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. په هېره جماع کول.
۴. چي ځان او وريښتان غوړ کړي.
۵. که سترګي توري کړي.
۶. که وينه وکاږي.
۷. چي د يو چا غيبت وکړي.
۸. چي د خوړلو نيت ئې کړی وي خو شی ونه خوري.
۹. که ئې په خوله ګرد ننوتی فرق نه کوي که د ژرندي ګرد وي.
۱۰. که ئې په خوله په غير قصدي توګه دود ننوتی.
۱۱. که ئې په خوله مچ ننوتی.
۱۲. که جنابت وريبش سو. که ټوله ورځ پر جنابت پاته سي هم روژه نه فاسدېږي، خو دغه کار تحريمي مکروه دئ ځکه فرضي لمونځ پکښې پاتېږي.
۱۳. که په وياله کي غوټه (ډوب) سو غوږو ته ئې اوبه ننوتې.
۱۴. که پزي ته ګړنګ داخل سوه وروسته ئې کش کړه تېر ئې کړه.
۱۵. که قی ورغلی خو بيرته په غير قصدي توګه وګرځي لږ او ډېر يو حکم لري.
۱۶. قصدي قی ووهي په تشه خوله يو څه په غير قصدي توګه ځني تېر سي.
۱۷. په غاښو کي ئې تر نخود لږ شی بند وي او س ئې تېر کړي.
۱۸. د يوې کونجدي په اندازه شی وخوري په ستوني کي ئې خوند معلوم نه سي.
۱۹. په ستني سره روژه نه ماتېږي ستن که په رګ کي ولګول سي که په غوښه کي وي يو حکم لري.
۲۰. که لرګی په غوږ کي ووهي خيره په راو کاږي پروا نه لري، که دا عمل څو څو واره تکرار کړي هم پروا نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه مهال قضا او کفاره دواړه لازمېږي؟

په لاندي صورتو کي کفاره او قضا دواړه لازمېږي:؛

۱. کله چي داسي شی وخوري چي طبع لېوالتيا ورته ولري او د نس شهوت پر ځای کېږي.

۲. کله چي د شرعي عذره چپه دوا وخوري.

۳. کله چي روژه لرونکي کس اوبه يا بل مشروب وڅښي.

۴. کله چي روژه لرونکی کس جماع وکړي.

۵. کله چي د باران څاڅکي تېر کړي.

۶. کله چي غنم وخوري په غاښو ئې وژووي.

۷. کله چي د غنم دانې ژوندۍ تېري کړي.

۸. کله چي د کونجدي دانې وخوري.

۹. کله چي مالګه وخوري.

۱۰. کله چي چلم او سګرېټ وڅکوي.

۱۱. کله چي د خاورو د خوړلو عادت ولري خاوره وخوري. که عادت ونه لري بيا کفاره باندي نسته.

د کفارې د وجوب شرطونه

دلاندي شرطو پر مهال کفاره لازمېږي:

۱. د روژې د ادا پر مهال خوراک، چښاک کول، که د روژې په مياشت کي نه وي کفاره نسته، همداسي که ادا نه وي قضا راګرځوي کفاره نسته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. چي خوراک، چښاک په قصدي توګه وي، که په هېره وي کفاره نسته.
۳. خوراک، چښاک په تېروتنه نه وي، که سړي ګومان کاوه چې شپه پاته ده خوراک او چښاک ئې وکړ وروسته معلومه سوه چي سپیدې راپورته سوي دي کفاره باندي نسته.
۴. خوراک او چښاک ته اړ سوی نه وي که ورته اړ سوی وو کفاره باندي نسته.
۵. که خوراک او چښاک ته اړ ایستل سوی نه وو، که د بل له خوا اړ ایستل سوی وو کفاره باندي نسته.

د کفارې بیان

کفاره په لاندي ډولونو ادا کېږي:

لومړی: مریی آزادول، کافر او مسلمان دواړه کفایت کوي.

دوهم: پرله پسې دوې میاشتي روژه نیول په منځ کي به روژه نه خوري، په داسي وخت کي به د کفارې روژې نیسي چي په دغو شپېتو ورځو کي به د اختر او د تشریق ورځي نه وي.

دریم: شپېته مسکینانو ته میانه خواړه ورکول.

کفاره په لوړ ترتیب ادا کېږي. که چا د مریي د آزادولو وس نه درلودی، دوې میاشتي پرله پسې روژه دي ونیسي، که څوک د روژې نیولو وس ونه لري شپېته مسکینانو ته دي خواړه ورکړي، دومره خواړه چي دوه وخته بښه په ماړه سي، د مسکینانو په ډله کي به داسي څوک نه وي چي پر ده ئې نفقه لازمه وي لکه مور او پلار، مېرمن او نور. که ئې مسکینانو ته غله ورکول نو هر مسکین ته دي نیمه پیمانه غنم یا اوړه ورکړي یا دي قیمت ورکړي، یا دي پوره پیمانه اوربشي، یا

(c) ketabton.com: The Digital Library

خرما ورکړي، یا دي د دوی قیمت ورکړي[٤٤].

څه مهال قضا بې له کفارې لازمیږي؟

په لاندي صورتو کي روژه فاسدیږي، قضا لازمیږي کفاره نسته.

١. کله چي روژاتي د شرعي عذر له امله روژه ماته کړي، مسافر سي، یا ناروغ سي، یا حیض او نفاس، لېونتوب او بېهوښي ورپېښه سي.

٢. روژاتي داسي شی وخوري چي په عادت کي د خوړلو له پاره نه وي لکه د شرعي عذر پر مهال دوا خوړل، وچ او لانده اوړه خوړل، په یو وار ډېره مالګه خوړل، پنبه خوړل، کاغذ خوړل، د خرما مندکه خوړل، ختې خوړل چي د ختو د خوړلو عادت ونه لري.

٣. کله چي روژاتي لاندي شیان تېر کړي: کوچنۍ ډبره، اوسپنه، سره او سپین زر، ژړ او نور قضا سته کفاره نسته.

٤. کله چي روژاتي د بل چا له خوا خورک، څښاک ته اړ ایستل سي او خورک او څښاک وکړي.

٥. کله چي روژاتي خورک، څښاک ته اړ سي (مجبور سي)، خورک یا څښاک وکړي.

٦. کله چي روژاتي تېر وزي ګومان وکړي چي شپه پاته ده یا لمر لوېدلی دئ خو وروسته معلومه سي چي شپه تېره سوې وه، یا لمر لوېدلی نه وو.

٧. کله چي خوله او پزه پرېولي او به څني تېري سي.

٨. کله چي په قصدي توګه په ډکه خوله قی وکړي (خوا ګرځي وکړي).

---

[٤٤] پوره پیمانه درې کېلو او شپېته ګرامه، (٣٠٦٠) ګرامه کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹. کله چي د باران څاڅکي، یا د واوري ټوټه ئې خولې ته ولوېږي په غیر قصدي توګه څني تېر سي.

۱۰. کله چي د روژې میاشت نه وي سړی خپله روژه فاسده کړي.

۱۱. څوک چي په قصدي توګه دود کش کړي.

۱۲. کله چي د غاښو په منځ کي پاته سوی شی چي د نخودو د دانې غوندي وي وخوري.

۱۳. کله چي سړی یو وار په هېره خوراک وکړي وروسته په قصدي توګه خوراک پسي وکړي.

۱۴. د روژې نیت ئې د ورځي کړی وو د شپې ئې نه وو کړی او س ئې روژه ماته کړه.

۱۵. مسافر راغی مقیم سو یو وار ئې روژه ونیول وروسته ئې خوراک وکړ.

۱۶. مقیم سړي روژه نیولې وه وروسته مسافر سو خوراک ئې وکړ.

۱۷. د روژې نیت ئې کړی نه وو خو ټوله ورځ ئې خوراک، څښاک ونه کړ.

۱۸. کله چي په غوږ کي اوبه یا دوا وڅښوي.

۱۹. کله چي په پزه کي دوا وڅښوي.

۲۰. کله چي پر هغه ټپ دوا واچوي چي په نس کي وي یا پر هغه زخم دوا واچوي چي په دماغ کي وي دوا نس ته ورسېږي. په دغو یادو سوو صورتو کي که روژه د روژې په میاشت کي فاسده سوه یوازي قضا سته کفاره نسته.

هغه څه چي د روژاتي له پاره مکروه دي

لاندي شیان د روژاتي له پاره مکروه دي باید ډډه څني وسي:

لومړی: بې له ضرورته د شي خوند څکل او ژوول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناړي په خوله کي جمع کول بيا تېرول.

هر هغه کړنه چي دی کمزوری کوي لکه وينه کښل او نور.

هغه څه چي د روژاتي له پاره مکروه نه دي

لاندي کارونه په روژه کي مکروه نه دي:

لومړی: د برېتو او ږيري غوړول.

دوهم: سترګي تورول.

دريم: د يخوالي له پاره لمبېدل.

څلورم: د يخوالي له پاره په لندو جامو کي ځان پېچل.

پنځم: بې اوداسه، پزه او خوله پرېولل.

شپږم: د ورځي په پای کي مسواک وهل بلکي د ورځي په پای کي مسواک د ورځي د لومړيو غوندي سنت دئ.

هغه څه چي د روژاتي له پاره مستحب دي

لاندي کارونه د روژاتي له پاره مستحب دي:

۱. پېشلمی کول.

۲. پېشلمی د شپې وروستی برخي ته ځنډول خو مناسبه ده چي تر سپېدو (سباوون) څو دقيقې مخکي خوراک او څښاک ودرول سي.

۳. کله چي په يقيني توګه لمر ولوېږي، پر روژه مات دني تلوار کوي (ځنډ دي نه کوي).

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴. تر سپیدو مخکي د جنابت له امله غسل کول تر څو د عبادت له پاره تیاری ونیول سي.

۵. ژبه باید له درواغو، غیبت، چوغلګری او ښکنځلو څخه بنده کړل سي.

۶. د روژې په میاشت کي باید په هر فارغه وخت کي د الله ذکر وسي د قرآن تلاوت او استغفار وسي.

۷. غوسه باید ونه کړل سي.

۸. له شهوتونو څخه باید لیریوالي وسي فرق نه کوي که حلال شهوتونه وي.

هغه عذرونه چي د روژې ماتول روا کوي

اسلام فطري دین دئ، انسان د وس سره سم مکلف ګرځوي، الله ﷻ مهربانه دئ، که بنده عذر ولري ورته روا کړې ئې ده چي اوس روژه وخوري بل وخت ئې قضا راوګرځوي.

په لاندي صورتو کي روژه پرېښوول روا دي:

۱. د ناروغ له پاره، چي د تاوان بېره ولري، یا د ناروغۍ د ډېرښت احتمال موجود وي.

۲. که سړی په هغه سفر تلی چي لمونځ لنډ کوي.

۳. که سړی ډېر وږی یا تږی سو، د ده غالب ګومان وو که روژه ونه خورم مرم.

۴. امیدواري ښځي ته یا د دې په نس سوي کوچني ته که روژې تاوان کاوه.

۵. تي ورکوونکي ښځي ته کله چي د روژې نیول دې او د تي ماشوم ته تاوان کاوه.

۶. کله چي ښځي ته حیض او نفاس پیښ سي، بلکي دا وخت روژه ماتول واجب ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷. هغه بوډا ته چي د روژې نيولو وس ونه لري، پر دغه ډول بوډا قضا نسته بلکي فديه سته.

۸. که سړي نفلي روژه نيولې وه او س ئې بې له عذره ماتولای سي بله ورځ به قضا راوړي.

۹. هغه چا ته چي د دښمن سره په جګړه بوخت وي، پر هر چا چي د روژې قضا پاته وي بايد د قضا په راوړلو کي تلوار وکړي، خو که قضاء وځنډوي هم روا ده، قضايي روژې په پرله پسې او جلا ډول دواړو نيول کېدلای سي. که پر سړي قضايي روژه پاته وي د روژې مياشت راورسېږي د روژې د مياشتي روژه به مخکي نيسي، د ځنډ په وجه فديه باندي نسته.

څه وخت په نذر وفا کول واجب دي؟

رسول ﷺ ويلي دي: مَن نَذَرَ ان يُطِيعَ اللّٰهَ فليطِعهُ و مَن نَذَرَ ان يَعصِيهُ فلا يَعصِه. رواه البخاري.

که چا د عبادت کولو په موخه نذر وکړ عبادت دي وکړي. که چا د ګناه کولو په موخه نذر وکړ ګناه دي نه کوي.

کله چي درې شرطونه جمع سي په نذر وفا کول واجب ګرځي:

لومړی: کله چي نذر سوی کار په خپل جنس کي فرض ولري لکه لمونځ او روژه چي نذر کړي.

دوهم: کله چي نذر سوی کار په خپل ځان کي مقصود وي.

دريم: کله چي تر نذر کېدو مخکي نذر سوی کار واجب نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدا وجه ده چي د مريي آزادول، اعتکاف کول، لمونځ کول او روژه نيول سړی نذر کولای سي.

خو اودس نذر کولای نه سي، ځکه اودس ځاني مقصود والی نه لري، د تلاوت سجده نذر کولای نه سي ځکه هغه تر نذر مخکي واجب ده، د ناروغ پوښتني ته ورتلل نذر کېدلای نه سي، ځکه په خپل جنس کي واجب نه لري.

که سړي د اختر د ورځي يا د تشريق د ورځي روژه نذر کړه نذر سهي دئ، خو واجب ده چي په دغو ورځو کي به روژه نه نيسي، ځکه روژه پکښې منع سوې ده، وروسته دي قضا راوګرځوي.

اعتکاف

اعتکاف دا دئ چي سړی په هغه مسجد کي چي جماعت پکښې کېږي د اعتکاف په نيت څنډ وکړي (پکښې پاته سي).

اعتکاف درې ډوله دئ:

لومړی: واجب، دا ډول اعتکاف هغه دئ چي نذر سوی وي.

دوهم: موکد کفايي سنت، دغه اعتکاف د روژې د مياشتي په لسو وروستيو ورځو کي دئ.

دريم: مستحب، دا هغه اعتکاف دئ چي نذر سوی نه وي او د روژې په وروستيو کي نه وي.

د اعتکاف موده

د اعتکاف د ډولونو په اعتبار د اعتکاف موده فرق کوي، د نذر سوي اعتکاف موده هغه ده چي ده ښوولې وي، د روژې د مياشتي اعتکاف لس

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروستۍ ورځې دي، د نفلي اعتکاف موده تاکلې موده نه لري خو يوه شيبه ئې کمه موده ده.

اعتکاف يوازي په هغه مسجد کي سهي کېږي چي جماعت پکښې ادا کېږي، امام او مؤذن ولري.

ښځه به د خپلې خونې پر هغه ځای اعتکاف کوي چي د لمانځه له پاره ئې ټاکلی دئ.

د نذري اعتکاف له پاره روژه ضروري ده.

د سنت او نفلي اعتکافونو له پاره روژه ضروري نه ده.

د اعتکاف فاسدوونکي شيان

په لاندي شيانو اعتکاف فاسدېږي:

لومړی: کله چي بې له عذره له مسجد څخه ووزي.

دوهم: کله چي حيض او نفاس ورپېښ سي.

دريم: کله چي جماع وکړي، يا په شهوت څوک مچ کړي يا لاس وروړي.

هغه عذرونه چي له مسجد څخه د وتلو له پاره روا کوونکي دي

د لاندي درو عذرونو له امله له مسجد څخه وتل روا کېږي:

لومړی: طبعي عذرونه لکه بولي، صحرا ګښت، لمبېدل، او نور، ځکه معتکف اړ دئ چي د انساني حاجت او د جنابت له امله د غسل کولو له پاره له مسجد څخه ووزي خو يوازي د اړتيا په اندازه به دباندي پاته کېږي.

دوهم: د شرعي عذرو له امله لکه د جمعې د لمانځه له پاره دا هغه مهال که د اعتکاف په اوسني مسجد کي د جمعې لمونځ نه ادا کېدی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم: د ضروري عذرونو له امله لکه پر ځان بېرېدل پر خپل سامان بېرېدل او داسي نور.

که مسجد ونړېدی هم وتل روا دي، خو بل مسجد ته به سملاسي ځي هلته به د اعتکاف نیت کوي.

معتکف په مسجد کي خوراک، څښاک کولای سي، د خپلي اړتیا شیان رانیولای سي، خو رانیول سوی شی به د رانیولو پر مهال مسجد ته نه دننه کوي.

هغه څه چي د معتکف له پاره مکروه دي

لومړی: معتکف ته مکروه ده چي د سوداګرۍ په نیت په مسجد کي د بیع عقد وکړي، که مبیعه حاضره کړي که نه فرق نه کوي حکم یو دئ.

دوهم: معتکف ته مکروه ده چي د خپلي اړتیا شیان د عقد پر مهال مسجد ته حاضر کړي.

دریم: معتکف ته مکروه ده چي خبري نه کوي (ګونګه روژه ونیسي). دا هغه مهال که چوپتیا عبادت وګڼي که ئې عبادت ونه ګڼي بیا مکروه نه ده.

د اعتکاف کولو اداب

په اعتکاف کي لاندي کارونه مستحب دي:

لومړی: یوازي به ګټوري خبري کوي.

دوهم: د خپل اعتکاف له پاره دي تر ټولو غوره مسجد انتخاب کړي، لکه د مکې د اوسېدونکي له پاره مسجد حرام، د مدینې د اوسېدونکي له پاره نبوي مسجد، د بیت المقدس د اوسېدونکي له پاره مسجد اقصٰی او مسجد جامع (چي د جمعې لمونځ پکښې ادا کېږي).

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم: د قرآن په تلاوت، شرعي اذکارو، درودونو دي ځان بوخت کړي، دیني کتابونه دي وګوري.

سرسایه

سرسایه واجب ده، سرسایه هغه شی دئ چي مسلمان ئې له خپل مال څخه د ځان پاکولو په موخه اړمنو ته ورکوي. تر څو د هغه جرم علاج وګرځي چي په روژه کي د بدو او بې ګټو خبرو له امله ئې دی مرتکب سوی دئ.

عبدالله بن عباس رضي الله عنه ویلي دي: فَرَضَ رَسُولُ اللهِ زَكَاةَ الفِطرِ طُهرَةً لِلصائِمِ من اللغو والرفث وطعمه للمساکین. رواه احمد.

رسول علیه السلام سرسایه د روژاتي د پاک کولو په موخه واجب ګڼلې ده، تر څو د بدو خبرو او ښکنځلو ناولتیا پرېمینځي او د اړمنو له پاره یوه ګوله ډوډۍ سي، سرسایه واجب ده.

سرسایه پر چا واجب ده؟

سرسایه پر هغه چا واجب ده چي لاندي شرطونه پکښې موجود وي:

۱. مسلمان وي، پر کافر سرسایه نسته.

۲. آزاد وي، پر مریي سرسایه نسته.

۳. د نصاب مالک وي، نصاب د ده تر پورونو او ضروري اړتیاوو زیات وي، که زیات نه وي سرسایه باندي نسته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندي شیان په ضروري او اصلي اړتیاوو کي داخل دي

۱. د اوسېدو ځای.

۲. د کور سامان.

۳. د اغوستو کالي.

۴. د سپرتیا شی، موټر، موټرسایکل.

۵. هغه سامان آلات چي د کار کولو له پاره کار ځني اخلي (لکه کولنګ، بېلچه، د کروندې ټکټر او نور).

د سرسایې د وجوب له پاره شرط نه دئ چي پر نصاب کال تېر سي، که سړی تر سپېدو مخکي د اختر په ورځ د نصاب مالک سي سرسایه باندي لازمه ده، د سرسایې له پاره شرط نه دي چي مالک به عاقل او بالغ وي، بلکي کوچنی او لېونی که د نصاب مالک وي سرسایه ئې ایستل کېږي.

سرسایه څه مهال واجبېږي؟

سرسایه د کوچني اختر په سهار د سپېدو (سباوون) د راختلو پر مهال واجبېږي.

که سړی تر سپېدو مخکي مړ سي یا مسکین سي سرسایه باندي نسته، که تر سپېدو وروسته کوچنی وزېږېدی یا کافر مسلمان سي یا سړی د نصاب خاوند سي سرسایه باندي نسته، روا ده چي: سرسایه تر وخت مخکي او وروسته ادا سي.

خو ښه دا ده چي تر عیدګاه، د اختر تر لمانځه مخکي ادا کړل سي. که سړي سرسایه په روژه کي ادا کړه روا ده، بلکي فضیلت لري تر څو بې وزله مسکین د اختر له پاره جامې او نوري اړتیاوي پوره کړي، که سړی سرسایه د اختر تر لمانځه وروسته ادا کړي مکروه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کوم چا له خوا سر سایه ادا کېږي؟

واجب ده چي سرسایه د ځان له خوا او بې وزله کوچنیو اولادو له خوا ورکول سي: که کوچني اولادونه مال ولري، د دوی له خپل مال څخه ادا کېږي. که پلار د ځواني پر ډول د دوی سرسایه ادا کړي روا ده، پر پلار لازمه نه ده چي د خپلو لوی اولادونو سرسایه ادا کړي که د ځواني پر ډول ئې ادا کړي روا ده.

که لوی اولادونه بې وزله لېونیان وي بیا به پلار د دوی سرسایه ادا کوي.

د سرسایې اندازه

په نص کي د سرسایې په ضمن کي څلور شیان یاد سوي دي:

غنم، اوربشي، خرما او اوڅکي.

یو سړی به د غنمو نیمه پیمانه (نژدې ۱۸۰۰ گرامه) غنم یا غنمین اوړه یا یوه پیمانه (نژدې ۳۶۰۰ گرامه) اوربشي، یا خرما یا اوڅکي په سرسایه کي ورکوي، که قیمت ورکړي هم روا ده.

که یو سړی نور حبوبات (غله دانه) لکه ماش، جواري او نور په سرسایه کي ورکړه قیمت ئې د غنمو یا اوربشو تاکلي اندازې ته رسېدی کفایت کوي.

سړی کولای سي چي هر ډول سکه (نقدي) په سرسایه کي ورکړي بلکي نقدي فضیلت لري ځکه د مسکین له پاره گټه لري.

یو سړی کولای سي چي د یوه کس سرسایه څو کسانو ته ورکړي. دا هم روا ده چي د ډېرو کسانو سرسایه یوه کس ته ورکول سي. هغه چا ته سرسایه ورکول کېږي چي زکات ورکول کېدلای سي، دغه کسان په آیات کي داسي ښوول سوي دي:

انما الصدقات للفقراء ... رښتیا زکاتونه یوازې د فقیرانو، مسکینانو او ...

له پاره دي دغه ډلي به وروسته په تفصیلي ډول وپېژنو انشاء الله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دزکات کتاب

الله ﷻ ویلي دي: وَأَقِيمُواْ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتُواْ ٱلزَّكَوٰةَ وَأَقۡرِضُواْ ٱللَّهَ قَرۡضًا حَسَنًاۚ [المزمل: ۲۰]

لمونځ ادا کړئ، زکات ورکړئ الله ﷻ ته حسنه قرض ورکړئ، هغه نېکي چې تاسي د ځانو لپاره مخکي کړي وي هغه به د الله ﷻ سره تر لاسه کړئ، هغه ستاسي لپاره ګټور دي او په اجر کي لوی دي.

الله ﷻ ویلي دي: وَٱلَّذِينَ يَكۡنِزُونَ ٱلذَّهَبَ وَٱلۡفِضَّةَ وَلَا يُنفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ فَبَشِّرۡهُم بِعَذَابٍ أَلِيمٖ ﴿٣٤﴾ يَوۡمَ يُحۡمَىٰ عَلَيۡهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكۡوَىٰ بِهَا جِبَاهُهُمۡ وَجُنُوبُهُمۡ وَظُهُورُهُمۡۖ هَٰذَا مَا كَنَزۡتُمۡ لِأَنفُسِكُمۡ فَذُوقُواْ مَا كُنتُمۡ تَكۡنِزُونَ ﴿٣٥﴾ [التوبه: ۳۴-۳۵]

ژباړه: کوم کسان چي سره او سپین زر ذخیره کوي د الله ﷻ په لار کي ئې نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لګوي پر هغوی د دردوونکي عذاب زیری وکړه په هغه ورځ چې دغه خزانې په اور کې تودې کړل سي بیا د دوی تندي، اړخونه او شاوي داغ کړل سي، دا هغه څه دي چې تاسي ځانو لپاره ذخیره کړي وه. نو هغه څه وڅکئ چې تاسي ذخیره کړي وه.

رسول ﷺ ویلي دي: مَنْ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَلَمْ يُؤَدِّ زَكَاتَهُ مُثِّلَ لَهُ مَالُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ شُجَاعًا أَقْرَعَ لَهُ زَبِيبَتَانِ يُطَوَّقُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثُمَّ يَأْخُذُ بِلِهْزِمَتَيْهِ يَعْنِي بِشِدْقَيْهِ ثُمَّ يَقُولُ أَنَا مَالُكَ أَنَا كَنْزُكَ ثُمَّ تَلَا { لَا يَحْسِبَنَّ الَّذِينَ يَبْخَلُونَ } الْآيَةَ . رواه البخاري .

چا ته چې الله ﷻ مال ورکړی وي زکات ئې ادا نه کړي مال ئې د قیامت په ورځ د پک مار په بڼه سي، د سترګو پر لوړه برخه ئې دوه تور ټکي وي، سړی تر بارخوګانو ونیسي وايي: زه ستا خزانه یم، ته زما مالک یې.

وروسته رسول ﷺ دغه آیات تلاوت کړ: ولا تحسبن الذین یبخلون بما اتاهم من فضله ... الایه

پر هغو کسانو ګومان مه کوئ چې الله ﷻ د خپلي مهربانۍ په وجه مال ورکړی وي دوی بخیلي کوي ...

زکات په لغت کي پاک کولو او ډېرولو ته ویل کېږي.

په شریعت کي مخصوص مال د خپلو شرطونو سره حقدارانو ته په ملکیت ورکولو ته زکات ویل کېږي.

زکات د اسلام مهم رکن دئ، په دې ډول بې وزلي او بدبختي له منځه وړل کېږي، د خلکو تر منځ مینه او محبت منځته راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زکات د فرض کېدو شرطونه

دلاندي شرطو پر مهال زکات فرضيږي:

۱. اسلام، پر کافر زکات نسته، اصلي کافر او مرتد دواړه يو دي.

۲. آزادي، پر مريي زکات نسته.

۳. لوی والی، پر کوچني زکات نسته.

٤. عقل، پر لېوني زکات نسته،

٥. بشپړ ملکيت، بشپړ ملکيت دا دئ چي مملوک مال د ده په لاس کي وي، که سړی د شي مالک سي خو قبض کړی ئې نه وي لکه د ښځي مهر زکات باندي نسته. پر هغي ښځي زکات نسته چي مهر ئې تر لاسه کړی نه وي، پر هغه سړي هم زکات نسته چي مال ئې په لاس کي وي خو مالک ئې نه وي پور کړی ئې وي.

٦. مملوک مال به نصاب ته رسېدلی وي که نه وي رسېدلی زکات نسته. مال ته په کتو نصاب فرق کوي.

۷. مال به تر اصلي اړتياوو زايد وي، همدا وجه ده چي د اوسېدو په کورونو، د اغوستو په کاليو، د کور په سامان، د سپرتيا په حيوان (موټر او موټرسايکل) او د استعمال په وسيله کي زکات نسته، په هغه سامان کي هم زکات نسته چي د کار له پاره کارول کېږي (لکه ټکټر، لاسي ګاډی، د خرادۍ ماشين او نور). په علمي کتابو کي چي د سوداګرۍ له پاره نه وي زکات نسته، ځکه دا ټول په اصلي اړتياوو کي داخل دي.

۸. مال به له پوره فارغه وي. که پر سړي دومره پور باندي وي چي شته مال ټول پکښې ځي زکات باندي نسته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹. مال به نما (ډېرښت) کوي فرق نه کوي، که ډېرښت حقيقي وي که حکمي وي، حکم يو دئ. په پسو کي ډېرښت او زياتوالی حقيقي دئ، په سرو او سپينو زرو کي زياتوالی حکمي دئ، زر که سيکې وي که لوښي او زېورات وي حکم يو دئ. په جواهرو، قيمتي ډبرو، ملغلرو، ياقوتو او نورو کي چي د سوداګرۍ له پاره نه وي زکات نسته، ځکه حقيقي او تقديري زياتوالی نه لري.

زکات څه مهال ادا کيږي؟

د زکات د ورکولو له پاره شرط دئ چي قمري (سپوږميز) کال به پر مال تېرېږي. مانا د کال په سر او پای کي به نصاب بشپړ وي. د کال په منځ کي د نصاب بشپړوالی شرط نه دئ. که سړی د کال په سر کي د نصاب مالک سي، پوره يو کال نصاب پوره وو زکات واجب دئ. که د کال په سر کي نصاب پوره وو، د کال په منځ کي کم سو، د کال په وروستيو کي بيرته نصاب پوره سو زکات واجب دئ، که سړی د کال په سر کي د نصاب مالک سي د کال په اوږدو کي د مال له جنس څخه نور مال وګټي نوی ګټل سوی مال د اصلي مال سره يو ځای کېږي.

زکات پر ټوله مال واجب دئ، فرق نه کوي که ګټل سوی مال په سوداګرۍ تر لاسه سوی وي، که په ميراث او سوغات تر لاسه سوی وي.

د زکات ورکړه څه مهال سهي کيږي؟

د زکات ورکړه هغه مهال سهي کيږي چي د ورکولو پر مهال د زکات نيت ولري. که وکيل د ورکولو پر مهال يا د زکات د جلا کولو پر مهال د زکات نيت ولري زکات

سهي دئ. که فقير ته ئې مال ورکړ نيت ئې نه درلودی وروسته ئې د زکات نيت وکړ زکات سهي دئ خو شرط دا دئ چي مال به د بې وزلي فقير په لاس کي پاته وي.

د زکات د سهي کېدو له پاره شرط نه ده چي فقير د ده په نيت خبر وي چي را کړل سوی مال زکات دئ.

که يو سړی يوه مسکين ته مال ورکړ ويل: دا ډالۍ او سوغات دئ يا پور دئ، خو په نيت کي ئې زکات وو زکات سهي دئ، که يو چا خپل ټوله مال خيرات کړ زکات ئې له ذمې اوړي، که د مال يوه برخه له منځه ولاړه په هغه اندازه زکات له منځه ځي، يو سړي زر درهمه درلوده پنځه ويشت درهمه زکات باندي سته.

خو که دوه سوه درهمه له منځه ولاړه زکات پنځه درهمه کمېږي.

د يو چا پر مسکين پور باندي وي اوس ئې د زکات په نيت وروبخښي د زکات ځای نه نيسي، ځکه مال په ملکيت ور نه کړل سو، بې له تمليکه زکات سهي نه دئ.

د سرو او سپينو زرو زکات

په سرو او سپينو زرو کي هغه مهال زکات سته چي نصاب ته ورسېږي. د سرو زرو نصاب شل مثقاله دئ (د پنځه اتيا ګرامو سره مساوي دئ).

د سپينو زرو نصاب دوه سوه درهمه دئ (د پنځه سوه پنځه نيوي ګرامو سره برابر دئ) څوک چي د نصاب مالک سي د سرو او سپينو زرو څخه دي دلسمي يوه څلورمه چي (يوه روپۍ په څلوېښتو روپيو کي ده). ورباسي.

له شل مثقالو څخه نيم مثقال زکات ورکول کېږي، له دوه سوه درهمه څخه پنځه درهمه زکات ادا کېږي.

هغه سره او سپين زر چي ډېر صفا نه وي د سوچه زرو حکم لري دا هغه وخت که

(c) ketabton.com: The Digital Library

د زرو ارخ غالبه وي.

که د غشو (فضله موادو) ارخ ډېر وي بیا سره او سپین زر د عروضو (سامانو) غوندي دي.

کله چي مال تر نصاب زیات سي هغه مهال زکات پکښې سته چي د نصاب یوې پنځمي ته ورسېږي. دا د امام اعظم رحمة الله علیه مسلک دئ.

د امام ابو یوسف رحمة الله علیه او امام محمد رحمة الله علیه مسلک دا دئ چي: کوم مال چي پر نصاب زیات سي یوه ځلوېښتمه پکښې سته فرق نه کوي که یوې پنځمي ته ورسېږي که نه، فتوا د دوی (امام ابو یوسف او امام محمد) پر مسلک ورکول کېږي.

د سرو او سپینو زرو د نصاب مالک اختیار لري که د زرو یوه ټوټه په زکات کي ورکوي، که رواجي قیمت ورکوي او که بل سامان او وزني او پیمانه ئې شی ورکوي ټول سهي دي.

د سامان زکات

له سرو او سپینو زرو او حیوانانو چپه نور ټول اجناس عروض (سامان) ګڼل کېږي. په سامان کي هغه مهال زکات سته چي لاندي شرطونه موجود سي:

لومړی: د سامان د مالک سره به سامان د سوداګرۍ په نیت وي.

دوهم: د سامان قیمت به د سرو یا سپینو زرو نصاب ته رسېږي. مسلمان سوداګر به د کال په پای کي خپلو ټولو سوداګریزو شیانو ته حساب کوي که د بازار د نرخ سره سم د دې شیانو قیمت نصاب ته ورسېدی زکات دي ادا کړي، که نصاب ته و نه رسېدی زکات نسته، د دوکان سامان چي د سوداګرۍ له پاره نه وي نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پکښې حسابېږي. که سرې مځکه، حیوان یا بل غیر منقول مال درلودی او س ئې د سوداګرۍ نیت ورته وکړ هغه مهال ئې د زکات له پاره کال پیلېږي چې عملي سوداګري پیل کړي.

د پور زکات

د زکات په وړاندي پور درې ډوله دئ:

لومړی: قوي (ځواکمن) پور.

دوهم: منځنی پور.

دریم: کمزوری پور.

ځواکمن پور هغه پور دئ چي د پور یا د تجارتي مال په بدل کي پر سړي پاته سوی وي او پوروړي هم اقرار په کاوه فرق نه کوي که مفلسه وي. که پوره وړي انکار کاوه خو پور ورکوونکي شاهدان درلوده هم پور ځواکمن دئ.

که پور قوي وو پر پور ورکوونکي لازمه ده چي د خپل پور زکات ادا کړي. دا هغه مهال چي له پور څخه څلوېښت درهمه قبض کړي هر وار چي څلوېښت درهمه قبض کړي زکات به ادا کوي که کم وي زکات باندي نسته. دا د امام اعظم رحمة الله علیه مسلک دئ.

امام ابو یوسف او امام محمد رحمة الله علیه وايي: په قبض سوي پور کي که لږ وي که ډېر وي زکات لازم دئ.

په قوي پور کي د کال تېرېدل د نصاب د ملکیت له وخته څخه اعتبار لري، د پور د قبض له وخته څخه ئې نه لري د تېرو کلونو زکات باندي لازمېږي، خو هغه مهال چي یو وار پور قبض کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځنی پور هغه پور دئ چي د سوداګریز مال پور نه وي. بلکي د خپلو اصلي اړتیاوو (حوائج اصلیه وو) څخه ئې یو شی پلورلی وي لکه د اوسېدو کور، د اغوستو کالي او نور، پور د رانیوونکي پر ذمه پاته سوی وي، په منځني پور کي هغه مهال زکات لازم دئ چي پوره نصاب قبض کړي.

که پر پوروړي زر روپۍ پاته سي پور ورکوونکی دوه سوه درهمه ځني قبض کړي پنځه درهمه زکات باندي لازم دئ، که تر نصاب کم قبض کړي زکات باندي نسته. دا د امام اعظم رحمة الله علیه مسلک دئ.

یاران (امام ابو یوسف رحمة الله علیه او امام محمد رحمهما الله) وایي: په قبض سوي کي که لږ وي که ډېر وي زکات سته.

په منځني پور کي د کال تېرېدل د نصاب د مالک کېدو څخه پیلېږي د قبض له وخت څخه نه پیلېږي.

د تېرو کلونو زکات لازم دئ خو ورکړه ئې هغه مهال لازمه ده چي قبض کړل سي.

دریم کمزوری پور هغه دئ چي د مال بدل نه وي لکه مهر، ځکه مهر د مال بدل نه دئ، همداسي د خلع بدل د وصیت او سولي بدل.

په کمزوري پور کي هغه مهال زکات لازمېږي چي بشپړ نصاب قبض سي او د قبض له وخت څخه کال تېر سي، په کمزوري پور کي د تېرو کلو زکات نسته.

د ضمار مال زکاة

ضمار مال هغه مال دي چي د تل لپاره په ملکیت کي وي خو تر لاسه کېدلای نه سي.

که د یو سړي پر بل چا مال باندي وي خو ځني تر لاسه کولای ئې نه سي، شاهدان باندي تېرولای نه سي، خو وروسته ئې مال تر لاسه کړ، یا مال ځني ورک وو وروسته ئې پیدا کړ یا بل چا ځني غصب کړی وو، وروسته ئې ورکړ، یا

(c) ketabton.com: The Digital Library

حکومت مال ځني مصادره کړ (ځني وائې خیستی) وروسته ئې بیرته ورکړ یا ئې مال په دښت کي پټ کړی وو اوس ئې ځای ځني ورک وو، وروسته ئې پیدا کړ. په دغو ټولو صورتو کي د تېرو کلو زکات لازم نه دئ.

هغه څوک چي زکات ورکول کېږي

الله ﷻ ویلي دي: إِنَّمَا ٱلصَّدَقَٰتُ لِلْفُقَرَآءِ وَٱلْمَسَٰكِينِ وَٱلْعَٰمِلِينَ عَلَيْهَا وَٱلْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِى ٱلرِّقَابِ وَٱلْغَٰرِمِينَ وَفِى سَبِيلِ ٱللَّهِ وَٱبْنِ ٱلسَّبِيلِ ۖ فَرِيضَةً مِّنَ ٱللَّهِ ۗ وَٱللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٦٠﴾ [التوبه: ٦٠]

زکاتونه یوازي د فقیرانو، مسکینانو، او هغو کسانو دي چي د زکات راټولو کار کوي او هغه کسان چي زړونه ئې رامات سي او هغه مریان چي ځانونه په آزاد کړي او پوره وړو او د الله په لار کي مجاهدینو او مسافرو ته ورکول کېږي. دا د الله فرض دئ الله د پوهي او حکمت څښتن دئ.

په قرآن کي اته صنفه یاد سوي دي چي زکات ورکول کېږي. خو حضرت عمر رضي الله عنه له هغه چا څخه زکات راوګرځاوه چي د زړه جلب ولو له پاره ورکول کېدی.

څکه اسلام پیاوړی سو اصحابو د ده دغه کار بد ونه باله، نو دغه راګرځونه په اجماع ثابته سوه.

اووه صنفه پاته سوه هغوی ته زکات ورکول کېږي، د هر صنف بشپړ بیان به وروسته راسي.

لومړی: فقیر، هغه څوک دئ چي تر نصاب کم مال ولري روا ده چي هغه چا ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

زکات ورکړل سي چي تر نصاب لږ مال ولري فرق نه کوي که کسبکاره روغ سړی وي.

دوهم: مسکین، مسکین هغه څوک دئ چي: هیڅ مال ونه لري.

دریم: عامل، عامل هغه څوک دئ چي زکاتونه او عشرونه راټولوي، ده ته د خپل عمل په اندازه له زکات څخه مال ورکول کېږي.

څلورم: هغه مکاتب مریان دي چي د ځان ازادولو هڅه کوي دغه صنف په اوسني عصر کي نسته که فرضاً دغه صنف موجود سي زکات ورکول کېږي.

پنځم: پوروړي، دا هغه څوک دي چي پور باندي پاته وي خو د پور ورکولو وس ونه لري نصاب ونه لري. دغه ډول پوروړي ته زکات ورکول کېږي تر څو خپل پور ادا کړي دا تر هغه ښه دئ چي فقیر ته ورکول سي.

شپږم: د الله په لار کي وتلي کسان، هغه څوک دي چي: د الله ﷻ په لار کي د جهاد له پاره وتلي وي له خپلي کورني څخه لیري وي. همدا ډول هغه حاجیان هم پکښې داخل دي چي د حج په نیت وتلي وي خو کعبې شریفي ته رسېدلي نه وي لګښت ئې خلاص سوی وي.

اووم: مسافر، مسافر هغه څوک دئ چي په خپل وطن کي مال ولري خو اوس په سفر کي ئې مال خلاص سوی وي، زکات ورکول کېږي تر څو دی دومره وس پیدا کړي چي خپل وطن ته ځان ورسوي.

پر کوم سړي چي زکات فرض وي روا ده چي دغه ټولو صنفو ته زکات ورکړي.

دا هم روا ده چي یوازي یوه صنف ته ئې ورکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه څوک چې زکات نه ورکول کېږي

۱. زکات کافر ته نه ورکول کېږي.

۲. شتمن ته زکات نه ورکول کېږي.

۳. کوچني چې شتمن وي (سرمایه داره وي) زکات نه ورکول کېږي.

۴. بني هاشمو (سیدانو) او د دوی ازاد سوو مریانو ته زکات نه ورکول کېږي.

۵. د نصاب مالک خپل پلار او نیکه ته زکات نه سي ورکولای.

۶. د نصاب مالک خپلو اولادونو، لمسیانو، ته زکات نه سي ورکولای.

۷. د نصاب مالک خپلي مېرمني ته زکات نه سي ورکولای. مېرمن خپل مېړه ته زکات نه سي ورکولای خو نورو قریبانو ته زکات ورکول غوره کار دئ.

۸. د زکات په مال مسجد، مدرسه، پل او سړک نه سي جوړېدلای. مړي ته کفن نه سي ورکول کېدلای، د مړي پور نه سي په ادا کېدلای، ځکه په دغو ټولو صورتو کي تملیک نسته زکات بې له تملیکه روا نه دئ. ښه دا ده چي زکات خپلوانو ته ورکول سي وروسته همسایه ګانو ته ورکول سي، مکروه ده چي یوه سړي ته پوره نصاب زکات ورکول سي. د ساري په توګه دوه سوه درهمه، یا شل مثقاله سره زر یوه سړي ته په زکات کي ورکول سي، خو که داسي پوره وړي ته د پور د ادا کېدو لپاره تر نصاب زیات زکوة ورکړئ چي تر نصاب ډېر پور دي پر باندي وي مکروه نه دئ.

مکروه ده چي بې له ضرورته زکات له یوه ښاره بل ته یوووړل سي، د قریبانو لپاره بل ښار ته د زکات نقلول مکروه نه دئ او چي د بل ښار خلک تر دې ښار مسکینان او محتاجه وي زکات نقلول مکروه نه دئ. که د یوه کټور او ښه کار له پاره لکه د دیني مدرسو او نورو له پاره یووړل سي پروا نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حج کتاب

الله جل جلاله ویلي دي: وَلِلَّهِ عَلَى ٱلنَّاسِ حِجُّ ٱلْبَيْتِ مَنِ ٱسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا ۚ وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ ٱلْعَٰلَمِينَ ﴿٩٧﴾ [آل عمران: ۹۷]

د الله له پاره پر خلکو د کعبې حج سته پر هغه چا چي وس ئې ولري، که څوک کافر سي ربښتیا الله نړیوالو ته اړ نه دئ.

رسول علیه السلام ویلي دي: مَنْ حَجَّ لِلَّهِ فَلَمْ يَرْفُثْ وَلَمْ يَفْسُقْ رَجَعَ كَيَوْمِ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ . متفق علیه

څوک چي د الله له پاره حج وکړي بدي خبري ونه کړي بد کارونه ونه کړي، کله چي کور ته ګرځي داسي به وي لکه په هغه ورځ چي مور زېږولی وو.

حج په لغت کي لوی کار ته د هوډ کولو په مانا دئ.

په شریعت کي د مخصوصي خوني (کعبې) او نورو لیدلو ته په مخصوص په وخت کي حج ویل کېږي.

ټول امت د حج پر فرضیت اتفاق لري هیڅوک اختلاف نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حج د فرض کېدو شرطونه

حج په ژوند کي یو وار عیني فرض دئ پر هر هغه نارینه او ښځینه فرض دئ چي لاندي شرطونه ولري:

۱. مسلمان وي، پر کافر حج نسته.

۲. بالغ وي، پر کوچني حج نسته.

۳. عاقل وي، پر لېوني حج نسته.

۴. ازاد وي، پر مریي او مینځي حج نسته.

۵. وس به لري، د خپلي کورنۍ له پاره به تر بېرته راتلو پوري نفقه لري، د تګ او راتګ له پاره به خرڅه لري.

د حج د ادا کولو د واجبېدو شرطونه

هغه مهال د حج ادا کول واجب ګرځي چي لاندي شرطونه موجود وي:

۱. په بدن به روغ وي، څوک چي شل وي، فلج وهلی وي، ډېر بوډا وي، د سفر وس ونه لري حج باندي نسته.

۲. حج ته د تلو مانع (خنډ) ونه لري، پر بندي او هغه چا حج نسته چي له پاچا څخه بېرېږي.

۳. لار به خوندي وي، که لار خوندي نه وي حج باندي نسته.

۴. د ښځي له پاره به محرم یا مېړه موجود وي چي د حج په سفر کي د دې ملتیا وکړي ځوانه او سپین سرې یو حکم لري که مېړه یا محرم ونه لري پر ښځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

حج نسته[٤٥].

۵. ښځه به په عده کي نه وي، که په عده کي وي حج باندي نسته.

د حج د ادا کولو د سهي کېدو شرطونه

د حج ادا ینه هغه مهال سهي کېږي چي لاندي شرطونه موجود سي:

لومړی: احرام، بې له احرامه حج نه ادا کېږي.

احرام د حج هغه نیت دئ چي د تلبیې د ویلو سره مل وي، احرام باید د میقات څخه وسي، نارینه دي کنډلي جامي وباسي او نا ګنډلي جامې دي پر ځان وپیچي، ښه دا ده چي لنګ او دوپټه پر ځان واچوي.

تلبیه په دې ډول ویل کېږي: لَبَّيْكَ اللّٰهُمَّ لَبَّيْكَ لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ إِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ.

ژباړه: اې الله! خدمت ته دي حاضر یم، خدمت ته دي حاضر یم، خدمت ته دي حاضر یم، ستا له پاره شریک نسته.

خدمت ته دي حاضر یم، ستاینه او نعمت ستا له پاره دي، پاچهي ستا له پاره ده، ستا له پاره شریک نسته.

دوهم: خاص وخت، حج تر خپلو مخصوصو میاشتو پرته په نورو کي نه سهي کېږي.

د حج میاشتي یوه د کوچني اختر، بله د میانۍ میاشت بله د لوی اختر د میاشتي لومړۍ لس ورځي دي (ټوله او یا ورځي کېږي). که څوک تر دغو میاشتو مخکي طواف او د صفا او مروا سعی وکړي نه سهي کېږي.

---

[٤٥] محرم د ښځي هغه خپلوانو ته ویل کېږي چي د نسب یا زوم والي له امله یا د رضاعت له امله ئې نکاح ورسره رواه نه وي، لکه اکا، ماما، د مېړه پلار، زوی، لمسی، ورور، خورا و یا د لور مېړه.

تر ټاکلو میاشتو مخکي احرام روا دئ خو مکروه دئ.

دریم: حج باید پر مخصوصو ځایونو لکه عرفات، مسجد حرام او نورو وسي. د هغه چا حج سهي نه دئ چي عرفات ته تللی نه وي، که طواف زیارت ته ولاړ نه سي (طواف زیارت و نه کړي) حج سهي نه دئ.

د احرام تړلو ځای

میقات - هغه ځای دئ چي هغه حاجیان چي له نورو ځایونو څخه مکې ته د حج په نیت راځي بې له احرامه له دغه ځایه تېرېدلای نه سي. د مځکي د څلورو خواوو له امله میقاتونه فرق کوي.

د یمنیانو او هندیانو له پاره میقات یلملم دئ[۴۶]..

د مصریانو، شامیانو، غربیانو له پاره میقات الجحفة ده[۴۷]..

د عراقیانو او د نورو شرقي هیوادونو له پاره میقات ذات عرق دئ[۴۸]..

د مدینې د اوسېدونکو له پاره میقات ذو الحلیفه ده[۴۹]..

د نجدیانو له پاره میقات قرن دئ[۵۰]..

هر هغه څوک چي له دې ځایو څخه تېرېږي، د حج نیت ولري احرام باندي واجب دئ، ده ته روا نه ده چي بې له احرامه تېر سي، د مکې د اوسېدونکو له پاره میقات خپله مکه ده فرق نه کوي که د مکې اصلي اوسېدونکي وي که اوس هلته اوسېږي.

---

[۴۶] یَلَملم: د میم په سکون د دواړو لامونو په زور د تهامة له غرونو څخه یو غر دئ له مکې څخه دوه منزله لیري.

[۴۷] الحُجفَة: د جیم په پېښ د حاء په سکون د یوه کلي نوم دئ له مکې څخه دوه منزله لېري دئ.

[۴۸] عِرق: د عین په زیر د راء په سکون د یوه کلي نوم دئ له مکې څخه دوه منزله لېري.

[۴۹] ذَو الحُلیفة: د حاء په پېښ د لام په زور د بني جشم د اوبو ځای وو له مکې څخه دوه منزله لېري.

[۵۰] قَرن: د قاف په زور د راء په سکون د یو غره نوم دئ، عرفات ته نژدې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوم کسان چي د مکې او ميقاتو تر منځ اوسېږي د هغوی له پاره زمين ميقات دئ (زمين حل هغه ځای دئ چي له مکې څخه د ميقاتو تر شا وي) دغه سړی به تر زمين حرم ها خوا ته يا له خپله کوره احرام تړي.

د حج ارکان - داخلي فرضونه

حج دوه رکنونه لري:

لومړی: د لوی اختر د مياشتي په نهمه ورځ به تر زوال وروسته ييا تر سپېدو پوري عرفات ته ورځي په دغه موده کي که يو ګړی پر عرفات ودرېږي کفايت کوي.

دوهم: تر عرفات وروسته به پر کعبې شريفي اووه واره راګرځي (طواف به کوي) دغه طواف د طواف زيارت په نوم يادېږي. طواف افاضه هم بلل کېږي.

د حج واجبونه

د حج واجبونه دېر دي:

۱. له ميقات څخه به احرام تړي.

۲. پر مزدلفه به يو څه وخت پاته کېږي.

۳. د مزدلفې وخت د لوی اختر په لومړی ورځ د سهار تر لمانځه وروسته ييا تر لمر راختو پوري دئ.

۴. طواف زيارت به د لوی اختر په ورځو کي کوي.

۵. د صفا او مروا تر منځ به اووه واره تګ راتګ کوي. پيل به له صفا څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي، پر مروا به ئې ختم وي.

۶. څوک چي د مکې او سېدونکی نه وي طواف الصدر به کوي.

۷. تر هر طواف وروسته به دوه رکعته لمونځ کوي.

۸. د لوی اختر په ورځو کي به درې جمرات (شیطانان) ولي.

۹. د لوی اختر په ورځو کي به په حرم کي وربښتان خریي یا کوچني کوي.

۱۰. د طواف او صفا او مروا پر مهال به له جنابت او بې اودسۍ څخه پاک وي.

۱۱. له ممنوع شیانو څخه به ډډه کوي، ګنډلي کالي، د سر او مخ پټول، ښکار، وژل، بدي خبري او جنجال کول به پرېږدي.

د حج سنتونه

په حج کي ډېر سنتونه سته:

۱. د احرام له پاره لمبېدل یا اودس کول.

۲. نوی لنګ او دوپټه اغوستل، رنګ به ئې سپین وي. که نوي نه وي پرېولل سوي به وي.

۳. د احرام تر نیت وروسته به دوه رکعته لمونځ کوي.

۴. تلبیه به ډېره وایي.

۵. څوک چي د مکې او سېدونکی نه وي طواف قدوم به کوي.

۶. کله چي په مکه کي وي طوافونه دي ډېر کوي.

۷. د طواف تر پیلېدو مخکي دي د دوپټې راسته څنډه تر راسته اړخ لاندي واړوي تر څو راسته اوږه ښکاره سي.

۸. په لومړیو درو شوطو کي دي اوږې ښوروي ګامونه دي لنډ اخلي.

۹. د صفا او مروا تر منځ دي د دوو شنو میلانو تر منځ په تولو اوو وارو کي په

(c) ketabton.com: The Digital Library

منړه ځغلي.

۱۰. د طواف د هر وار ګرځېدو په پای کې دې حجر اسود مچوي یا دې لاس ور وړي.

۱۱. د اختر شپې دې په منی کې تېرې کړي.

۱۲. د افراد حج له پاره دې هدیه (ژوندی حیوان) د ځان سره بوزي.

هغه څه چې په حج کې منع دي

لاندې کارونه د محرم له پاره روا نه دي د دې ده ډډه دې ځنې وکړي، تر څو حج په بشپړه توګه ادا سي:

۱. جماع (جنسي مقاربت) او هغه څه چې سړی جماع ته هڅوي.

۲. نارروا کړنه.

۳. ښکنځل او جنجال کول.

۴. خوشبويي کارول.

۵. د نوکانو پرې کول.

۶. د نارینه وو له پاره ګنډلي جامې لکه قمیص، پرتوګ، چپنه او موزه اغوستل.

۷. سر او مخ پټول.

۸. د ښځې له پاره مخ او لاسونه پټول.

۹. د سر، ږیرې، تخرګونو، زیرناف (تر نامه لاندې) ورېښتان لیرې کول.

۱۰. د بدن او وریښتانو غوړول.

۱۱. د حرم د دڅتو او واښو پرې کول.

۱۲. د ځمکې وحشي حیوان ښکارول فرق نه کوي که غوښې ئې خوړل کېږي که نه حکم یو دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حجر اسود په مچولو دي طواف پای ته ورسوي. بیا دي دوه رکعته لمونځ وکړي.

دغه طواف د طواف قدوم په نوم یادېږي، دغه طواف سنت دئ. بیا دي صفا ته ولاړ سي، د صفا غره ته دي پورته سي. کعبې ته دي مخامخ سي الله اکبر او لا اِلا الله دي ووایي، پر رسول علیه السلام دي درود ووایي.

دعاوي دي وکړي، بیا دي راکښته سي، د مروا پر لور دي روان سي، مروا ته دي پورته سي، هغه کار چي په صفا کي ئې کړی وو دلته دې هم وکړي، یو شوط (دور) پوره سو. بیا دي صفا ته ولاړ سي بیرته دي مروا ته ولاړ سي، په دې ډول دي اووه نوبته پوره کړي. په هر وار کي دي د دوو شنو میلانو تر منځ تلوار کوي.

کله چي د لوی اختر د میاشتي اتمه ورځ سي د سهار لمونځ دي په مکه کي وکړي بیا دي منی ته ولاړ سي هلته دي شپه تېره کړي، کله چي په نهمه ورځ لمر راپورته سي له منٰی څخه دي عرفات ته ولاړ سي، هلته دي پاته سي الله اکبر او لا اله الا الله دي ووایي. پر رسول علیه السلام دي درودونه ووایئ، دعاوي دي وکړي. تر زوال وروسته دي پاچا (یا د پاچا نایب) خلکو ته د ماپښین په وخت کي د ماپښین او مازیگر لمونځونه په جماعت ورکړي، یو اذان دوه اقامته دي وکړي، تر لمر لوېدو پوري دي په عرفات کي پاته سي بیا دي د مکې پر لاره روان سي، د اختر شپه دي په مزدلفه کي تېره کړي، پاچا (یا د پاچا نایب) دي د ماښام او ماخستن لمونځونه په یوه آذان، یوه اقامت د ماخستن په وخت کي ادا کړي.

کله چي سپېدې راپورته سي د لوی اختر سهار سي، پاچا دي د سهار لمونځ په تاریکۍ کي ادا کړي. بیا دي پاچا (یا نایب) د خلکو سره یو ځای ودرېږي دعاوي دي وکړي بیا دي تر لمر راختلو مخکي د مزدلفې څخه ولاړ سي، کله چي وروستي څلي (لوی شیطان) ته ورسېږي په اوو کوچنیو ډبرو دي وولي د لومړي ویشتلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره دي تلبيه پرېږدي.

بيا دي پسه حلال کړي بيا دي سر وخريي، يا دي وربښتان لنډ کړي، بيا دي د اختر په درو ورځو کي يو وار مکې ته ولاړ سي طواف زيارت دي وکړي، بيرته دي منٰى ته راوګرځي په منى کي دي واوسېږي، کله چي د اختر دوهمه ورځ سوه لمر تر سر واوښتی، درې سره ځلي (درې شيطانان) دي وولي.

لومړی دي هغه ځلی وولي چي خيف مسجد ته نژدې دئ په اوو کوچنيو ډبرو دې وولي، د هر وار ويشتلو سره دي الله اکبر ووايي، بيا دي ودرېږي دعا دي وکړي.

بيا دي منځنی ځلی وولي هلته دي ودرېږي.

وروسته دي وروستی ځلی وولي هلته دې نه درېږي.

کله چي د اختر دريمه سوه، لمر له سره واوښتی، بيا دي درې سره ځلي د تېر په څېر وولي. د شيطانانو د ويشتلو پر مهال دي په منٰى کي اوسېږي، بيا دي مکې ته ولاړ سي يو ګړی دي په المحصب کي پاته سي، بيا دي مکې ته داخل سي.

پر کعبه دي اووه واره راوګرځي اوږې دي نه ښوروي. وروسته دي صفا او مروا ته نه ځي دا طواف د طواف وداع يا طواف صدر په نوم يادېږي، تر طواف وروسته دي دوه رکعته لمونځ وکړي، بيا دي زمزم ته ورسي د زمزم اوبه دي په ولاړي وڅښي.

بيا دي ملتزم ته ورسي الله ﷻ ته دي عاجزي وکړي، بېلابېلي دعاوي دي وکړي.

کله چي د کور اراده وکړي بايد په لندو سترګو د ژړا په حالت کي له مکې ووزي د کعبې پر جلا والي دي ورته افسوس ودرېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

قران حج

قِران په لغت کي د دوو شيانو يو ځای کول او ته ويل کېږي.

په شريعت کي قران دا دئ چي سړی له ميقات څخه د حج او عمرې دواړو نيت وکړي، زموږ پر مسلک قران حج تر تمتع حج فضيلت لري. تمتع حج تر افراد حج فضيلت لري.

د قران حج کوونکي به داسي دعا کوي: اللهُمَّ اِنی اُرِيدُ العُمرَةِ وَالحَجَ فَيسرِهُمَا لِی وَ تَقَبلهُمَا مِنی.

اې الله! زه د عمرې او حج اراده لرم، دواړه راته اسانه کړه، دواړه راڅخه قبول کړه، بيا دي تلبيه ووايي.

کله چي مکې د قِران حج کوونکی ورسي لومړی دي د عمرې طواف وکړي، په درو لومړيو شوطو (ګرځېدو) کي دي اوږې وښوروي، بيا دي دوه رکعته نفل د طواف وکړي، د صفا او مروا تر منځ به سعی کوي، د شنو ميلانو تر منځ به په ډېر تلوار حرکت کوي، اووه نوبته به پوره کوي، دا د عمرې افعال سوه، وروسته دي د حج په کارونو پيل وکړي، د حج له پاره دي د قدوم طواف وکړي. بيا دي په هغه ډول د حج اعمال تر سره کړي چي مخکي ئې تفصيل تېر سو.

کله چي د اختر په ورځ لوی شيطان وولي، د پسه ذبح باندي واجب ده. که د ذبح له پاره ئې حيوان پيدا نه کړ تر اختر مخکي دي درې روژې ونيسي، کله چي د حج له مناسکو څخه فارغه سي اووه روژې دي نوري ونيسي.

دی اختيار لري که پاته روژې په مکه کي نيسي که په خپل کور کي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تمتع حج

تمتع حج دا دئ چي سړی یوازي د عمرې نیت وکړي. د احرام تر دوه رکعته لمانځه وروسته دي داسي ووايي: اللهُمَ اِنِی اُرِیدُ العُمرَةِ فَیَسرِهُمَا لِی وَ تَقَبَلهُمَا مِنِی.

اې الله! زه د عمرې اراده لرم، راته اسانه ئې کړه، راڅخه قبوله ئې کړه. بیا دي تلبیه ووايي، کله چي مکې ته ولاړ سي د عمرې له پاره دي طواف وکړي، د طواف په لومړیو کي دي تلبیه پرېږدي په درو لومړیو شوطو کي دي اوږې ښوروي بیا دي د طواف دوه رکعته لمونځ وکړي.

بیا دي د صفا او مروا تر منځ اووه شوطه سعي وکړي بیا دي سر وخریي یا دي وریښتان لنډ کړي، په دې ډول له احرامه ووتی.

دا هغه مهال که ئې له ځانه سره هدیه بېولې نه وه، که ئې هدیه بېولې وه بیا نه وزي.

کله چي د میاشتي اتمه ورځ سي له حرم څخه دي د حج له پاره احرام وتړي بیا دي د حج اعمال تر سره کړي، کله چي د اختر په لومړۍ ورځ وروستی ځلی (لوی شیطان) وولي د پسه یا اوښي حلالول باندي لازمېږي. که ئې وس ونه لري درې ورځي تر اختر مخکي اووه ورځي وروسته به روژه نیسي.

که ئې درې ورځي روژه نیولې نه وه، د لوی اختر ورځ راورسېده، هرومرو به پسه یا اوښ حلالوي. روژه کفایت نه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمره

په ژوند کي يو وار عمره موکد سنت ده، دا هغه مهال که هغه شرطونه موجود وي چي د حج له پاره ضروري دي، عمره په ټول کال کي کېدلای سي.
خو د عرفات په ورځ، د لوی اختر په ورځ، د تشريق په ورځو کي د عمرې له پاره احرام تړل مکروه دي.
په عمره کي څلور افعال سته:
۱. احرام
۲. طواف
۳. د صفا او مروا تر منځ تګ کول.
٤. سر خريل يا کوچنی کول.
که څوک د عمرې اراده ولري، د حرم له مځکي څخه دي حلالي مځکي ته ولاړ سي، دا هغه مهال که عمره کوونکی د مکې اوسېدونکی وي يا اوس په مکه کي اوسېږي. څوک چي له مکې څخه دباندي ليري اوسېږي د عمرې له پاره دي له ميقات څخه احرام تړي.
بيا دي د عمرې له پاره طواف او د صفا او مروا تګ راتګ وکړي، بيا دي د سر ورېښتان وخريي يا دې کوچني کړي، ځان دي له احرامه خلاص کړي.

جنايتونه او سزاوي

جنايت هغه کړنه ده چي کول ئې منع وي.
جنايت دوه ډوله دئ:
لومړی: د حرم په هکله جنايت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم: د احرام په هکله جنایت.

د حرم په هکله جنایت دا دئ چي:

د حرم ښکار ووژني، یا ئې د وژلو اشاره وکړي، یا ئې نورو ته وښیي. یا د حرم درختي ته لاس واچوي (ښاخونه ئې پرې کړي) یا ئې واښه پرې کړي.

دا جنایت دي محرم او غیر محرم دواړه ځني منع دي. که هر چا دغه جنایت تر سره کړ سزا باندي ستة.

که یو چا د حرم د مځکي وحشي حیوان ښکار کړ حلال ئې کړ، خوړل ئې روا نه دي، مردار لاښ ګڼل کېږي، فرق نه کوي که محرم ذبح کړی وي که غیر محرم.

که حلال سړی (غیر محرم) د حرم حیوان ښکار کړ، قیمت باندي لازمېږي، مسکینانو ته به ئې ورکوي. د قیمت پر ځای روژه کفایت نه کوي. که سړي د حرم واښه یا درختي پرې کړې قیمت باندي لازمېږي، محرم او غیر محرم یو حکم لري.

که د حرم واښه د خېمې د درولو له پاره یا د اور لګولو د ځای کیندلو له پاره پرې کړي پروا نه لري ځکه له دې ډول تعرض څخه ډډه کول امکان نه لري.

د احرام په هکله جنایت دا دئ چي: محرم د خپل احرام پر مهال هغه کار تر سره کړي چي په حج کي منع دئ، یا واجب کار پرېږدي.

د احرام په هکله جنایت شپږ ډوله دئ:

لومړی: هغه جنایت دئ چي په کولو سره ئې حج فاسدېږي، د پسه حلالول کفایت نه کوي، روژه کفایت نه کوي، صدقه کفایت نه کوي، دا جنایت تر عرفات مخکي جماع کول دي، که سړی تر عرفات مخکي جماع وکړي حج فاسدېږي.

پسه به ذبح کوي په راتلونکي کال کي به دوهم وار حج کوي.

دوهم هغه جنایت دئ چي په کولو سره ئې د اوښ ذبح کول لازمېږي:

دا ډول جنایتونه دوه دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی: که سړی تر عرفات وروسته تر سر خریلو مخکې جماع وکړي او ښه به حلالوي که نه غوا به حلالوي.

دوهم: که طواف زیارت په جنابت وکړي همداسي ده.

دریم: هغه جنایت دئ چي په کولو سره ئې د پسه یا اوښي ذبح کول لازمېږي، دغه ډول جنایتونه لاندي ډولونه لري:

لومړی: داسي کړنه چي سړی جماع ته هڅوي، لکه په شهوت مچول، لاس وروړل.

دوهم: ښې له عذره ګنډلي جامې اغوستل. ښځه به هغه جامې اغوندي چي خوښي ئې وي خو خپل مخ به په داسي ډول نه پټوي چي حجاب باندي موښتلی وي.

دریم: کله چي د ږیري او سر وروښتان لیري کړل سي عذر موجود نه وي.

څلورم: کله چي محرم بشپړه ورځ خپل مخ پټ کړي.

پنځم: کله چي محرم په لوی بدني غړو کي یو غړی په پوره توګه خوشبویه کړي، عذر موجود نه وي. د ساري په توګه ورون، پونډۍ، مړوند، مخ او سر خوشبویه کړي، که یوه بشپړه ورځ خوشبویه کالي واغوندي همداسي ده.

شپږم: کله چي د یوه لاس یا پښې نوکان پرې کړي.

اووم: کله چي طواف الصدر پرېږدي.

څلورم: هغه جنایت دئ چي په کولو سره ئې صدقه لازمېږي، کمه اندازه ئې نیمه پیمانه غنم یا ئې قیمت دئ، دا جنایت لاندي ډولونه لري:

لومړی: کله چي محرم د سر تر یوې څلورمي کم سر، یا ږیره وخریي.

دوهم: کله چي یو یا دوه نوکان پرې کړي د هر نوک په عوض کي نیمه پیمانه غنم لازمېږي.

دریم: کله چي تر یوه اندام کم خوشبویه کړي.

څلورم: کله چي تر یوې ورځي کم ګنډلي یا خوشبویه کالي واغوندي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم: کله چي تر يوې ورځي کم سر او مخ پټ کړي، که بې او دسه طواف صدر وکړي همدا سي ده.

اووم: کله چي په درو شيطانانو (څلو) کي يو تر اووه واره يوه ډبره کم وويشتل سي.

پنځم ډول جنايت هغه دئ چي په کولو سره ئې تر نيمي پيمانې کمه صدقه لازمېږي.

دا ډول جنايت دا دئ چي شپږه يا ملخ ووژني يوه کمه اندازه صدقه به ادا کوي.

که دوه دوه، يا درې درې ووژني يو موټ غنم دي په صدقه کي ورکړي. که تر دې زيات ووژني نيمه پيمانه غنم به صدقه کوي.

شپږم ډول جنايت هغه دئ چي په کولو سره ئې قيمت لازمېږي، دا ډول جنايت د ځنګکي (وچي) وحشي حيوان وژل دي، که محرم د وچي حيوان (چي دريابي نه وي) ښکار کړي يا ئې ذبح کړي يا د ښکار کولو اشاره وکړي يا ئې بل چا ته ځای وښيي قيمت باندي لازمېږي، فرق نه کوي که د ښکار سوي حيوان غوښي خوړل کېدلې که نه حکم يو دئ.

ښکار سوي حيوان ته به دوه عادلان قيمت ږدي. که د ښکار سوي حيوان قيمت د هديې قيمت ته ورسېدی محرم اختيار لري يا دي هديه رانيسي په حرم کي دې حلاله کړي يا دي خواړه رانيسي پر مسکينانو دې ووېشي، هر مسکين ته دي نيمه پيمانه ورکړي.

يا دي د هري نيمي پيمانې په عوض کي يوه روژه ونيسي. که ئې قيمت د هديې قيمت ته نه رسېدی، محرم اختيار لري يا دي خواړه رانيسي پر بې وزلو دې ووېشي، يا دي د هري نيمي پيمانې په عوض کي يوه روژه ونيسي. په ضرري خزندو لکه غالبوزي، لړمانو او نورو کي شی نسته، د مار، موږک، حمله کوونکي سپي په وژلو کي شی نسته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هدیه

هدیه هغه حیوان دئ چي حاجي ئې حرم ته بوزي، هدیه به هرومرو پسه، غویی، یا اوښ وي. پسه د یوه کس له پاره کفایت کوي.

اوښ او غویی د اوو کسانو له پاره کفایت کوي، په دې شرط چي د یوه برخه به تریوې اوومي کمه نه وي.

هدیه به هم د اختري غوندي له عیبونو څخه سالمه وي. بُزې به هرومرو یو کلني وي، پسه به هرومرو د شپږو میاشتو وي، خو غوښن به وي. غویی به هرومرو دوه کلونه بشپړ کړي وي.

اوښ به هرومرو پنځه کلونه بشپړ کړي وي، نفلي، د قران او تمتع هدیه د لوی شیطان تر ویشتلو وروسته ذبح کېږي د اختر درې ورځي ئې وخت دئ. پاته هدیې تاکلی وخت نه لري. هره هدیه په حرم کي ذبح کېږي.

سنت دئ چي هدیې د اختر په ورځو کي په منی کي ذبح کړل سي. د هدیې څښتن ته روا ده چي د هدیې غوښي وخوري دا هغه مهال که نفلي، یا د قران او تمتع له پاره وو. بډای (شتمن) سړی ئې هم خوړلای سي.

که نفلي هدیه په لار کي هلاکه سي د هدیې څښتن دې غوښي نه خوري، بل شتمن دې هم نه خوري. بلکي دغسي حلال سوی دې پرېږدي، غاړه کی (د غاړې تناو) دې په وینو ورولړي.

د نذري هدیې خوراک د هدیې څښتن او بل بډای ته روا نه دئ ځکه نذر صدقه ده، د مسکینانو حق دئ، د جنایاتو هدیه د مالک او بل بډای له پاره روا نه دي، چي وئې خوري.

ځکه دا هدیه د حج د یوه کمي د پوره کولو له پاره ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د رسول ﷺ د قبر لیدو ته ورتلل

رسول علیه السلام ویلي دي: مَن زَارَ قَبرِي وَجَبَت له شَفَاعَتِي. رواه طبراني.

څوک چي زما د قبر لیدو ته راسي د هغه له پاره زما شفاعت واجب دئ.

رسول علیه السلام ویلي دي: من حج البیت ولم یزرني فقد جفاني.

څوک چي د کعبې حج وکړي زما زیارت ته رانه سي زما سره ئې جفا وکړه.

په مستحباتو کي د رسول علیه السلام زیارت تر ټولو ډېر فضیلت لري. الله جل جلاله چي چا ته د حج توفیق ورکړي مدینې منورې ته دي ولاړ سي، د رسول علیه السلام زیارت دي وکړي.

کله چي د مدینې منورې نیت وکړي پر رسول علیه السلام دي درودونه ډېر وایي کله چي مدینې منورې ته نژدې سي غسل دي وکړي ځان دي خوشبویه کړي، ښه کالي دي واغوندي، تر ټو د رسول علیه السلام درنښت وسي.

لوړي دي په ډېري آرامۍ او احترام نبوي مسجد ته ورسي، د مسجد په احترام دي دوه رکعته لمونځ ادا کړي. دعاوي دي وکړي، بیا دي قبر ته ورسي. د ۹
قبر په مخکي دي په ډېري عاجزۍ او کامل ادب کښېني سلام دي ووایي، درود دي ووایي، بیا دي هغه سلامونه ورسوي چي نورو کسانو د ده له پاره لېږلي وي، بیا دي نبوي مسجد ته ولاړ سي، دومره لمونځ دي وکړي چي دی ئې غواړي، د ځان، مور او پلار، او نورو مسلمانانو او هغو کسانو له پاره دي دعاوي وکړي چي له ده څخه ئې غوښتنه کړې وي.

هلته په مدینه کي دي څو شپې وکړي، د شپې له خوا دي ډېر عبادتونه وکړي، د رسول علیه السلام زیارت ته دي ډېر ورځي، تسبیحات او لااله الا الله محمد رسول الله،

استغفار دي ډېر وايي.

ښه دا ده چي جنت البقيع ته ورسي تر څو د اصحابو، تابعينو او صالحانو قبرونه وګوري.

ښه دا ده چي تر څو په مدينه منوره کي وي لمونځ دي په نبوي مسجد کي کوي، کله چي وطن ته راګرځي ښه ده چي له نبوي مسجد څخه په دوه رکعتو لمونځ سره رخصت واخلي.

د رسول عليه السلام قبر ته دي ورسي سلام وصلات دي ووايي، بيا دي د ژړا په حالت کي روان سي له رسول عليه السلام څخه پر جلا کېدو دي افسوز کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اختري كولو كتاب

الله جل جلاله ويلي دي: [فصل لربک وانحر] د خپل رب لپاره لمونځ وکړه، ذبح وکړه.

رسول عليه السلام ويلي دي: قَالَ « مَا عَمِلَ آدَمِيٌّ مِنْ عَمَلٍ يَوْمَ النَّحْرِ أَحَبَّ إِلَى اللَّهِ مِنْ إِهْرَاقِ الدَّمِ إِنَّهَا لَتَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِقُرُونِهَا وَأَشْعَارِهَا وَأَظْلاَفِهَا وَإِنَّ الدَّمَ لَيَقَعُ مِنَ اللَّهِ بِمَكَانٍ قَبْلَ أَنْ يَقَعَ مِنَ الأَرْضِ فَطِيبُوا بِهَا نَفْسًا ». رواه ترمذي.

د لوی اختر په ورځ داسي كار نسته چي د الله جل جلاله دي تر اختري كولو ډېر خوښ وي.

د قيامت په ورځ به اختری د خپلو ښكرو، وریښتانو او ښونګرو سره راسي وينه ئې تر مځكي مخكي خپل ځای ته رسيږي نفس خوشبويه كوي.

رسول عليه السلام ويلي دي: قَالَ « مَنْ كَانَ لَهُ سَعَةٌ وَلَمْ يُضَحِّ فَلاَ يَقْرَبَنَّ مُصَلاَّنَا ».رواه ابن ماجه

څوک چي وس ولري اختری ونه کړي زموږ عيدګاه ته دي نه راځي.

اضحيه د همزې په پېښ او زبر دواړو ويل كېږي، ياء په تخفيف او تشديد دواړو ويل كېږي. هغه حيوان ته ويل كېږي چي د لوی اختر په ورځ قرباني سي. په شريعت كي اضحيه هغه حيوان دئ چي په مخصوص وخت كي د عبادت په نيت

(c) ketabton.com: The Digital Library

حلال کړل سي.

د امام اعظم رحمه الله علیه پر مسلک اضحیه (اختری) واجب دئ فتوا د ده پر مسلک ده.

امام ابو یوسف رحمه الله علیه او امام محمد رحمه الله علیه ئې موکد سنت گڼي.

اختری پر چا واجب دئ؟

اختری پر هر هغه چا واجب دئ چي لاندي شرطونه پکښې موجود وي:

۱. مسلمان به وي، پر کافر اختری نسته.

۲. ازاد به وي، پر مریي اختری نسته.

۳. مقیم به وي، پر مسافر اختری نسته.

٤. شتمن به وي (سرمایه به لري) پر بې وزلي (مسکین) اختری نسته.

دا شرط نه دئ چي پر نصاب به کال تېر سوی وي.

بلکي کوم څوک چي مسلمان وي د لوی اختر په ورځ د نصاب مالک وي نصاب تر اصلي اړتیاوو زیات وي اختری باندي واجب دئ.

د اختري کولو وخت

د لوی اختر د میاشتي د لسمي ورځي له سپېدو څخه د اختري وخت پیلېږي بیا د دوولسمي ورځي تر لمر لوېدو پوري دوام کوي.

دومره ده چي د ښارونو او لویو کلیو اوسېدونکي به د اختر تر لمانځه مخکي اختری نه حلالوي. د کوچنیو کلیو اوسېدونکي چي په کلي کې ئې د اختر لمونځ نه کېږي کولای سي چي تر سپېدو وروسته دستي اختری ذبح کړي. ښه دا ده چي اختری د لوی اختر په لومړۍ ورځ ذبح سي بیا دوهمه وروسته دریمه ورځ فضیلت

(c) ketabton.com: The Digital Library

لري.

ښه دا ده چي اختري په خپل لاس ذبح کړل سي.

که څوک حيوان په سمه توګه نه سي ذبح کولای بيا دي له بل کس څخه مرسته وغواړي، خو مالک دي د ذبح پر مهال هلته حاضر اوسي.

ښه دا ده چي اختری د ورځي له خوا ذبح کړي. که ئې د شپې ذبح کړي روا ده خو مکروه ده.

که د يوه سبب په وجه د اختر لمونځ بلي ورځي ته پرېښوول سو تر زوال وروسته د اختر ذبح روا ده.

که په يوه ښار کي د اختر لمونځ څو ځايه کېدی روا ده چي اختری تر لومړي لمانځه وروسته ذبح کړل سي.

هغه حيوان چي د اختري له پاره کفايت کوي او هغه چي کفايت نه کوي

د اختر له پاره يوازي اوښ، غويی، ګامېښه، پسه او بوزه کفايت کوي، وحشي حيوان کفايت نه کوي.

مېږه د يوه، او ښه او غوا د اوو کسانو له پاره کفايت کوي.

که په اوو کسانو کي د يوه شريک برخه تر يوې اوومي ۷/۱ کمه وي د ټولو له پاره کفايت نه کوي.

غوا، اوښه، ګامېښه د اوو کسانو له پاره کفايت کوي، خو ټوله به د قرباني (اختري) نيت لري. که د يوه د غوښو نيت وي د ټولو اختری روا نه دئ.

پر بوزې به يو کال تېر سوی وي په دوهم کال کي به داخله سوې بيا د اختري په

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیت ذبح کېدلای سي.

خو پسه به تر شپږو میاشتو او وښتی وي، دومره به چاغ وي چي د یوه کلن سره برابر وي.

د غوایي او ګامېښي به دوه کلونه پوره وي، په دریم کي به داخل وي د اوښ به پنځه کلونه پوره وي، په شپږم کال کي به داخل وي.

ښه دا ده چي کوم حیوان چي اختری کېږي باید چاغ او له عیبونو څخه روغ وي.

که هغه حیوان اختری کړل سي چي پیدایشي ښکرونه ونه لري روا دئ.

که ئې د ښکرو یوه برخه پرې سوې وي هم روا دئ. که دومره په بېخ کي پرې سوي وي چي مغزو ته رسېدلي وي بیا روا نه دئ.

که خصي (چي خایې ئې کښل سوي وي) اختری کړل سي روا دئ، بلکي فضیلت لري ځکه غوښي ئې خوږې وي. که حیوان دومره لېونی وي چي څر کولای سي په اختري کي روا دئ، که ئې څر کولای نه سو روا نه دئ.

هغه حیوان په اختري کي روا نه دئ چي دواړي سترګي ئې لید (دید) نه کوي. که ئې یوه سترګه ړنده وي هم روا نه دئ. چي پښې ئې کږې وي د ذبح ځای ته تللای نه سي هم روا نه دئ.

که د حیوان درې پښې سمي وي یوه پښه ئې کږه وي پر مځکه ئې لګوي په اختري کي روا دئ.

که حیوان دومره ډنګر وي چي په هډوکي کي ئې مغز پاته نه وي روا نه دئ. که ئې غوږونه یا لکۍ پرې وي روا نه دئ. که ئې د غوږو او لکۍ ډېره برخه پرې وي روا نه دئ. که ئې د غوږ یا لکۍ دوې دریمي پاته وي یوه دریمه ئې پرې وي روا دئ.

که ئې غاښونه مات وي روا نه دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که ډېرى غابنونه ئې پاته وي روا دئ.

که پيدايشي غوږونه ونه لري روا نه دئ.

که ئې د تيو سرونه پرې وي روا نه دئ.

داختري غوښې او پوستونه چاته ورکول کېږي؟

روا ده چې اختري كوونكى د خپل اختري غوښې وخوري، روا ده چې نورو مسكينانو او شتمنو ته ئې ورکړي.

ښه دا ده چې غوښې درې برخې کړل سي. يوه دريمه دې ووېشي، يوه دريمه دې د خپلي کورنۍ له پاره راوګرځوي. يوه دريمه دې خپلوانو او انډيوالانو ته ورکړي. که ټوله غوښې ووېشي ډېر فضيلت لري.

که ټوله غوښې د ځان له پاره راوګرځوي هم پروا نه لري، که اختري نذر سوى وي ټوله غوښې به وېشي خوړاک ورته روا نه دئ.

سړي ته روا ده چې د خپل اختري پوست د خپل کار له پاره وکاروي بل شتمن ته ئې هم ورکولای سي.

که ئې خرڅ کړي هرومرو به ئې ثمن خيراتوي. قصاب ته د اختري له غوښو څخه اُجوره (مزدوري) نه ورکول کېږي، پوست هم نه ورکول کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

صداقت خپرندویه ټولنه - کندهار

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library